1851 — 1853.

ÖFVER VERLDSHAFVEN

under trefungad flagg.

Af

Richard Melander.

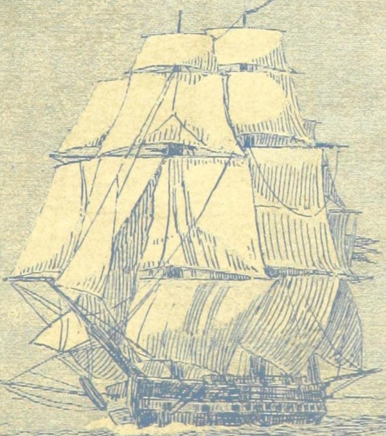

FREGATTEN EUGENIE.

STOCKHOLM,
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

BRITISH MUSEUM
DIEU ET MON DROIT

1
10024.f.21.

ÖFVER VERLDSHAFVEN

UNDER

TRETUNGAD FLAGG.

BRITISH MUSEUM
DIEU ET MON DROIT

ÖFVER VERLDSHAFVEN

UNDER

TRETUNGAD FLAGG.

EPISODER FRÅN FREGATTEN EUGENIE'S
VERLDSOMSEGLING 1851—53.

EFTER EN DELTAGARES ANTECKNINGAR

BERÄTTADE AF

RICHARD MELANDER.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

BRITISH MUSEUM

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1889.

I.

Karlskrona—Farsund.

»Välkommen, unge vän!» sade den gamle sjömannen och reste sig från sitt bekväma soffhörn, så att hvarenda fog knarrade i möbeln, »här ser du jag har stält i ordning» (han pekade på en bricka med hvarjehanda goda saker), »du dricker naturligtvis punsch, som hvarje ungdom nu för tiden, men du får förlåta mej, att den gamla groggsmaken sitter kvar i den här gommen — sitt ner — nej i den stolen — den ä' köpt på Madeira för sex francs adertonhundrafyrtiosju — ja jemt fyrti år sedan — se så, sätt dig nu!»

Han såg så innerligt vänlig ut, när hans små mörkblå ögon logo fram ur detta friska skägg- och håromkransade ansigte, att jag med en känsla af verkligt välbehag efterkom hans uppmaning att sätta eller rättare lägga mig baklänges i den inbjudande stolen, hvilken stod framskjuten helt nära brasan.

»Och nu ska' vi ha våra pipor — du känner min smak och jag vet, att du delar den, cigarr på middagen och en pipa eller två vid brasan. Har du sett Hannibal?»

»Hvem — Hannibal?»

»Vänta ett ögonblick!»

Han tryckte på en knapp öfver soffan och jag hörde den svagt pirrande klangen af en klocka från något annat håll. Nästan i samma sekund öppnades dörren, och en halfstor, svarthyad figur med rökmössa på hufvudet kom in och visade det hvita af ögon och tänder.

»Tabacco, Hannibal!»

»Si signore!»

Och Hannibal försvann, men kom strax åter med ett par färdigstoppade pipor.

»Den pojken kom jag öfver på min senaste expedition — det var nedåt Ostafrika. Han hade rymt från sin egare, en italienare, som tycktes hafva trakterat honom hufvudsakligen med smörj, att döma efter hans utseende, när jag fann honom — det var på ett ställe, der vi gått i land för ett skjuta dufvor. Det ä' nu tio år sedan, men tror du, att jag på denna tid kunnat lära honom att köpa en flaska Barnängens bläck på svenska! Nej, italienskan sitter i honom som hudfärgen, fast han inte var mer än fyra fem år, när jag fick tag i honom. Jag kan inte italienska till husbehof ens, men förhärda mej, tror jag inte pojken förstår en bättre, om man låter ett och annat ord sluta på o. — Skål på dig och välkommen! Var punschen kall?»

»Ja då!»

»Nå, det låter höra sig. — Och nu tänker du följa mig jorden rundt. Ja, det var inte i går, som jag talade med någon om den expeditionen, men eftersom du sjelf väckt förslaget, får du också ensam bära ansvaret, om du skulle tröttna på vägen.»

»Det går jag in på, farbror! Nu är jag idel öra.»

»Skål! — Det ä' inte ofta svenska staten består sina sjömän någon verldsomsegling. Eugenie var ute åren femtiett—femtitre, Vanadis åttitre—åttifem, och nästa rundtur blir kanske aldrig af, ty det torde väl icke vara så fullt be-

visadt, att nyttan motsvarar de enorma kostnaderna. Man skall inspektera konsulaten, heter det bland mycket annat, som skall göras. Detta påminner mig om någonting, som en gammal kamrat berättade från sin Karlbergsvistelse, då mathållningen der skulle inspekteras. Det kungjordes några dagar i förväg — och så god mat, som bestods den dagen, hade de aldrig drömt om på inrättningen. Ja, så kommer en örlogsman för alla dragande klutar och med glänsande batteri och Sveriges flagga under gaffeln och bebådad genom telegram och telefon och tidningar och rykten — och naturligtvis är konsulatet i nio fall af tio i bästa ordning att mottaga visiten.

Men *detta* hindrar icke, att en verldsomsegling blifver för den, som har den turen att få göra den ombord på ett sådant fartyg som Eugenie, ett så minnesrikt skede i lifvet, att man åtminstone för de närmast följande åren kunde vara böjd att utgå från densamma som från ett slags Hedschra för sin tidräkning. Med klappande hjerta trädde jag derför, då en helt ung officer, på befallning in till sjöministern grefve von Platen och mottog underrättelsen, att han ämnade kommendera mig ut med Eugenie. Som jag hade kunglig permission för tillfället, inser du nog, att jag blef litet förvånad och kanske kände mig ej så alldeles trakterad af meddelandet, men snart undanträngdes dessa känslor af glädjen öfver att se en länge närd ungdomsdröm så oförmodadt nära att blifva verklighet, den drömmen nämligen, att en gång få ombord på en välseglande och fullt rustad örlogsman göra en tur omkring denna planet för att sedan, rik på minnen af alla slag få vid ett godt glas och en varm vinterbrasa i tankarna genomgå mina äfventyr och iakttagelser — alldeles som vi tänka göra nu! Skål, min vän!

Och *Eugenie* var just fartyget för en sjöman och hon är det ännu, men då var hon en ungdom på sex, sju år,

fin, smärt, men kraftig ändå, välseglande som kanske intet fartyg i vår flotta och försedd med den friskaste tandrad att bita från sig om så skulle påfordras. Och kommendörkapten *Virgin* var rätte mannen att föra vår flagga på den långa färden. Trefligt skulle kamratskapet blifva i gunrummet, härför borgade namnen på de kommenderande officerarne och civila vetenskaps- och tjenstemännen, många nu döda och bland dem vår flottas på senare tider främste man, amiral *Sundin*.

Eugenie rustades efter bästa förmåga, hvilket icke vill säga litet, koppades och målades och fejades så som endast sjömän — jag står för mitt ord — kunna göra detta. Manskapet var ungt och jag tror utan undantag frivilligt, ty lusten att komma med flög som en elektrisk gnista genom kasernerna. Jag tänker icke uppräkna namnen på alla våra vetenskapsmän och befälet, ty härom kan du få besked i de afhandlingar om expeditionen, hvilka för några och trettio år sedan utkommo i bokhandeln.

Vi skulle få godt sällskap under första delen af resan, ity att korvetten Lagerbjelke var beordrad följa oss till Buenos Ayres.

Just vid tiden för fregattens afsegling förekommo i den då inom Karlskronakretsar mycket lästa tidningen »Najaden» några verser, betecknande för stämningen inom samhället med anledning af expeditionen. Om det roar dig skall jag läsa upp dem, ty händelsen gör, att jag än i denna stund har kvar urklippet ur tidningen.

»*Farväl till fregatten Eugenie!*

En härdad Vikingstam förr växte upp i Norden,
Med hafvet till sitt hem. Långt bort från vänlig härd,
För mod och tapperhet och ära ryktbar vorden,
Han klöf den salta våg, han svängde glad sitt svärd.
Ej fegt han klagade, när faran var förhanden;
Han valde hellre då i hafvets djup sin graf,
Och vågen sjöng i qvälln hans drapa invid stranden
Och Saga gaf sitt pris, sin krans ock Minnet gaf.

Den stammen ej dött ut, blott nya skott den skjutit,
Som fäderns ärfda mod än häfdat mången gång.
Hvarhelst till örlig fram de Svenska drakskepp flutit,
Med flagga blå och gul, stolt blåsande på stång,
Der vet historien, att om mången bragd berätta,
Om Bagge och Claës Horn, om Hogland och Svensksund.
Ej framtid skall en fläck på forntids ära sätta,
Med bragder tecknad full förblifve sköldens rund!

Men ej att vinna land och rikedom och ära
I krigisk idrott nu I lemnen fäderns strand.
I fredligt värf I gån, att fridens budskap bära,
Och idoghetens fram till förr ej sedda land.
Utöfver haf, der förr ej svajat Sveas flagga,
Ej Sveas vimpel blåst, bort till en annan verld,
Ert säkra skepp skall stolt och trotsigt eder vagga,
Fast andra stjernors glans der lyser eder färd.

Farväl, ett *kort* farväl, du ringa Vikingskara!
Snart ilar tiden bort, snart ses du här igen.
Må lyckan på din färd ditt säkra sjökort vara,
Dig skydde verldars Gud, hvart ock du vänder hän!
I Sveas gamla land för dig slår månget hjerta,
För dig höjs mången bön i djupet af vår själ.
Väl hård och bitter är nu afskedsstundens smärta;
Men återseendet oss bringar fröjd. Farväl!»

Kom så den trettionde september 1851. Allt var klart, Eugenie låg och väntade på sin amiral, Lagerbjelke på sin. Och de väntade kommo och mönstrade in fartygens besättningar och sade några hjertliga ord, och amiral Nordenskiöld, som inmönstrat fregatten, drack vår välgångsskål i chefens kampanjsal (af folket emellanåt benämd champagnesal), och amiralerna lemnade fartygen, saluten dånade, lotsarne stodo på sin post — och så började gångspelet röra sig.

Det är en egendomlig känsla, som alltid återkommer vid ett sådant tillfälle. Ända till det ögonblicket har man känt sig med styrkan af vårt bästa svenska jern fasthållen vid landbacken, alla ens tankar och intressen hafva också

nästan odelade rört sig till och på den punkt af terra firma, der man legat skyddad, man fäster sig, derest icke förhållandena äro särdeles afkylande, med sjömannens kanske något flygtiga kärlek vid den strand, med hvilken man vanligtvis har daglig och oafbruten förbindelse, och naturligtvis skall allt detta gälla i ojemförligt högre grad om hemmets strand — så hör man det der egendomliga ljudet af kettingens tunga arbete, skilsmessans ögonblick har kommit, 'stranden der borta den vinkar så fager', några vänner kunna måhända med kikarens tillhjelp särskiljas, de ha med sina kikare igenkänt dig och vifta ett lidelsefullt eller af rörelse maktlöst farväl, ditt hjerta vill krympa samman, särdeles om du är mellan tjugu och trettio — men gångspelet går rundt efter tonerna af en flöjt och snart står kettingen rätt upp och ner, fartyget börjar röra sig i annan riktning, man har lättat och genom själen strömmar en ny känsla, sjömannens kanske minst flygtiga — längtan till sjös. Ett sista farväl med handen, ett frampressadt eller outsägbart: 'Gud vare med er!' och så vändes blicken för-ut och man är åter handlingens man, beredd att möta det bästa eller det värsta.

På släp efter ångkorvetten Thor lemnade vi Karlskrona i sällskap med Lagerbjelke, som tog den första milen af sin långa resa med tillhjelp af ångaren Balders maskin. Klockan var två på middagen, när vi satte i gång. Men långt hunno vi icke den dagen, ty brisen mojnade snart ut, och som dyningen gjorde allt sitt till för att af fregatten få ett prydligt vrak på kusten, måste vi, till förekommande af afsigten, ankra ett stycke utanför Kungsholms fästning.

Vårt första möte på morgonkvisten var danska ångkorvetten Thor, som på kanonernas språk helsade godmorgon. Och ett dygn senare gåfvo vi samma helsning åt Köpenhamns batteri, i hvilken vördnadsbetygelse Lagerbjelke nästan samtidigt lade in sin insats.

Egendomligt nog gafs samma afton på den kongelige danske opera ett skådespel, deri de uppträdande hufvudsakligen voro svenskar; det var någon episod ur Gustaf den andre Adolfs fälttåg. Jag mins nu af tillställningen föga mer än att den kostade mig en del kontanter samt ett par sönderapplåderade handskar.

Vill du göra en vacker passage, så segla en solig klar höstdag, innan de första nattfrosterna plundrat löfskogarna, genom sundet från Köpenhamn upp mot Helsingborg. Du skall då få se en ständigt vexlande men städse lika förtjusande tafla undan för undan rullas dig förbi, framvisande de härligaste skiftande bokskogar med här och der små instuckna krithvita gårdar, pittoreska lustslott eller gammaldags ståtliga herresäten, hvilka fängsla, aldrig trötta blicken. Och när du ser framåt eller bakom dig, möter ditt öga det rörligaste lif af segel, tillhörande alla nationer — tremastare, briggar, skonare, kuttrar, båtar, alla glänsande och vackra af vattenstänk och solstrålar.

Vid Helsingborg sade vi hemlandet farväl, och derför gick det för frisk sydlig bris för alla dragande klutar förbi Kronborg, Kulla Gunnarstorp, Viken, Torekov och många andra bekanta ställen. Samma dag, vi passerade Kullens fyr, gjorde liemannen sitt första besök ombord. En skeppsgosse vid namn Sommar hade fallit ned på däck från trossbottnen och dervid skadat sig så att han nämda dag afled. När han ett par dagar senare skulle begrafvas, hade det vackra väder, som hittills varit oss följaktigt, bytts i alltmer tilltagande storm med hög sjö. Bottenrefven kröpo snart in och litet senare lågo vi under trerefvadt stormärssegel och stormstagsegel. Sjön gick hög och våldsam nog, regn började snart falla i korta men strida skurar, det blef allt kusligare och i särdeles dyster stämning sänkte vi vår unge, nyss så liflige, nu känslolöse kamrat ned i hans djupa, rymliga graf. Det är svårt att beskrifva de känslor, som

vid ett sådant tillfälle hopklämma sjömannens vanligtvis glada hjerta. Det är ej endast sorg eller saknad, så som dessa yttra sig vid liknande tillfällen i land, der man i allmänhet känner sig sjelf ganska trygg, äfven när man lutar sig framåt för att titta ned i den öppna grafven; nej, när det mörka vattnet rofgirigt sluter sig om dödens offer och man ser den blågula flaggan ensam dragas tillbaka, då tränger sig på de öfver relingen lutande kamraterna en beklämning, en rörelse af oro och osäkerhet, en fläkt af fruktan måhända, mot hvilket allt man icke kan stålsätta sig och som kanske kännes desto djupare som man i allmänhet på sjön ger föga rum åt dylika reflexioner och intryck.

Med det tilltagande mörkret vunno byarna i styrka, regnet öste nu ned och det lagade sig att blifva en riktigt kuslig natt. Usch! jag mins, som om det varit i går, huru vi stodo der ett par kamrater akterut, våta och tysta, ännu upptagna af tankarna på den sorgliga akten under eftermiddagen. Då bräcktes, strax efter det vinden en smula aftagit, begine-rån, och innan vi väl hunnit sätta oss in i förundran häröfver, sprang liket på stagfocken. Mörkret blef kolsvart, sjön gick ursinnigt hög och tycktes blott längta efter att få sluka oss allesamman, fregatten rullade, som om hon verkligen haft för afsigt att göra sig kvitt vårt påhäng, storpumparna voro i fullt arbete med att befria oss från de vattenmassor, som allt emellanåt kastades in, kanonportarna voro delvis otäta och på batteriet var det en stund verklig öfversvämning, beroende på att en del kojer och kläder, som nedtagits till tvättning, under all denna oro fått åka ned i lä, så att ett par af spygatten tilltäppts. En och annan, som ej varit till sjös förut, trodde att vi höllo på att sjunka, och tankarna på vår stackars Sommar kommo åter oftare än de måhända eljest skulle gjort. Men, hur mörk natten än var, blef det dock morgon

en gång, och med ljuset återkom det gamla modet hos oss litet hvar.

Vi höllo nu af mot norska kusten för att reparera och hade snart glädjen se en lotsbåt komma stäfvande emot oss. Säg om norrmännen hvad man vill, men deras lotsar äro män med mod i bröstet och styrka i näfvarna. Det var på samma gång en lust och en pina att se båten manövrera sig fram till fregatten. Vi trodde eller hade åtminstone anledning att tro, det den hvarje stund skulle krossas mot vår sida, medan den låg och kraflade der nere för att komma på lämpligt håll att taga emot den tross, hvilken en af våra matroser svängde i luften. Slutligen lyckades kastet, en af männen i båten stack sladden rundt om lifvet, hvarefter han, väl afpassande tillfället, hoppade öfver bord och halades upp på fregatten. En timma senare lågo vi lugnt till ankars i *Farsunds* hamn och nu först gaf lotsen sig tid att byta om kläder.

Dagen derpå kom Lagerbjelke också in, samtidigt med att jag kom från staden, försedd med den enda spira, som der fans, duglig till begineră. Chefen hade just strax förut yttrat, att han skulle vilja gifva en hundralapp, om han hade korvetten väl i hamn.

Och här tror jag vi lemna båda fartygen och ringa in Hannibal, ty nu kan du behöfva en ny pipa och ett nytt samtalsämne. Skål på dej!»

2.

Farsund—Madeira—Rio.

Vi sutto åter i hans trefliga rum. Hannibal hade visat sig med piporna och försvunnit, brasan, som var af torraste ved, flammade klart, och öfver rummet och oss sjelfva hvilade en stämning, just passande för det, vi hade för händer.

»Hvar var det jag slutade — jo vi lågo i lugn och lä inne i norsk hamn och höllo på med reparationer samt anbringande af ny beginerå. Solen tittade följande dag fram och belyste, förutom mycket annat elände, äfven en oräknelig mängd af linnepersedlar, som efter den oförgätbara natten upphängts till väders på fregatten. Hade det låtit sig göra, skulle nog våra vetenskapsmän velat förfara på samma sätt med sina många böcker, hvilka fått ett lika skadligt som grundligt dop.

Emellertid fins det få saker, som klarna upp så lätt som lynnet hos en sjöman, och när derför chefen ett par dagar senare efter en utmärkt predikan af vår pastor Pontén inbjöd Lagerbjelkes gastar till bal för-ut hos oss, flög den nya lefnadslusten som en elektrisk ström genom vårt folk och en gladare, hurtigare samling än dessa matroser, jung-

män, båtsmän och skeppsgossar torde icke förekomma på mången bal. Flickor i mängd hade tillströmmat från kringliggande bygd, kallade på gammal nordmannased medelst budkafvel. Har du sett sjömän dansa på backen af en örlogsman? Man skall vara en snögubbe, om man icke vid en sådan syn känner liksom litet qvicksilfver fara genom sina egna ådror.

Den sextonde oktober 1851 var en ruskig dag med ösregn och blåst och genomblötta vägar. Men på den inbjudning till bal, som Farsundsborna skickat ut till fregatten och korvetten, åkte hvarenda officer, som kunde komma från tjensten, in till den hyggliga lilla hålan. Återfärden anträddes mellan fyra och fem följande morgon. Och om du nu skulle fråga någon hederlig Farsundsmatrona, om hon kan påminna sig att någon gång hafva haft riktigt roligt, skall hon förvisso vemodigt skaka sitt hufvud och svara: 'Aa kjære, det husker jeg godt — men det er nu sex og tredive aar siden den Aften!' Hvad det drömdes och sofs och snarkades ombord på Eugenie — ända till dess den förhatliga pipan skar igenom hvarje nervsystem med sitt gälla: 'alle man på däck att gå till segels!' Slut med alla drömmar, farväl till minnena från den norska staden, farväl ni tårade blå ögon, farväl ni hviskande bedjande läppar! Älskliga små norskor, farväl! Broderland, Skandinavien, farväl! Nordsjöns grå luft och dess fräsande, hvita vågryggar vinka oss, och vi lyda.

Så många vindar, som Æolus nånsin kunnat hafva säckar för, blåste under färden till England. Dessemellan var det stiltje, åtminstone i det närmaste, och då hade våra vetenskapsmän fullt göra med att fiska och skrapa utefter hafsbottnen, der djupet sådant tillät, i afsigt att rikta samlingarna hemma. Särskildt härför konstruerade håfvar funnos att tillgå, och månget blötdjur stirrade i berättigad förvåning öfver att helt plötsligt hedras med att finna sig utsedt

såsom en lämplig representant för sitt slägte i doktorns samlingar — har jag talt om Tivoli?»

»Tivoli?»

»Ja! jag menar *vårt* Tivoli — hvarken danskarnes eller stockholmarnes, utan *vårt*, fregatten Eugenies Tivoli, förlustelsestället på batteriet å styrbords sida, för om kampanjsalen, der tobaksrökning var tillåten. Konsert om qvällarna, under anförande af herr Humble, karusell vid alla tillfällen, då ankaret lättas, rutschbana af bästa sort, så snart det var sjögång, och så fyrverkeri af raketer och bengaliska eldar, så ofta Lagerbjelke kommit ur sigte om nätterna, sång och piano, med ett ord allt, hvad till ett väl ordnadt Tivoli hörer. Dit drogo vi oss mången kväll, när anden föll på oss och gälarna hade torkat ihop. Och särskildt en afton under färden öfver Nordsjön fick Tivoli ett talrikt besök. Doktor Kinberg hade nämligen förlorat en sådan der bottenhåf eller skrapa och ville liksom Rachel icke låta trösta sig, fastän vi förespeglade honom att Vetenskapsakademien skulle gifva honom en ny pjes — efter vår hemkomst. Men till slut fann doktorn trösten i sin egen uppfinningsrikhet. Grafól på bottenskrapan i Tivoli! Hurra! Lefve skrapan och doktorn! Punschen fram! Behöfs det vatten, så ha vi Nordsjön — drick ut den först!

Ja, nu vet du, hur vi hade det emellanåt. Sjövanan började nu inställa sig hos litet hvar och i samma mån dämpades eller liksom gömdes i ett hemligare rum saknaden efter hemmet med dess kära bilder, och lusten att komma ut till de vida hafven, der himlaranden möter ens blick i alla riktningar, blef allt kraftigare. Ser du, det är något egendomligt med ett sådant der flytande litet samhälle, der de omgifvande, ständigt hotande elementen diktera lagarna. Afsöndringen från all gemenskap med det stora verldslifvet med alla dess skiftande intressen, och främst bland dessa penningjagten, gör att dessa intressen snart nog sjelfdö

ombord; man har annat att tänka på. Medvetandet, att hvarje individ har sin väsentliga uppgift att fylla i den ständiga sträfvan efter största gemensamma säkerhet alstrar en egendomlig och utan tvifvel välgörande känsla utaf beroende af och tillit till hvarandra, på samma gång det gifver åt hvarje man ett erkännande af hans verkliga värde utan något slags biinflytande af hans förmögenhetsvilkor, börd o. d. som i land har så mycket att betyda. Fartyget, som ju kan betraktas som en lösryckt del af hemlandet, har af detta lands civilisation medtagit blott det nödvändiga och redbara, med uteslutande af en mängd skrymmande och hindrande barlast.

I Portsmouth hade vi styfva tio dagar på oss att gå på baler och bjudningar och förundras och häpna öfver de engelska etablissementens dimensioner och anställa jemförelser med våra motsvarigheter. Nåja, engelsmännen äro rika och vi fattiga och *den* olikheten lär väl icke komma att utjemnas ens i din tid, men det fins en annan skiljaktighet, som *kunde* tänkas mindre skarp — *de* äro ett kraftfullt, idogt och om sitt försvar och sitt inflytande ytterst månt folk. Jag fruktar, att vi på det hållet ha åtskilligt att lära och mycket att gräma oss öfver.

Föreningsdagen dånade saluten från de båda svenska örlogsmännen. Det låter bra och man hör icke på afstånd jemret från den eller de stackare, som vid sådana tillfällen ofta nog få med en eller annan lem göra sin insats i hyllnings- eller minnesgärden. En af vårt folk, som höll sig i storröstet för att ladda om en kanon, fick sorgligt nog sin hand afsliten samt föll genast öfver bord. Fregatten skulle kanske förlorat en af sina bästa gastar, derest icke en konstapel varit nog rådig att med en ända i handen — du vet, att vi på sjön i allmänhet kalla tågstumpar ändar — hoppa efter karlen, som också lyckligt uppfiskades.

Några timmar senare voro både fregatten och korvetten på väg efter sin nya adress: Madeira. Brisen stod frisk och nordlig, och eftersom de båda fartygen nu en gång gjort upp om sällskap och Lagerbjelke icke orkade följa oss, måste vi, till allmän förargelse, minska segel. Emellertid var farten god och ett, tu, tre syntes och kändes det i luften, att man var på väg mot tropikerna, ty himlahvalfvet blef djupare blått och vi började knäppa upp kavajknapparna. Egendomligt är det att nu i tankarna och i det här soffhörnet jemföra en promenad på däcket af en örlogsman under strålande stjernhimmel och i varmt luftstreck med en promenad i galoscher och öfverrock vid samma tid t. ex. november på en af Stockholms slaskiga, dimhöljda gator, der man icke vet, om lyktorna hålla på att somna eller vakna. En sådan seglats under gynsamma omständigheter är så angenäm, att, derest icke alltid ett eller annat starkt band droge en till hemmet, man helt säkert aldrig skulle vilja utbyta detta fria lif mot landbackens orörlighet — förutsatt nu att man är sjöman äfven till lynnet, ej blott till yrket.

Spanska sjön, som nog fått mottaga mer än ett anathema i sin dar, visade sig mot oss till sin synnerliga fördel och höll sig så genomgående hygglig, att man verkligen måste ångra månget kitsligt uttryck, som man förut bestått det farvattnet. Också antog vårt lif om bord den angenäma regelbundenhet, som utmärker tjensten på örlogsfartyg — åtminstone de svenska — när vädret är godt och brisen står stadig och jemn. Dagarna flyta i hvarandra utan att något särskildt egendomligt skiljer den ena från den andra. Så lugnt och likformigt som fartyget seglar sin väg fram utan att lemna spår efter sig, så omärkligt glida dagarna framåt, den ena liknande den andra i allt utom till namnet. Apropos! vill du höra, huru en sådan dag ombord på en

seglande svensk fregatt tillbringas — tillbragtes, borde jag kanske sagt, ty allt förändras ju.

Dagen börjas egentligen klockan half sju, då den fria vakten utpurras. Och så börjar detta rörliga lif, som för den oinvigde skulle förefalla som blott ett oändligt och planlöst virrvarr. Barbenta båtsmän och matroser, qvastar, pytsar, svablar, skrapor — allt rör sig om och efter hvart annat, kojerna äro redan undanstufvade, vattnet flödar och stänker öfver allt, ty allt, som *kan* blifva renare, hvitare, snyggare, och en hel del till, genomgår nu den mest noggranna sköljning, tvättning, skurning, borstning; det är lif och skämt och lust från däck ner under trossbottnen, i sjelfva arbetets natur ligger något uppfriskande för både själ och kropp, och ur detta tumlande huller-om-buller-lif framgår slutligen det mest snygga, städade och ordentliga som fins — ett örlogsfartyg klockan åtta f. m. efter nyss afslutad toalett. Officerarne purras klockan sju. Och i regel plumsar man då omedelbart i sitt badkar med ett saltvatten uti, hvarom sjelfvaste vår vestkust icke kan gifva en föreställning.

Skepparepiporna, de gällaste, mest genomträngande af alla de instrument, som tillkommit efter näktergalsröstens mönster, skära nu genom allt lif och signalera att frukosten är färdig. Som ekorrar flyga båtsmännen vid pipans ljud till sina platser, der frukosten utdelas eller hemtas. Nästa gång de genomträngande tonerna höras, betyder det 'divisioner', hoc est snygghetsmönstring med besättningen, då folket skall visa, att hals, händer och fötter äro så rena, som såpa eller tvål och saltvatten kunna det åstadkomma, hvarpå vanligen förrättas korum. Exercis eller nödiga sjömansarbeten upptaga det återstående af förmiddagen. Är man som officer vaktfri och icke heller har med exercis eller dylikt att skaffa, står det en fritt att skrifva till flamman eller småsyskonen eller läsa gamla tidningar eller promenera

en fjerdingsväg eller två på däck, tills klockan blir tolf, då sjökorten tagas fram och förflutna dygnets segling afsättes. Så följer, i synnerhet i varma luftstreck, ett par timmars overksamhet — derest man nu icke har nog energi att skrifva ett bref eller göra anteckningar i sin loggbok. Middag intogo vi klockan fyra, då alltid ett par officerare samt vanligen derjemte en kadett voro chefens gäster.

Maten är ännu icke fullt sjunken och cigarren ej mer än halfrökt, då trumman dånar till larm och 'ställning till kanoner', hvarmed afsigten är dels att åter mönstra folket, dels tillse, att kanonernas surrningar äro försvarligt pålagda. Och så följer en öfning, som i vackert väder är sjömannens kanske gladaste tjenståliggande, men som ock sätter hans kroppsliga färdighet på ett, lindrigast sagdt, spännande prof. Det blåses nämligen 'alle man på däck att refva'. Märsgastarne, eliter af besättningen, stå vid vantstegarne, färdiga att på signal flyga till väders, det är alldeles tyst öfver allt, hvarje man har sina blickar riktade mot den akterut stående kommenderande officern, hvarje muskel är spänd och färdig att göra sin tjenst — och så ljuder då trollformeln: 'äntra upp!' I ett ögonblick är hela det nyss så orörliga maskineriet försatt i lifligaste verksamhet, märsgastarne, viga och lätta som apor, kila upp för vanten mot märsarne och från dessa ut på rårna, allt lefver och rör sig, brassar och fall löpa, menniskor likaså, och efter en piccolas muntra slängpolska springer manskapet med märsefallen rundt däck, folket deruppe har äntrat ner eller kastat sig på fallen, ändarna uppskjutas åter — jag påpekar än en gång, att vi icke använda benämningen tåg utan i speciella fall — och på två minuter sedan första signal gifvits, som satt nästan hvarje arm, hvarje ben och hvarje löpande gods ombord i liflig rörelse, är manövern slutad och allt åter klart på däck. Nu väntar gröten, hvars doftande ånga redan en god stund slagit omkring på däck, folket 'skaffar' och får derefter underlätta

matsmältningen genom fria lekar och upptåg till klockan half åtta, då kojerna tagas och de vaktfria 'törna in', d. v. s. gå och lägga sig. Och så är dagen slut och blott ett par officerare promenera fram och åter på däck eller sitta på flaggkistan, njutande af den svala kvällsluften.

Ja, så förflöt dag efter dag, tills *Madeira*, Atlantens perla, de lungsigtiges paradis, dök upp. Kroken gick i botten på Funchals så kallade redd, ett öppet flak, der man icke blir bortskämd med lä. Madeira känner du par rénommé lika bra som jag, du vet, att 'sydsidans bästa', om det än icke precis rinner i bäckar, dock glöder öfverallt i form af svällande, lockande drufvor, som här förekomma lika tätt, som falska madeirabuteljer i Stockholms vinkällare, du känner ock mer än väl, att landstigning på ön med en vanlig båt har ungefär lika stora chancer för sig som en promenad på styltor på glanskis och att man derför nästan alltid begagnar öbornas farkoster, hvilka jemte kölen hafva två medar, som förebygga kantring. Men hvad du hvarken vet eller kunnat ana, är, huru jag fick använda mina näfvar för att under den ursinniga påträngningen af en legion hästskojare icke tvingas att rida på *två* hästar från landstigningsplatsen uppåt ön. Och nu durkades det af genom några af stadens krokiga, smala, skiffer- och flintströdda, rödleriga gator upp mot höjderna öfver vinrankor, mellan vinrankor, under vinrankor bort mot ett för sin utsigt och sin nunnesamling — den förra betydligt vackrare än den senare — beryktadt kloster 'Nossa Senhora da Monte'. Nunnorna sågo vi genom dubbla galler, just ett lämpligt afstånd. En af dem var vacker, de öfriga — hu då! Den der fjäderblomman, som sitter der på väggen bredvid den blå hättan, är tillverkad eller åtminstone köpt af en nunna på berget. Hättan, som ser ut som en tratt, fick jag af en madeirapojke, som springande hade följt mig under hela ridten. Pipen eller tippen i hättan

var nog det mest religiösa hos hos hela pojken, ty den är doppad i vigvatten.

Att nu sitta här vid brasan och beskrifva utsigten från ett berg på Madeira, är nog ett till sitt resultat vanskligt företag. Men så mycket kan jag dock få säga som att man skall vara en gråsten eller en palsternacka eller något dylikt, om man icke blottar sitt hufvud och böjer det i ödmjuk och hänförd beundran af Hans verk, som gifvit himlen, hafvet, bergen och träden deras färger och blommorna deras vällukt. Jag mins tydligt, huru jag stod der alldeles stum och såg solen, praktfull och glödande glida ned öfver hvalfvets klara blå fält mot oceanens sakta rörliga, glänsande och i de skönaste färger ständigt skiftande, ändlösa vidd. Hvarje nytt ögonblick medförde en vexling i denna underbara lek af tjusande, smekande färgtoner, skuggor sköto fram och trängdes tillbaka för att genast återkomma starkare, tätare; ljuset dämpades i allt svagare och dunklare skiftningar, skymningen, den kortvariga öfvergången, sväfvade förbi, förkunnande skuggornas seger, och följdes tätt i spåren af töcknets allt tätare slöja, som breddes öfver dalgångarna med deras vackra klädnad af druf- och blomstersmyckade odlingar; slöjan gled sakta men jemnt upp mot de skimrande bergen och släckte dessas färger, och ut öfver den vida oceanen låg redan nattens täcke, sträckande sig ända bort mot synranden, der ännu ett ofördunkladt bälte af klart rosenrödt stod lysande kvar öfver solens graf.

Då började det glänsa och tindra öfverallt mot bergens remnor och de praktfulla växternas blad, men med ett kallt, svärmiskt ljus. Månen hade höjt sig i öster för att vid bruset af det aldrig hvilande verldshafvet vaka öfver den tropiska önaturens slummer. Underbara, hänförande skapelse! Jag hviskade de få orden om och om igen och jag skulle kunnat stå der i timmar och blott hviskat detsamma.

Men vi måste vända och krångla oss ned för backarna igen, ty sista båten väntade oss och Eugenies lanterna brann längesedan på toppen.

En gammal sentens säger, att en sjöman till häst är en styggelse för skapelsen och jag vill ur estetisk synpunkt ingalunda söka gendrifva satsen. Men hvad jag med stöd af egen erfarenhet vågar påstå, det är, att ingen menniska, icke ens en arab eller en af präriernas comancher kan vara så villig som en sjöman att gå ombord på första bästa och mest vildsinta sprakfåle, när det gäller att göra en utflykt för att på den korta tid, som vanligen bestås i mindre vigtiga hamnar, skaffa sig en möjligast fullständig kännedom om landets eller åtminstone den kringliggande nejdens karaktär. Jag var ingen ryttare 1851 och har heller aldrig sedan blifvit det. Kanske var det just *härför*, som det lyckades mig hänga fast på det vilddjur, som andra dagen af min Madeiravistelse ställdes till mitt förfogande. En ryttare af facket skulle blygts att i sällskap begagna knep för att hålla sig kvar; helt säkert skulle han i första dike slutat sin tillvaro med en försäkran på läpparna att hästen var galen. Jag deremot ville gerna först afsluta min verldsomsegling och derför högg jag fast än i sadelbommen, än i knappen, än i hästens man och slängde på detta sätt i väg med det öfriga sällskapet, önskande i min själs innersta, att jag en gång skulle möta den hästen i ärlig strid, ty jag hade mjelthugg och andtäppa och värk i hela kroppen och insåg mer än väl, att jag vid första ryck af djuret skulle hamna i den skifferbelagda leran. Bredvid, före och efter mig sprang hela tiden en gapskrattande usling på femton år. Jag försökte vid ett och annat tillfälle, särdeles i någon uppförs-

backe, komma åt att hugga tratten från hans hufvud, men förgäfves. Och dock sitter denna tratt så löst som gerna är möjligt. Alldeles i förbigående kan jag här nämna, att man aldrig kommit riktigt under fund med ursprunget till denna hufvudbonad. För min egen del tror jag den vara ett slags symbol för Madeirabornas förnämsta eller enda industri, vinodlingen.

Af mina kamrater fick jag sedan höra, att vi passerat de täckaste villor, quintas, samt många punkter med tilltalande utsigt. Vi kunde emellertid lika väl ha ridit förbi en rad elefanter med indiska afgudar på ryggen; jag skulle ej hafva observerat dem från den plats, jag innehade. Först då vi ändtligen åter nådde Funchal och min häst nöjde sig med att skridta, fick jag rättighet att se mig omkring. Vi mötte nu ett ekipage, som med sitt äkta landtliga och på samma gång vinterliga utseende föreföll oss egendomligt. Det var en släde, i hvilken åkte en äldre herre samt två eleganta damer. En kusk i livré satt allvarsam som en sfinx och körde ett par vackert utstyrda oxar! Och mederna gnisslade och gnälde och knarrade mot sanden och stenarna. Och vi lågo dubbla på våra hästar och skrattade.

Den fjortonde lemnade vi denna Bacchi bästa ö. Brisen var frisk, ön sjönk snart och försvann i kvällens och nattens skuggor. Men ännu följande morgon syntes vid horisonten i norr en liten otydlig punkt, hvilken hållit sig kvar som en sista helsning från drufvornas förlofvade land.

Teneriffa röko vi förbi så det fräste om bogen. Vår chef förstod konsten att föra segel. Lagerbjelke kom på efterkälken och höll sig der utom synhåll till allmän belåtenhet, ity att man nu kunde få hänsynslöst länsa undan utan att längre tänka på sällskapande med korvetten. Flygfiskar började visa sig och vad ingingos om huru snart någon skulle hoppa eller flyga ombord.

Förbi *Cap-Verdsöarna* gick det med samma fart. Vi voro nu i hett luftstreck och termometern höll sig redan på en ganska obehaglig höjd om dagarna. Våra hytter voro, om icke precis masugnar, dock obeboeliga, när solen stod högt. Jag mins mer än väl, huru vi längtade efter de jemförelsevis svala kvällarna. Någon vidare exercis kunde ej under sådana förhållanden bedrifvas. Folket låg i högar på trossbottnen eller batteriet som lazzaroner på romerska torg, skämtet och munterheten dogo allt mera ut, och om någon orkade säga en kvickhet, var det knappt någon som orkade skratta deråt.

Men så faller då den korta, men ojemförligt sköna skymningen på och tätt i dess spår framsväfvar natten. Ja, min unge vän, hur skall jag kunna gifva dig ens en aflägsen föreställning om en tropisk natt, sådan den ter sig från ett seglande fartyg i vackert väder? Slå dig ned hos mig, när jag nu i minnet och tankarna åter sitter på min gamla favoritplats — grensle öfver lovarts bastignering. Platsen är icke fullt så bekväm som den du nu innehar, men du skulle nog gerna göra ett utbyte. Skönare scener bjudas ej ofta: Du ser öfver dig ett klart strålande hvalf, der hvarje stjerna tyckes sträfva att öfverglänsa sin omgifning. Fartygets väldiga master med deras rår, stänger och ljusa segel återgifva en sällsam bild såsom af ett underligt jättespöke, hvilket dansar fram öfver djupen; topparna beskrifva bizarra figurer mot den diamantströdda bakgrunden, vinden susar med sitt på samma gång enformiga och städse vexlande ljud, men från bogen dånar det i oafbrutet forsande och rundt omkring ligger natten tyst, hemlighetsfull och ogenomtränglig. Se dig omkring öfver detta haf utan gräns! Det skimrar och skiftar af oändligt nya färgbrytningar, hvartill våra nordiska vatten icke lemna motstycke, sjöarna komma som väldiga massor af blänkande eller matt silfver, brytas af den svarta bogen eller slungas våldsamt i sär från en kopparskimrande

botten och förvandlas till gnistrande regn af guld och diamanter. Och efter fregatten följer långt bort i det djupa töcknet en oförlikneligt skön, metallglänsande fåra, som flygtigt betecknar vår väg öfver verldshafvet. Och du sitter på bastigneringen och drömmer om palmklädda stränder med gyllene frukter eller kanske om ett hem uppe bland drifvor, der du vet, att dina älskade bedja de varmaste böner för din välgång, och du anar icke, huru timmarna glidit undan, förrän plötsligt styrmannen kommer med rapport, att hon gör sina nio knop och strax derpå hörs 'åtta glas' till tecken att vakten skall ombytas och du får 'törna in' och gå till kojs. Så behaglig din vakt än varit, har du dock ingenting emot att öfverlemna den åt en kamrat, men innan du klättrar upp i kojen, tar du en kall öfversköljning — nära trettio grader varm kanske, men dock svalare än din egen upphettade kropp. Och så somnar du som ett godt barn med en känsla af lika stor trygghet som om du låge i det fastaste slott med vakt vid portarna.

Den tjugoåttonde november passerades linien. Alla de upptåg och galenskaper, som åtfölja en dylik tilldragelse, förekommo äfven denna gång, men jag förbigår dem dels derför att du utan tvifvel genom berättelser och beskrifningar känner till dem, dels derför att det nödvändigt fordras att *se* lifvet på ett däck för att kunna förstå detsamma.

Oscarsdagen dånade våra kanoner till kungens ära. Och vid chefens bord åto vi en middag, der färskt och grönsaker kommo en att glömma, huru många hundra mil man hade till närmsta köttbod eller köksträdgård. Skålar, föreslagna i hjertliga, kraftiga ord, följdes af klingande fanfarer. 'Absent friends' och bland dem fästmörna glömdes icke.

Jag vill minnas, att vi ungefär vid det laget sade farväl till ett par gamla vänner, Polstjernan och Karlavagnen.

Sådant käns alltid påkostande. Den som är ung och som har gjort upp med sin hjertans kär att blickarna skola hvarje kväll mötas på den eller den stjernan, han skall gifva mig rätt. Det gör ingenting till saken, att dagen här hemma kanske sammanfaller med natten på den punkt der fartyget befinner sig.

3.

Rio—Montevideo—Buenos Ayres.

Om du vill se verldens troligen största sockertopp, så res till *Rio de Janeiro*. Och om du vill se den mest jättelika profil af en man, så gör samma resa, ty båda dessa bilder beteckna inloppet till Rio, för öfrigt det allra vackraste inlopp man gerna kan tänka sig. Engelsmännen, som just icke hafva inlagt så stora förtjenster om blygsamt uppträdande, påstå naturligtvis, att det är porträttet af en lord, — lord Hood vill jag minnas — som karakteriserar Rios läge. Fransmännen igenkänna Ludvig den fjortondes profil. Jag skulle vilja rösta för en vaktmästare, som jag sett i riksbanken — och för sjöfarande kunna alla tre möjligheterna hafva ungefär samma värde.

Rio är förtjusande härligt — blott man håller sig på något afstånd från detsamma. Grönklädda kullar, skogiga berg, täcka vikar och bugter, palats, kloster och små näpna villor, allt inbäddadt i rikaste växtlighet, sådant är Rio ytligt betraktadt. Jag mins så tydligt, som om det varit i går, vår första afton. Sjöbrisen hade dött och efterträdts af landtbrisen, hvilken inställer sig nästan så regelbundet som en vakt aflöser den andra, de mest berusande vällukter

från blommor och fruktträd strömmade ut från land, musik hördes från en amerikansk fregatt i närheten, och när den tystnat, klingade det från rena klosterklockor till Ave. Så småningom dog äfven den sista dallrande klocktonen och kvällens tystnad bröts eller rättare ledsagades af syrsornas lifliga sång. Ljusen på höjderna och i staden slocknade, det ena efter det andra, och den tropiska natten hade dragit sin tunna slöja öfver Rio, men blott motvilligt kunde vi förmå oss att lemna däck.

Kvällen derpå, ty om dagen rör man sig icke, om man kan slippa det, stod jag på en af stadens gator. Farväl alla sköna illusioner! Sådana gator, sådana hus, sådana menniskor! Ingen stenläggning, utan i stället gropar öfverallt, i hvilka åkdonen stjelpa eller man sjelf står på hufvudet, smuts och smörja i hvarje vrå, osund och vidrig stank, som från alla håll sticker en i näsan, skrik och väsen och svordomar på all verldens rotvälska, enkannerligen på negerspanska, negrer och misstänkta typer vid hvarje husknut, oförskämdhet i pretentioner på betalning — hvad sägs om *fyrtio kronor* för en vagn en svensk mil! — ja, har man icke förr lärt sig värdera och prisa våra svenska förhållanden, så nog får man i Rio tillfällen till jemförelser. Att tänka på några slags offentliga nöjen, såsom teater och dylikt, kunde ej falla oss in, då prisen voro fabulöst höga. Hvad särskildt 'storan' beträffar, föll det sig särdeles motigt, då af nämda teater endast ruinerna efter den nyligen timade branden återstodo. Men att se och beundra naturen i Rios omgifningar kostade ingenting eller åtminstone jemförelsevis litet. Botaniska trädgården glömmer man icke snart. Ångbåten förde oss först till det täcka Botafogo vid en bugt af hafvet, der man kan andas äfven midt på dagen. Utländingar och förnäma brasilianare ha här framtrollat en villastad, betydligt öfverträffande den på Östermalm, och här lefves ett lif i sydamerikansk lyx och glans, hvarom vi lyckligtvis ej

hafva aning. Till fots masade vi derefter i värmen utmed Corcovados bergväggar, fortsatte genom skogar och buskager, der papegojor i glänsande färger gallskreko för att öfverbjuda syrsorna i oväsen. Fjärilar, praktfullare än någon målares fantasi kunnat smycka dem, fladdrade omkring oss, metallskimrande skalbaggar kilade eller rörde sig klumpigt nere i gruset och bland grässtråna, grön- och gulskiftande ödlor, längre än den der papperssaxen, gnodde i väg framför våra fötter, solen gassade, svetten trängde fram genom de tunna, hvita kläderna, törst och hunger började först anas och snart tydligt kännas, man tyckte att en liten krog med smörgåsar och ett krus kallt öl ej skulle vara så alldeles ur vägen just nu, och till vår förtjusning fingo vi veta, att ett sådant litet paradis verkligen fans helt nära. Med krafter, som stålsatts af blotta tanken på en stunds värdshuslif, knogade vi fram till stället och sutto snart barhufvade och med alla möjliga knappar uppknäpta kring ett bord med litet rökt skinka, en gammal tuggfri pastej samt ett par buteljer öl. Åh, det smakade något! Vi drucko en skål för gumman på stället, betalte fyra kronor pr man, tände våra cigarrer och trädde helt ståtligt in i trädgårdens långa palmallé, som ledde käpprätt till en väldig springbrunn. Här bredvid lågo kejserliga paviljongen samt ett lusthus af lefvande cypresser, hvilket för tillfället var upptaget af jag tror tusentals qvittrande och sjungande tättingar och colibris. Kamfert-, brödfrukt-, peppar-, kanelträd och hundrade andra trädslag funnos att beskåda. Thébusken förekom till vidder af hela fält, men dittills lära försöken med dess införlifvande ha misslyckats. Luften var mättad af ljufva dofter — och dock voro vi så nära Rio! — praktfulla blommor logo mot oss, hvart vi vände våra blickar, foglar och fjärilar genomkorsade i bizarra teckningar luften åt alla håll, det var förtrolladt från början till slut, och om jag icke händelsevis kommit att vidröra min klockkedja och derigenom återförts till

tankar på tiden, skulle vi helt visst följande dag på grund af för sen ankomst till fregatten haft skäl att ångra vår utflygt.

Du kan göra dig en föreställning om huru pass kraftigt regeringen i landet ingrep i finansförhållandena, då jag nämner, att inga skiljemynt, åtminstone af lägre valör, funnos, utan att man åtnöjde sig med ångbåts- och omnibusbiljetter i stället för riktiga vexelpengar, hvarjemte en företagsam schweizare utgaf lappar till värde af en glace eller en limonad. Af Vanadisfarare har jag hört, att sedlar nu finnas, men utgifna af privat person.

Det var en lust att se, huru starkt vår nation var representerad inom den mängd kofferdifartyg, som lågo i hamnen. Knapt någon dag förgick utan att ett svenskt handelsfartyg kom eller seglade, och jag räknade en gång öfver trettio blågula flaggor. Första söndagen voro en hel del kaptener och styrmän ombord hos oss och afhörde gudstjensten. Det var gripande att se, huru mången gammal skeppares väderbitna kind fuktades af en förstulet framvällande tår, då pastor Pontén bad sin enkla varma bön för hemmen uppe i norden och de många kära, som vi längtade återse.

I de dagarne anlände från fjerran norden underrättelsen att kungliga familjen ökats med en liten välskapad prinsessa, som nu är kronprinsessa af Danmark. För kung Karls dotter flaggade och saluterade vi efter bästa förmåga — vi, Lagerbjelke samt norska kadettkorvetten Örnen. Ett par dagar före julafton lemnade vi Brasiliens skönt belägna hufvudstad, utbogserade af alla örlogsfartygens båtar; sjöbrisen der ute väntade oss och kom så frisk från nordost att loggen genast visade nio knops fart, landet sjönk och blef allt osäkrare för våra blickar och snart nog var utsigten endast den gamla vanliga, men nu åter oändligt kära — skummande

sjö på alla håll med klar himmel öfver. Allt tydde på att det nya målet, den breda Plata-floden, snart skulle hinnas.

Det är egendomligt nog att segla der nere i södra hemisferen. Åtskilligt förefaller vändt bakfram eller åtminstone venstervridet. Solen står vid middagen i norr; begreppen med och motsols få derför handteras med varsamhet; gamla tecken att finna väderstreck, beräkna ny och nedan duga ej längre så vidt man ej kommer ihåg att göra höger till venster på himlen. Solen går baklänges och, såsom en matros uttryckte sig, 'månen växer med afvigan före'. Dagarna tilltaga mot jul och anno femtioett firade vi två midsomrar. Julaftonen var det tjugoåtta grader varmt, hvilket emellertid icke hindrade att den högtiden firades efter bästa förmåga på gammal god nordmannased. Refven i märsseglen intogos och småseglen beslogos, för den händelse att vindens gud skulle vilja deltaga i vår julglädje. Vi åto julgröt så att vi knapt kunde andas och hade för öfrigt så muntert och gladt att kanske en och annan hade känning deraf ett stycke in på juldagen.

Vill du höra ett stycke matsedel, sådan den kan lyda ombord på en svensk fregatt ute i Atlanten! Färsk inlagd lax, sköldpaddsoppa, skinka med rostad potatis, fårkotletter med ryska ärter och portugisisk lök, plumpudding med brinnande sås, höns med curry, jultårta samt desert af apelsiner, ananas och bananer, äkta madeira och dito sherry och oporto, kaffe med likörer och såsom särskild krydda till alltsammans bästa sjömannalynne och deraf genomandadt kamratligt skämt, liflig konversation och allvarliga eller muntra skålar. Kan man mera begära?

Den tjugoåttonde december fingo vi lera i lodet och snart upptäcktes Cap Santa Maria, som betecknar det trettiotvå geografiska mil breda inloppet till La Plata. Stränderna äro ytterst låga samt skoglösa, hvilket i förening med flodens bredd gör att man under uppseglingen till *Monte Video*

sällan eller alls icke ser land. Ölsupa har aldrig varit föremål för mina sympatier och allra minst tycker jag om att segla i sådan. Hela floden tycktes bestå af den anrättningen, så gulgrå var den och på somliga ställen riktigt släpade vi oss fram i leran. Men vi hunno dock fram och fingo se den kulle, som gifvit staden dess namn. Och så gick kroken i den lerigaste botten på den sidan eqvatorn, och ett par dagar senare var det slut med det året och dess händelser.

* *
*

Det nya året, 1852, ingick för mig med hundvakt — du vet att vi så benämna vakten från tolf till fyra på natten — och jag hade ypperligt tillfälle att under fyra timmars tid på en ytterst obehaglig ankarplats filosofera öfver det nyss utrunna årets skickelser. Montevideos redd förtjenar den orlofssedel, jag helt kortfattadt gifvit, ty landet är så lågt att föga eller intet skydd lemnas emot de våldsamma orkanlika stormarna, der benämda Pamperos, hvilka uppstå, tillväxa och sopa med sig allt möjligt och omöjligt, följda af åskskrällar och regnskurar, om hvilka en nordbo, som ej dess längre varit från hemmet, icke kan bilda sig en föreställning.

Det var af icke ringa intresse för mig att till häst och i sällskap med några kamrater få med egna ögon skåda något af dessa omätliga grässlätter, Pampas, om hvilka jag läst i böcker för den äfventyrsälskande ungdomen, och hvilka städse retat min inbillning och nyfikenhet. Vilda hästar och nötkreatur funnos så tätt som mosquitos i luften, tycktes det, och de behöfdes mer än väl, ty, så långt jag kunde iakttaga, hade folket ingen annan näringskälla af värde än att slagta, flå, stycka, äta eller sälja oxar och

kor. Af de flesta kreaturen behölls endast huden, medan de bästa köttstyckena torkades för att sändas som föda till Vestindiens slafvar. Måhända hade du tillfälle att i somras i cirkus på Djurgården häpna öfver den skicklighet, hvarmed en af indianerna — Fläckiga björnen eller Luktande moroten eller hvad han nu hette — slängde sin lasso om en springande hästs bakfot. Här var dock banan den jemförelsevis lilla cirkeln inom en manège och kastet gälde en gammal hederlig kamp, som måhända icke användes för annat ändamål. Men der ute på Pampas, der vilda jagten gick på fullt allvar och der tofvigt gräs, stenar och buskar kommo till såsom oberäkneliga och ogynsamma faktorer för att nu icke tala om den ursinniga fart, hvarmed offren sökte komma undan, der skulle du fått se sådana prof på nästan aldrig svikande träffsäkerhet, att du godt kunde antagit de förföljande lassos vara förtrollade. Sällan eller aldrig såg jag någon af dessa 'Gauchos' — hyggliga karlar i allmänhet, en smula knifskärare om de retades — förfela sitt mål. Så snart en oxe eller häst fått snaran om benet, tvärstannade Gauchons häst med den påföljd att det fångade djuret nästan omedelbart kullslogs. En annan Gaucho var då tillreds att snarare flyga än springa fram till det stackars djuret och afskära dess has-senor, hvarefter det vanligen slagtades på stället.

Naturen kring Montevideo var så olik den vid Rio, att man ej kunde tro sig vara i samma verldsdel. Brasiliens yppigaste vegetation — och det vill ej säga litet — hade här bytts i torraste, tråkigaste, enformigaste slättnatur, der tistlar skänkte den enda skugga, som bestods. Härtill kom, att genom den långa fejden mellan Montevideo och Buenos Ayres, hvarom jag väl snart skall yttra några ord, trakten närmast den förstnämda orten blifvit så misshandlad, att af Montevideos förtjusande villastad, som jag haft tillfälle att se åtta eller nio år tidigare, nu återstodo endast kala, fall-

färdiga murar, dystra illustrationer till krigets välsignelserika återverkan på landet.

Man är icke bortskämd med broar i landet. När man kommer ridande till en ström, promenerar Grålle helt snällt ner och tar sig ett fotbad, som snart stiger till hans näsa och ryttarens axlar, derest djupet så medgifver. Så ock nu. Vi lade roret rätt så godt vi förstodo och hade brassarna styfhalade och det gick med ungefär samma afdrift som ångslupen tar emellan Gustaf den tredjes staty och nationalmuseum. Rättningen var god nog — då satte en af kamraterna på grund. Hästen kantrade ögonblickligt och ryttaren fick simma, hvilket hästen snart nog gjorde efter. Vi delade med oss af våra torra klutar och som dessa voro egentligen endast mössor och halsdukar och kanske kavajärmarna kan du nog föreställa dig, att han var fantastiskt utstyrd. Och så blef det stor torkning der, rätt under solen. Och bättre torkväder får man nog ingenstädes — när det icke är under regntiden.

Jag måste för rättvisans skull gifva hästarna eller deras egare — hvilkendera parten som nu vill taga det åt sig — en komplimang. Maken till dressyr har jag aldrig tänkt mig, ty om någonting inträffar äfven under vildaste språng, t. ex. att en bukgjord eller en rem brister, och man blott hinner eller har sinnesnärvaro nog att få tygeln öfver hästens hufvud, så stannar djuret och står sedan orörligt som ett bondförstånd inför ett stycke arabiska, äfven om man lossar ett kanonskott alldeles intill. En af Gauchos påstod, att man på detta sätt kunde hungra ihjäl en häst. I vattnet torde emellertid receptet icke vara att lita på.

Det var meningen att vi den andre på aftonen skulle lätta för Buenos Ayres, men manövern måste inställas på den grund att Jupiter Dundraren skulle just åka ungefär samma väg. Och sådana gnister och sådant buller, som

hans vagn här sprider omkring sig, ha vi nordbor, som äro vana vid den mycket lugnare Thor, ingen aning om.

La Plata kan vara stolt öfver sin bredd, men borde skämmas för sitt djup. Fyra famnars vatten på ställen, der man i klar luft icke kan skönja land! Också vägrade vår Eugenie att gå längre i den vällingen och Lagerbjelke, som har mindre dimensioner och pretentioner fick ensam fortsätta med vår chef samt de lärde ombord.

Och der lågo vi med kölen så nära bottnen, att en fet ål knapt kunde ta' sig fram i springan, och väntade och väntade att någon båt skulle komma och taga åtminstone några af oss i land. Och båten kom — jag mins den dagen så väl, ty det var min namnsdag och vi skulle just ta oss en bägare i förargelsen — och båten hade med sig den ordern, att fyra officerare hade landpermission. Hurra! En af de fyra var den som nu sitter här och pratar. Portemonnän i fickan och så ned i båten.

Det fins kanske ingen sjöstad i verlden — om jag så får kalla *Buenos Ayres*, som ju ligger vid en flod — hvilken kunde bättre behöfva en ordentlig kaj eller åtminstone några bryggor här och der, tack vare den oändligt långgrunda hamnen. Men der fans icke spår till sådan bekvämlighet. Skälet skulle vara, att ett enda våldsamt stigande af floden, såsom när en pampero skjuter vattnet före sig, kunde förstöra arbeten, som kostat millioner. Emellertid ha engelsmännen, som nog äro kloka i affärer, erbjudit sig att bygga hamnplats, men fått nej af stadsborna. Saken förefaller derför sjuk. Nåja! låt oss komma i land först, skall du få höra min och mångas med mig tanke derom.

Redan ett godt stycke till sjös möttes vi af en mäkta stor hop — jag skulle vilja säga vinkel-axelkärror, eftersom jag berättar för en stockholmare. För att bekvämare komma i och ur dessa hade man slagit ut båda gaflarna. Hjulen voro tre till fyra alnar i diameter. Dessa drogos

af två hästar med en kusk, som för konkurrensens skull körde så långt ut i vattnet att man såg endast hans hufvud och axlar. Under skrik och skrän af dessa lymlar till kuskar, mot hvilka våra åkare framstå som gudomligheter, rodde vi emellertid lugnt på, tills vi kommo på lagom grundt vatten, då årorna lades in — och i samma ögonblick hade en kärra lofvat upp på hvardera sidan om oss. Vi bestämde oss nu för den ena och gingo ombord på hjulbåten, piskan hven och så bar det i väg i ett yrande skum som om en jättelik sjöfogel flytt utefter vattnet.

Som en stor del af stadens befolkning eger eller är intresserad i detta slags åkeri, torde det ej vara så ur vägen att tro, det engelsmännens kajbyggnadsfunderingar strandat mot åkarnes sammanslutna motstånd.

Buenos Ayres ser på afstånd ut som en österländsk stad med de många kyrkorna, tornen och kupolerna öfver de hvita husen, som nästan utan undantag hafva platt tak. Rio såg också bra ut på afstånd, men förlorade, ju närmare man kom. Jag befarade detsamma här och derför blef jag icke lurad, när jag kom i land.

Gatorna gingo vinkelräta mot hvarandra, och det är alltid en fördel. Men af stenläggning fans icke ett spår. Af regnskurarna och trafiken hade derför bildats små gropar, hvilka sedermera slagit sig tillsammans till större hålor, rymliga nog för en hopkrupen karl att gömma sig uti; och öfver denna kuperade terräng skraltade vi fram i kärror — caretas — höga som små hus och rullande framåt på massiva trähjul, stora som våra fäders gamla runda matbord och fasthållna vid en enorm träaxel, som under ett sataniskt gnisslande gick rundt med hjulen. Spannet var bäst — sex oxar, som skulle gjort lycka på hvarje cirkus i Europa, pådrifna af en gaucho i randig poncho, till häst och med pik i hand samt ständigt cigarretten i munnen. Det låg någonting af triumftåg i vår promenad i vagn.

Hotellen i Buenos Ayres voro sämre än Stockholms bästa men betydligt bättre än Smålands, och man blef icke uppskörtad, blott man såg upp med betjeningen. Vi klädde om oss efter vattenåkningen, åto oss mätta och gingo så ut att skåda folklifvet. Klockan var då ungefär sex på eftermiddagen och det visade sig, att vi kommit ut i rätta stunden. Ty i hvartannat och hvart tredje fönster satt en underskön spanska sysselsatt med att vifta svalka med solfjädern och kokettera med de svartaste och farligaste ögon, som en nordbo gerna kan råka ut för. Och så de kunde titta på en stackars karl! Jag försökte se igen i det längsta, men — vi äro icke vana vid att genomborras gång på gång af kvinnoögon. Fönstren räckte ända ned till gatan, och för den som hade förmånen att vara presenterad för någon skönhet, erbjöd sig utmärkt tillfälle att genom gallret konversera med henne hur lifligt som helst. Umgängestonen är fri, synnerligt fri, men jag tror icke, att ett helgon skulle känna luften mera oren i Buenos Ayres än t. ex. i Filipstad. Lifligheten hör till deras natur och den genomtränger deras konversation, deras rörelser, minspel, känslor, uppfattning, med ett ord hela deras uppträdande och den har för oss tungrodda nordbor ett obeskrifligt behag.

Genast vid första promenaden frapperades vi af att hvarje karl, såväl öfver- som underklassare, var prydd med ett rödt band, som vi i förstone helt enkelt togo för ett ordensband — korttänkt nog. Jag frågade en inföding om förhållandet. Han tog på sig en allvarsam min, ungefär som om jag bedt honom skrifva på en vexel, och svarade: 'La divisa'. Politik! Hela staden var ett politiskt parti (när skola vi komma derhän?) och alla infödda och alla infödda*s hästar* och alla infödda*s lastkärror* buro samma röda märke — lugna dej, du *skall* få höra litet ur Platastaternas krigshistoria.

Om du går på en trottoir i Buenos Ayres och möter ett fruntimmer och du för att visa dig artig och lemna plats åt henne tränger dig så tätt intill husväggen att din skräddare förtjenar derpå, skall du dock bli ansedd som en obelefvad grobian, på hvilken ingen uppfostran bitit. Ty de svartögda sylfiderna fordra *alltid* den inre sidan af trottoiren. Måhända skulle seden vara en annan, om de hade våra vintrar med ishistorier i takrännorna.

Borgargardet, ett regemente, hvari de elegantaste lejon stodo sida vid sida med de utsöktaste hamnbusar, exercerade på aftonkvisten och vi skådade med intresse derpå. Dess *åttio* man starka och nästan uteslutande svarta musikkår hade rätt bra instrument och ännu bättre lungor.

Af ett visst intresse var det äfven att aflägga en visit på guvernör Rosas' qvinta eller lustställe: Palermo, dit en utmärkt väg — en af de få eller kanske två i hela landet — förde oss. Kanaler och trädplanteringar funnos på sidorna om vägen, slupar och lustbåtar samt en liten förtjusande ångbåt, en present till den helt säkert lika förtjusande Emanuelita, guvernörens dotter. Parken och omgifningarna voro utmärkt väl hållna. Det inre af Palermo fingo vi ej se, emedan hans excellens ännu sof. Deremot sågo vi en fulltacklad brigg stående långt uppe i parken, stöttad och liksom färdig att löpa ut, blott det funnits vatten. Den hade kommit med flodens vatten, hvilket åter hade en pampero att tacka för sin afstickare åt detta håll, och sedan, då vattnet föll undan, stannat kvar för att slippa fler laster. Af Rosas användes den till lusthus samt gymnastikapparelj för rättarens småbarn.

Då vi kunde förstå, att det skulle dröja ännu en god stund tills guvernören behagade vakna, beslöto vi att göra en påhelsning i det helt nära liggande lägret, der vi visste, att en svensk borde finnas anstäld som officer. Vi påträffade honom också. Hans glädje och förvåning öfver

att helt plötsligt finna sig i kretsen af landsmän och bland dem några gamla Karlbergskamrater, kan du lättare tänka dig än jag förmår beskrifva det. Så många frågor, som i ett andedrag gjordes, så många minnen som blixtsnabbt framlockades! Och hur ögonen glänste på honom blott vi nämde namnen på vänner och kända ställen der hemma! Man behöfver för öfrigt icke resa till La Plata för att höra Sverige prisas af dem, som lemnat detsamma.

Han bodde tillsammans med två andra officerare och de skulle just intaga sin middag, då vi anlände. Måltiden var högst enkel såväl till tillagning som beståndsdelar. Ett stycke oxkött med refben uti träddes på ett fyra fot långt jernspett, som stöttes i jorden öfver en eld. Efter några vändningar och lika många minuter var steken färdig. Spettet förflyttades nu till midten af tältet, der det nedstöttes, hvarpå vi slogo oss ned rundtomkring på sadlar och andra effekter. Hvar man kapade nu åt sig en temligen lång skifva, hvars ena ända stacks i munnen, medan den andra fasthölls af fingrarna. Knifven och omdömet bestämde derefter hvarje munsbits storlek. *Händelsevis* hade vår landsman den dagen äfven bröd till sin måltid. Men tro mig! läckrare stek skall du länge få nosa förgäfves efter. Soppan bestod af några klunkar friskt vatten. Samma matsedel till frukost och kväll.

Sedan vi vid cigarrerna pratat ännu en stund om det kära gamla landet, om hvilket han aldrig kunde få höra nog, sade vi honom ett farväl ad interim med löfte att på kvällen återkomma. Men vi hade gjort upp räkningen utan värden, ty när kvällen kom, sutto vi och kurade inomhus i staden och tittade temligen stukade på ett åskväder, som hade satt hela himlen i bländande lågor — brr! jag kryper ännu ihop, bara jag tänker på ett åskväder under tropikerna.

Och dagen derpå hade vi lättat för att gå till brasilianska flottans station Colonia och der om möjligt skaffa oss lots för Magelhaens sund, medan Lagerbjelke enligt kommendörkapten Virgins order kvarstannade i Buenos Ayres för att afvakta krigets utgång. Någon lots fingo vi icke. Chefen hade emellertid bestämt sig för att gå genom sundet — ehuru afrådande element nog icke saknades — och vi gladdes deråt, åtminstone vi unga. Emellertid fröjdade vi oss att börja med åt den post, som skulle komma den 18. Vi hade nu den 15 januari, då vi åter ankrade på Montevideos redd. Kvällen derpå hade en gammal skolkamrat till mig, doktor Mickelsson, som var gift med en spanska och bodde der ute, en ytterst lifvad tillställning för några af sina landsmän. Först kl. 3 på morgonen kunde vi slita oss från hans gästfrihet och det skar oss i hjertat att se honom stå der blek och med fuktig glans i ögonen, vinkande oss och med oss fosterlandet sitt sista farväl. — En timma senare ljöd piccolan vid gångspelet. Vi fingo gå utan bref! Söderut mot klippiga sund, isiga vindar, hvalfiskar, Eldsländare och Patagonier! Och sedan, ja sedan skulle stilla Oceanen komma med sina stjernenätter, sina palmomsusade öar, sina ljumma passadvindar och sina vänliga öfolk.

Och medan vi nu för en frisk körare från nordost stryka fram mot kanske det sydligaste sund, genom hvilket en fregatt kan krafla sig, har du god tid att höra några ord — var lugn för att det icke skall bli långt — om det politiska käbbel, som underhölls i argentinska republiken under vårt besök derstädes.

4.

Magelhaens sund.

Hela den historia, som nådde sin kris just när vi lågo der nere eller nyss hade seglat derifrån, svänger kring namnet *Rosas* som medelpunkt. Och det namnets minne är af somliga så nedsmutsadt, af andra så förgyldt, att man svårligen lär kunna på afstånd få en riktig föreställning om dess verkliga värde. Säkert är att det är blodigt.

Napoleons huserande i Europa under början af århundradet oroade luften ända ner i Platastaterna. Man ville ha frihet, uppsade Spanien all lydnad och allt intresse och beslöt att hålla ihop mot hvem det vara månde. Så kom frågan: *hvem* skulle styra och *hur* skulle han styra. De oroliga sinnena skildes i två hälfter som olja och vatten — Unitarier och Federaler. De förra, som väl insågo, hvilka förutsättningar för en ordnad styrelse funnos inom de aflägsnare staterna, der folk icke hade andra intressen än att spela kort, stjäla hästar och skära strupen af hvarandra, ville att regeringen skulle samlas i händerna på en diktator i Buenos Ayres, hvilken skulle tillsätta öfriga staters guvernörer. Federalerna skreko på nordamerikansk jemlikhet och tyckte, att den ena staten kunde vara så god som den

andra, men medgåfvo dock att utrikespolitiken borde skötas af guvernören i provinsen Buenos Ayres. Och så började och fortgick grälet under listiga manövrer, grofva våldsbragder och ett superlatift framhållande af motpartens sämre sidor. Året 1820 var landet lyckliggjordt med *femton* olika regeringar.

Så framträdde Juan Manuel Rosas. Han var först en dugtig inspektor på en landtegendom, kunde rida och skjuta bra och stod väl hos Gauchos och Peonerna — dagsverkarne — slogs med indianer på gränsen och höll i allmänhet styfva tyglar på dem han hade att befalla öfver. Efter en lång sammanhängande kedja af ruskigheter kom han till väldet 1831. Han regerade med jernhand, höll god polis i Buenos Ayres, gjorde landet stora tjenster, men skydde ingenting, då det gälde att vinna en personlig fördel. Ett mord på en obehaglig person var för honom blott detsamma som fällningen af ett träd, hvilket händelsevis stod i vägen. Unitarierna utpekades som afskum; hvarje rättsinnig medborgare skulle bära Rosas eller Federalernas färg — rödt. Vid vårt vistande i Buenos Ayres var också, som jag antydt, hvarenda buse prydd med ett rödt band, hästar hade rödt i svansen, oxarnes horn hade röda vimplar och på hvarenda kärra slängde någon röd trasa.

Rosas var klok nog att i alla formaliteter göra Federalerna till viljes, medan han i sjelfva verket styrde i en ursinnigt unitär anda. En förveckling med Frankrike begagnades som svepskäl för anställande af massmord. Kriget mellan Unitarier och Federaler pågick emellertid tills de förre i september 1841 blefvo i två drabbningar alldeles upprifna. Nu var Rosas' anseende satt på säkra fötter. Pressen — den federala — höjde ett segerskri och öfveröste andra partiets män med glosor, hvilka man förgäfves skulle leta efter äfven i sådana organ som 'Sveriges tidning'. Nya motgångar följde eller åtminstone tillbud till

sådana. Åter fick dock Rosas öfvertaget och han begagnade det genast genom att anordna en liten strupskärning, omfattande bortåt åttahundra personer.

Att följa händelsernes utveckling är blott detsamma som att uppehålla sig vid de olika momenten i en sammanhängande historia af de ruskigaste mordgerningar, skräckscener, förräderier och gräsligheter, till hvilka de mera civiliserade staternas krigföring aldrig visat motstycke.

Vid vårt vistande på La Platafloden hade Rosas fått till fiende äfven Brasilien, som sändt omkring 17,000 man in på grannområdet. Tre tusen af dessa stodo nära Montevideo. Inom Rosas' armé, hvaraf, såsom jag nämt, en del stod helt nära hans landtställe, hade åtskilliga obehagliga tecken såsom rymningar och öfverlöpningar börjat iakttagas. Sista akten i blodsdramat väntades hvar stund och det var derför Lagerbjelke hade order från vår chef att tills vidare kvarligga vid Montevideo. Slutligen blef då Rosas slagen. Sjelf kom han med sin dotter lyckligt ombord på en engelsk örlogsman och fick med denna följa med till Europa.

Och samma väg tog Lagerbjelke, sedan vi sagt våra kamrater der ombord ett hjertligt farväl och bedt dem helsa hem till norden.

Och härmed slut för i kväll!»

* *
*

»Har jag talat om våra oxar ombord? Vi medtogo från Montevideo fyra sådana pjeser, hvilkas motstycke jag aldrig sedan skådat. Resliga som små elefanter, feta som skånska prostar, vackra i skinnet som om de varit målade, och så vägande i medeltal femti lispund pr skrof. Båtsmännen, hvilkas sjömanskap åtminstone på min tid gjorde

sig mest gällande till lands, glömde för våra montevidener både sjö och vind och tjenst och till och med maten. Och en gammal hallänning, som i sin hembygd icke var vidare bortskämd med åskådandet af präktiga afvelsdjur, förde baksidan af sin barknäfve upp till ansigtet och sköt en tobaksbuss som en pistolkula ut genom en kanonport, då han såg oxen nummer ett ledas från båset för att skaffa oss färskt kött.

Vi närmade oss emellertid Magelhaens sund och hur det än var, kändes det litet egendomligt att vi skulle gå genom det hålet utan lots. »Smörland» — en i de sydliga farvattnen vanlig benämning på förtoningar, som dunsta bort i samma mån man närmar sig — hade under den tjugufemte visat sig ända från tidigt på dagen, men först på eftermiddagen sigtades verkligt land. Jag fick order att med en låringsbåt gå i land för att om möjligt få tag i en amerikansk kapten, som skulle kunna hjelpa oss till rätta genom sundet. Som vi väntade att bli mottagna med kanske väl varma servietter af möjligen arbetslösa kringstrykande Patagonier, gjorde vi våra vapen klara och rustade oss med gammalt vikingamod, beredda att lära dem »vår bästa exercis».

Emellertid gjorde fregatten tio knop, och vår chef, som icke gerna släppte sådana tillfällen obegagnade, började känna en viss lust att gifva hela lotsaffären på båten, då en tremastare till ankars upptäcktes och snart derefter ännu några andra fartyg. Tremastaren hissade amerikansk flagg och då fick jag order att afgå med min låringsbåt. Kaptenen på skutan var borta, men hans fru hade rätt bra reda på sig och rådde mig att för säkerhets skull gå ombord på ett ej långt derifrån liggande engelskt skepp, hvilket råd jag också följde. Här fick jag veta, att den amerikanske kapten, som jag sökte, för tillfället ändrat sin adress till Falklandsöarna. Ingen lots alltså för Magelhaens sund.

Och jag kom åter ombord på Eugenie och vi föllo af förde-vind och gjorde snart åter våra tio knop.

Kofferdimännen, som lågo der, lastade guano. En engelsman höll på flera ställen af kusten arbetare och båtar tillhands och förtjenade vackra slantar genom sin företag-samhet. Här såsom vid flera andra ställen kunde jag icke undgå att reflektera öfver vår nations relatift ringa tilltagsen-het. Öfverallt, i alla vrår af verlden der det fins tillfälle att samla kapital, påträffar jag utlänningar, men högst sällan någon landsman. Kanske ha förhållandena nu ändrat sig.

Den tjugusjunde varskoddes land från förtoppen. Det var *Virgins cape*, ett slags portvakt, så att säga, vid Magel-haens sund, hvilken man måste angöra för att komma rigtigt in i passagen. Det var högsommar der nere hvad årstiden beträffar. Vi hade ljust klockan tre på morgonen och åto vår supé utan lampors sken, men vi gingo på däck i kavaj och pels och fröso på rigtigt hemlands-maner.

Vanadisfarare, som tretti år senare gått samma väg, påstå att de ej sågo särdeles många sjöfoglar; och utan tvifvel höllo de lika god utkik som vi. Men säkert är, att en af våra utkikar rapporterade bränningar och att vi alla tyckte oss kryssa rätt emot ett sådant begrepp, då det vid närmare bespejande befans vara endast sjöfogel, svarta mumrikar med hvitt halsband, hvilka i tusental lågo och öfvade simning och läto oss komma så nära, att vi skulle kunnat se deras minspel, om de haft något.

Vädret var under de dagarna ruskigt nog och brisen stod hård rätt i näsan på oss. Nätterna voro kalla. Man behöfde väl en hundskinnspels, som t. ex. undertecknad var försedd med. Ankaret opp och ankaret ner, ref ut och ref in, det var programmet om dagarna. Åsynen af ödsliga stränder med icke så mycket vegetation som i en vanlig blomkruka stämde ned sinnet och skärpte på samma gång

längtan efter Stilla Oceanen. Inga spår till menniskor, icke någon kanot på sjön, ingen wigwam i land; blott en och annan rök bakom någon bergsknalle på Eldslandet. Det enda lefvande utom foglarna var en hjord guanachashjortar, och den afterknad som en luftig silhuett mot himlen högt uppe på en fjellkam. Och så förlorade vi under detta dystra skede en af våra båtsmän, som vid ett tillfälle, då seglen skulle lossas, föll ned från stor-rån och ögonblickligt dog.

Strömmen går genom det s. k. *First narrow*, med en fart af tio engelska mil i timmen — åtminstone gjorde den det vid det tillfället, då vi ankrade midt för mynningen af sundet. Så kom det bris på natten österifrån. Klockan tolf purrades vi ut, gångspelet rördes och segel sattes. Chefen stod förut och höll sjelf utkik. Jag hade goda ögon (han hade dåliga) och jag kallades fram för att också stirra i skumrasket. Det gick på Guds försyn med fräsande fart; jag gnuggade ögonen och höll dem torra så godt jag förmådde. Lyckan var med oss. Eugenie var kanske det första fartyg, som gjort den turen nattetid. Så bröt solen fram öfver Eldslandets toppar och vi tackade alla Gud, att den natten var öfver.

Snart observerades långt borta en ångbåt till ankars. Som vi icke hade något otaldt med honom, seglade vi på. Han lättade då och följde efter. Det såg ut som en jagt och ännu större blef likheten, när han hissade engelsk flagg och afsköt ett par skott. Strax derpå sågo vi på hans signaler, att han önskade tala med oss. Då brassades genast back och efter en timma eller litet mera hade han hunnit upp samt satt ut båt. Chefen, en helt ung man vid namn Stuart, kom sjelf ombord och berättade en historia, lika sorglig som ruskig.

Saken var den, att Chile der vid sundet upprättat två deportationsorter och kolonier för brottslingar. Fångarne hade gjort uppror, mördat och innebränt guvernören och

allt hederligt folk, tagit i besittning en engelsk skonare och ett amerikanskt barkskepp, hvilkas besättningar de expedierat med undantag blott af så många, som nödvändigt fordrades för fartygens manövrering. Öfver hundratusen dollars hade förts ombord på barken, der de allra värsta banditerna inskeppat sig. Den engelske ångaren hade kunnat taga endast skonaren och med den omkring hundrafemti af sällskapet, som nu voro i säkert förvar.

Och så sade den unge Stuart oss farväl, sedan vi gjort upp att åter sammanträffa i *Port Famine*, der katastrofen försiggått.

Port Famine gör skäl för sitt namn, hvad naturens resurser beträffar. En ångare med ett par hundra passagerare förliste der i trakten, innan någon kolonisation börjat. Med undantag af några få individer svälte hvarenda menniska ihjäl. När vi kommo dit, var allt ödeläggelse och ruiner. Kyrkogården ensam var skonad. För öfrigt bar allt spår af att menniskor helt nyligen lefvat och verkat i denna aflägsna vrå af verlden. I fängelset påträffades bland annat ett par de näpnaste små fruntimmersskor. Hvilken var deras historia? — Jag mins, der jag stod med en af de små pjeserna i min hand, huru min ungdomligt lifliga fantasi framtrollade bilden af en naturligtvis underskön Chilenska, som icke låtit ens fängelsets kalla murar utestänga henne från hennes orättvist förföljde trolofvade. Och jag svor att hämnas hennes död, om hon blifvit ett af offren under det gräsliga uppträdet.

En massa af halfruttet kreaturskött förpestade luften. Bofvarne hade nedslagtat all boskap och medtagit blott de ordentligaste styckena af hvarje djur.

Vi begrofvo vår stackars båtsman i land, önskande att vi kunnat lägga honom på en hyggligare plats. — Dagen derpå kom den engelske ångaren in till Port Famine för att kola. Begärde och erhöll till låns våra marinsoldater

i och för bevakningen af fångarna, hvilka skulle förrätta arbetet. Sedan derpå våra vetenskapsmän medhunnit en utflygt uppåt bergen, dervid en liten skogsbrand anordnades, lättade vi den tredje februari i lugnaste väder och hunno den dagen några tum vidare på vår färd. Magelhaens sund bildar, i stort sedt, en rät vinkel med ungefär lika långa ben och spetsen vänd mot söder. Från spetsen och till sundets utmynnande i Stilla Oceanen är natursceneriet, åtminstone bitvis, ojemförligt mera tilldragande än under passagen genom sundets första hälft, i det att täta vackra skogar här bryta välgörande af mot bergens eviga snö. Vi lågo till ankars ungefär vid vinkelspetsen och skulle derifrån i nästan rät linie ut genom en på sina ställen ytterligt smal passage. Första försöket emot den styfva vestliga stormen gjordes med dubbelrefvade märssegel och slutade med att vi ankrade på samma plats. Sent den följande aftonen tycktes vädret vara gynsammare. Vi stucko ut — jag mins det, som om det varit i går — och fingo genast vestlig vind så skarp, att kryssmärsseglet måste beslås och det var med möda de båda andra märsseglen kunde föras bottenrefvade. Pressad till det yttersta sökte Eugenie komma öfver förargelseklippan *Cap Froward.* Tum för tum gick kampen. Då kom regntjocka så tät, att landen blott otydligt kunde skönjas och med detsamma framträdde, i allt annat än tjocka, faran att förlora den gamla ankarplatsen. Jag hade en hund den natten och stod der och huttrade och undrade, hur detta skulle ändas. Vändning var kommenderad och vi länsade med tolf knops fart mot bränningar, som fräste och gingo hvita rätt framför näsan. Men eftersom jag sitter här, kan du förstå, att äfven det försöket slutade utan olyckligt resultat. Doktorn, som samlade ett slags lefvande djur i hafvet och på land, gladdes innerligt åt dessa repetitioner af våra frigörelseförsök, ty han fick blott desto flera tillfällen att utlägga och vittja

sina ryssjor i de smärre och större strömmar, som kommo neddansande från bergen.

Det tredje försöket att komma öfver Cap Froward ändades på precis samma sätt. Midt i natten togo vi vårt fjerde tag. Samma vind, samma pressning af fregatten. Det såg mörkt ut och Cap Froward stod skummande hvitt som alltid. Men om än Eugenie icke precis dansade förbi, trängde hon sig dock fram, chefens ansigte klarnade, mannen vid ratten fick ge ett par spakar och efter *trettiofem* vändningar under den kryssen lågo vi till ankars i *Woods vik*. Nu gjorde vår doktor och vetenskapsman en skral figur, ty hans ryssjor lågo qvar vid den gamla ankarplatsen, och om ingen Patagonier fortsatt med hans arbete, torde de ännu finnas, der han lemnade dem — det börjar rycka i ögonen på dig, tror jag! Tålamod ännu något litet; vi äro snart ute i det fria.

Några wig-wams hade ändtligen påträffats af våra vandrings-vetenskapsmän, men utan invånare. Alla hade ingången vänd mot öster. Skogen, isynnerhet de yttre trädgrupperna, lutade åt öster — allting tycktes sätta ryggen mot andra hållet, derifrån dessa trakters värsta buse, vestanstormen, for rytande fram.

Vindarnes gud visade sig vara en verklig gentleman, då vi skulle fira fregattens namnsdag, ty redan tidigt på morgonen lade han sin näfve tungt på den säck, som innehöll ostlig vind. Det blef jubel ombord. Alla motigheter voro glömda, man tyckte sig redan höra Stilla hafvets brus och se dess palmöar vinka. Vi hade om natten legat ganska tätt under land med etthundrafemtio famnars ketting. Och med denna långa radie hade vi också dansat rundt en halfcirkel så att det blef knaggligt nog att på morgonen vid segelsättningen klara land. Men Eugenie tycktes ha delat allas längtan efter öppet farvatten, ty hon skötte sig mästerligt och snart gick det för alla dragande klutar

nordvest hän mot frihet och ocean genom Long Reach, smalt som farleden mellan Stockholm och Vaxholm och för resten ganska likt denna, och sedan ut öfver det breda Sea Reach — nittio engelska mil i ett körande, och så voro vi följande morgon ute på det största af alla verldshaf, beryktadt för sina härliga vindar och sitt varma klimat, och der möttes vi genast — af argaste vestlig storm, som lifligt påminte oss om den der natten i Nordsjön. Det hade fordrats en kommendörkapten Virgins energi, djerfhet och sjömannatur att göra en sådan passage genom Magelhaens sund.

5.

Valparaiso—Callao.

Långt efter det man lemnat sundet ser man ännu fyra afskräckande klippor, hvilka liksom vakta vestra inloppet. De kallas Evangelisterna, om på grund af sitt antal eller sin oöfvervinnelighet — ur sjömanssynpunkt sedt —, det känner jag icke.

Nu gick färden mot norr och hundskinnspelsarna aftogos snart. Vattnet och himlen blefvo allt blåare, vinden stod bra på sig och i slutet af februari varskodde vi udden Caraumilla, innanför hvilken *Valparaiso* ligger amfiteatraliskt utbredd uppåt sluttningarna.

Tack vare de politiska förhållandena fans det godt om örlogsmän på redden. Båtar kommo genast roende för att säga oss artigheter och anvisa oss ankarplats. Det sista tyckte vi bäst om. Vi gingo tätt akter om en fransysk fregatt och helsades af ljudlig musik från densamma. Musiken var bra, men ännu bättre smakade åsynen af en hel skara eleganta sköna damer, som trängt sig tillsammans akterut för att med den mest smickrande uppmärksamhet betrakta oss, hvilka på ett par månader ej sett någon dylik förtrollande varelse. Och du kan vara lugn att vår Eugenie

tålte att se på, när hon kom med sitt fräsande bogvatten och hvarje solbränd gast hvitklädd från topp till tå. Vår ankring lär ha gått mönstergilt, påstods det, och om det roar dig att höra, kan du få svart på hvitt på, att vi skött oss ordentligt. Den här lilla lappen är ett urklipp ur en af Valparaisos tidningar dagen efter vår ankomst.

»Svenska fregatten Eugenie anlände i går från Montevideo efter endast 36 dagars resa, och då färden gått genom Magelhaenska sundet, kan den kallas utomordentlig. Elegansen, noggrannheten, lifligheten i de manövrer fregatten gjorde vid ankomsten till hamnen, ställa svenskarne i den högsta klassen af sjömän. Vi hafva af åtskilliga kännare hört många loftal öfver Eugenie, hvars ankomst till södra Oceanen skett på ett för svenska nationen utomordentligt hedrande sätt.»

Ja! så ska' det låta.

Posten är kommen! det gick som en löpeld ombord, det ropet. Bistra, bruna ansigten klarnade upp, hoppet strålade ur hundratals ögon, dessa officerare, underofficerare, matroser och båtsmän hade blifvit barn, som gladdes in i hjertat åt en sådan småsak som en liten breflapp. Men — det är ingen småsak, en sådan liten lapp, när man får den på andra sidan klotet och man längtat fem månader efter densamma. Ty den framtrollar med sitt första ord en hel liten verld, hvars bild varit gömd djupt inne i sjömannens hjerta, en bild som han i sina ensliga bättre stunder gång på gång betraktar, kanske ofta med en förstulet framvällande tår i ögat. *Hemmet*, det må vara bygdt på grund af marmor eller som simpel furukoja gömma sig i skogen, ter sig dock i de flesta fall genom det allt försonande och utjemnande glas, som saknad, afstånd och längtan hålla för själens öga, som en fjerran skimrande ljus punkt, hvilken aldrig helt öfvergifves af solen. Lifligt påminner jag mig, huru under ankringen på redden hjertat

klappade i mig, blott derför att ett bref från hemmet låg en tum eller två nära detsamma i min bröstficka. Och lika tydligt minnes jag, huru jag några minuter senare satt i min vrå och njöt dess rader ord för ord utan att höra ett knäpp af den salut, som Eugenie just då vexlade med fästningen och de i hamnen liggande örlogsfartygen.

England hade icke mindre än sex representanter för sin flotta samlade å Valparaisos redd. Frankrike, Tyskland, Nord-Amerika och Holland voro ock, ehuru svagare, representerade; några svenska kofferdimän förekommo äfven.

Jag är för gammal för att tro på välsignelsen af att gifva dig till lifs någon så kallad *beskrifning* öfver länder och folk, med hvilka jag händelsevis stått i beröring under tidslängder af några dagar. Nej! hvad jag här vid brasan sitter och relaterar, är blott de flygtiga drag och konturer, som stannat i minnet och i min anteckningsbok. Hvart för sig ha de intet värde. Samlade kunna de möjligen gifva dig en högst ofullständig men i sina detaljer sann föreställning om en långtur under svensk örlogsflagg — och särskildt en långtur, öfver hvilken vårt blågula märke aldrig skulle behöfva blygas. En liten titt i den vrån af jorden och så en liten titt i nästa vrå och så undan för undan, alldeles som när man går från det ena tittskåpet till det andra i det der panoramat vid Alkärret, och så litet skymningsprat dessemellan — det är hvad jag har att bjuda på.

Valparaiso betyder Paradisets dal. Snyggt namn, som der på stället hade blott den olägenheten att alls icke passa i styck. Ty ett paradis utan ens så mycket som en buske eller ett fikonalöf, det blir ett svårfattligt begrepp. Gula berg till höger och venster och snedt till höger och snedt till venster och rätt fram och rätt bakåt, och så på en uthuggen terrass i allt detta torra, rykande, gula staden sjelf, utbredd utefter ett par långs med stranden gående

gator. Klimatet är härligt. Man kan aldrig tro att man är på samma latitud som i Montevideo. Men inte vill *jag* bo der, åtminstone aldrig en trappa upp (flera trappor finnas sällan), ty det hus, som i dag står med takåsen uppåt, har kanske nästa månad takåsen nedgräfd i det gula gruset. Jordbäfningar äro lika vanliga som betalningsinställelser här hemma.

Men vacker utsigt fans der. Caraumillas topp glömmer jag aldrig. Att sitta der en kväll i förtrollande månsken och se staden under sig, skarp i mörka skuggor och blekt ljus som den klaraste akvarell och så Cordillererna der bakom med sina jungfruligt rena hjessor, dem aldrig mensklig beröring besmittat och så åt andra hållet Oceanen utan gräns med dess eviga dyning — det var en stund af njutning, som man ej upplefver mer än en gång. Kommer så härtill, att luften genomströmmades af tonerna från de många örlogsfartygens musikkårer, inser du nog att man måste sitta med klockan i hand för att icke komma för sent till sista båten.

I Stockholm smyger en tiggare fram utmed husraderna och ser snedt nog på mötande poliskonstaplar. I Valparaiso kommer han ofta till häst och har på armen en tafla eller skylt, som angifver att karlen har rätt att ockra på den allmänna välgörenheten. Hvarje menniska, som icke har benen förstörda af rheumatism, rider sin väg fram.

En annan egendomlighet för det samhället är att folk får begrafvas endast mellan klockan tolf och fyra på natten. En af vår besättning hade dött vid vår ankomst och för hans begrafnings skull fick pastor Pontén göra sin enda hundvakt under resan.

Jag gömmer det bästa till sist — Valparaisos sennoritas. De voro icke vackrare än sina systrar i Buenos Ayres, men deras utseende var fullt tillräckligt att förvrida hjernorna på våra ungdomar. Jag var en kväll på teatern.

Der uppfördes Ernani — åtminstone såg jag detta *sedermera* på affischen. Men lika gerna kunde de ha afbränt fyrverkerier på scenen, jag skulle dock ej kunnat redogöra derför, ty jag blott såg och såg på dessa många ansigten omkring mig, hvilka gåfvo mig som främling allt annat än oblida blickar tillbaka. Blå ögon voro fullt ut så vanliga som svarta. Man håller också före, att mycket Nederländskt blod flyter i Valparaisos finare befolknings ådror.

Ett tillämnadt besök i *San Jago*, hufvudstaden, inställdes eftersom vi icke voro gjorda af pengar. Turen — tretton svenska mil — skulle nämligen fram och tillbaka kosta tvåhundra kronor förutom uppehåll på stället. Der emot hade vi påhelsning af republikens president, Don Manuel Montt, hvars själ vi fröjdade med råmanning och salut. Staden sträckte upp sig med äreportar och illuminationer. Och så började balerna till sjös och lands. Det var utan tvifvel tur för en och annan att vi fingo lätta och segla vår väg just som bjudningskorten duggade tätast, ty sjömanshjertat är lättrördt och det började redan brinna på allvar på mer än ett håll. Och särskildt en, som vid vår ankomst till platsen dragit litet försmädligt på munnen, när han tänkte på betydelsen af stadens namn, stod nu vid vår bortsegling helt tillintetgjord lutad mot relingen med kikarn i hand och hviskade gång på gång: Val-pa-rai-so — Paradis!

Och det paradiset sjönk under Oceanens rand för att snart ersättas af ett uppdykande nytt.

* * *

Så var man då åter till sjös och dertill på det härligaste af alla haf — Mare pacificum. Tro icke, att jag med det nyss sagda vill antyda, att vi sjömän älska ett farvatten, som

är lugnt i samma bemärkelse som en filbunke och i hvilket — för att nu fortsätta bilden — ett fartyg skulle te sig som en på samma fläck ständigt kraflande fluga. Åhnej! vi gjorde tio knop de dagarna och ändock påstår jag, att Stilla oceanen gjorde skäl för sitt namn, ty brisen stod stadig från land med måttlig sjö och blå himmel och aldrig så mycket som ett handfat regn. Daggen föll tätt om nätterna, och när solen steg upp ur hafvet, var himlen åter lika blå och vi glömde under sådana stunder, att lifvet äfven kan hafva annat att bjuda på än dans öfver glittrande sjö mot palmskuggade, blomstersmyckade stränder. O, hvilka stunder, när man under sin vakt vandrade fram och tillbaka på däck, ensam med sina tankar, sina förhoppningar, lyssnande till bogvattnets oupphörliga och dock ständigt vexlande brus. Någon matros gnolar en visstump, som med ens i all sin enkelhet väcker minnen från det fjerran landet med snö och mörka furuskogar. En annan har lärt sig någon strof på spanska, och man ryckes med till scener af sydländskt eldigt lif, lika tjusande som främmande för ens skaplynne. Och så står man der med armarne korsade mot relingen och tröttnar icke att i långa stunder blicka ut mot detta ändlösa, obeskrifligt sköna haf, om hvilket man som pojke drömde med flammande kinder, då man satt, frånvarande för allt omkring en, och slukade berättelser för den äfventyrsälskande ungdomen.

Vi hade en veckas sådan segling och kommo till *Chincha-öarna,* kända såsom verldens förnämsta guanoplats, åtminstone hvad beträffar varans kvalitet. Det kan måhända skänka dig trefnad att ha en föreställning äfven om kvantiteten af foglarnes upplag. Ett engelskt bolag hade då nyligen köpt rättighet att taga guano efter 487,000 piastrar för 120,000 tons. Första året utskeppades 270,000 tons. Hvarje ton motsvarar härvidlag ungefär 2,000 svenska skålpund. Och man hade på ett ungefär beräknat, att i 500 år skulle samma

mängd kunna utskeppas. De tusendetal af foglar, som svärmade deromkring, voro lika litet generade af menniskors närhet som våra svenska höns. Naturligtvis är det strängt förbjudet att ofreda dem, och det kliade nog i fingrarna på vår doktor, när han såg dem flaxa på vanligt samtalshåll utan att han vågade mera än tilltala dem. Peru har större fördel af sina sjöfoglar än af sina guldgrufvor inåt landet.

Öarna äro så tvärbranta och vattnet vid deras stränder är så djupt, att äfven de största fartyg kunna lägga långsides utmed klippan för att mottaga lasten, som nedstörtas i rummet genom segeldukstrummor. Guanon, hvari massor af förvittrade fogelkroppar äro inlagrade, är till följd af den nästan ständigt rådande torkan hård, torr och benägen att öfvergå i stoftform. Bolaget hade då hundrafemtio kineser samt en del peruanska fångar i arbete vid ilastningen och det skall verkligen vara dylika gentlemäns näsor till att tåla den förfärliga lukt af ammoniak, som bemängde luften. Jag mins nu icke om uslingarna hade fyra dollars eller fyra shillings i månaden, men ettdera var det och i båda fallen skall det vara kineser att lägga upp förmögenhet på den inkomsten. Och nu nog om det gödningsämnet.

Har du sett så kallad mar-eld på vestkusten? Fenomenet är värdt både att ses och prisas, men är dock matt emot det, som bjöds oss vid inseglingen till *Callao*. Vi genomskuro hela bälten af klaraste guld och silfver. Eugenies mörka skrof med dess kopprade botten dansade fram i skarpaste belysning, hvarje detalj af tacklingen stod tydligt tecknad mot den mörka himlen — och alltjemt förvandlades hafvet framför oss i guld. Oräkneliga fiskstim, som skrämdes af fartyget, förorsakade det obeskrifligt vackra skådespelet.

Jag hade gladt mig åt ett besök i Callao och fick i stället tjenstgöring om bord de två dagar vi lågo på redden. Det är nu en gång så här i verlden, att när man fått ett surt äpple att bita i, medan ens medmenniskor fått hvar sitt sött,

känner man sig i allmänhet ganska försonad, då man får höra, att deras också voro sura. Kamraterna kommo tillbaka första kvällen långa i synen och lättretliga. De hade varit i både Callao och Lima, mellan hvilka städer färden gick på tjugo minuter i jernvägsvagn. I den förra staden fans nu blankt intet märkvärdigt, påstodo de. Fästningen, som skyddade inloppet, hade vi sett och den hade nog sitt värde. Men redan då vi seglade in och saluterade peruanska flaggan, gaf dröjsmålet med salutens besvarande anledning till stor undran. Det dröjde och dröjde, vi sågo folk röra sig uppe på en vall, men aldrig så mycket som ett pistolskott störde stillheten efter vår salut. Sent, mycket sent omsider kom det första »pang» skrällande rätt dugtigt och väckte Cordillerernas slumrande ekon. Man hade måst skicka till Lima efter krut, ty fästningen har fått afsked ur krigstjensten och åtnjuter underhåll på gamla dar af tullverket. Det hade nämligen vid några revolutioner visat sig, att kommendanten med kanonernas omutliga språk tystade ned allt gurgel och satte sig sjelf på presidentens stol, regerande och huserande tills nästa kommendant aflöste honom. Den siste ansåg med stöd af vunnen erfarenhet, att det skulle icke skada vare sig staten eller hans egen ställning, om han sålde både bombkanoner och nickhakar och krutet derjemte. Några salutkanoner behöllos. Visserligen sköts kommendantenpresidenten en vacker dag, men hans efterträdare läto hans idé fortlefva, och fästningen fick reda sig för framtiden med de löständer, som skulle påminna ankommande örlogsmän om dess krigiska storhet.

Det Callao, som vi sågo, var icke det gamla Callao, som bygdes af Spanjorerne och deras afkomlingar, ty det ligger nu på sjöbottnen, der man vid stilla väder kan fullt tydligt se ruinerna. En jordbäfning, någonting mycket vanligt der på platsen vräkte en gång hela staden ut i det våta. Nästan hela befolkningen omkom. En skonare blef vid

samma tillfälle flyttad en svensk fjerdingsväg upp i land och slog sig så illa att han efter den betan aldrig gjorde fler resor. Husen byggas mest af timmer och rör, som bättre motstår eller rättare följer med jordskakningarna. Efter hvarje ny sådan dödlighetspåminnelse lappas gafveln eller långsidan på bästa sätt och oftast i brokigaste färger. Koloriten öfver det hela blir obeskriflig, men pittoresk och ganska väl harmonierande med de trakternas underbara dagrar och belysningar.

Callao är blott en liten brackhåla, full af sjöbodar, kontor och ruskiga nästen, som man gör klokast i att gno förbi. *Lima* är hufvudstaden, en smula österländsk till sin pregel, pittoresk den också, men alls icke motsvarande förväntningarna. Detta emellertid med ett undantag — kvinnorna. De äro än i denna dag hvad de städse haft rykte om sig att vara, skapelsens vackraste föremål. Men den allt beherrskande gudinnan modet hade vid vårt besök på platsen redan hunnit svänga sin trollstaf öfver samhället, och Lima-kvinnornas verldsberyktade nationaldrägt med dess »Saya» och »Manto» fans till endast i beskrifningarna. Sayan var af svart siden, tätt veckadt och slutande till om fötterna samt vidare upptill. Manton drogs som en slöja öfver hufvudet och lemnade blott ett öga fritt. Den spelade en ej obetydlig rol i familjelifvet, ty alldenstund den gjorde sin bärarinna fullt oigenkänlig och ingen kunde drista sig att söka få en titt bakom dess veck, gaf den de sköna och för lättsinne namnkunniga sennoritas och sennoras väl fria händer eller kanske rättare fötter, och staden gick länge under dubbelnamnet: »fruarnas himmelrike och männens h—e.»

Några svenskar funnos der som öfverallt i denna verlden. En af dem hade sinne för musik och gnodde stadens musikkårer två timmar om dagen efter bestämd taxa.

Och nu gå vi ombord igen och lätta, ty jag längtar att komma till nya historier.

6.

Guayaquil.

Den 18 mars på qvällen lemnade vi Callao — långt tidigare än vi vid ditkomsten tänkt oss. Stämningen ombord var mycket hemlighetsfull. Folket stod och satt i grupper litet hvarstädes, tisslade, pratade och framstälde olika gissningar öfver närmaste målet för seglatsen. Ett rykte sade, att vi skulle gå till Guayaquil. Förhållandet var nämligen, att en f. d. president i Ecuador, dåvarande general Flores, gerna ville än en gång få tag i statsrodret och som den laglige presidenten just då blifvit i sin ordning bortkörd, ansåg Flores tillfället särdeles lämpligt och rustade derför af alla krafter och — som det påstods — med pengar från Lima en expedition, som skulle lära revolutionärerne att de hade med en gammal van president att göra. Utgången af denna expedition ville kommendörkapten Virgin rätt gerna se på nära håll. Och ryktet ombord visade sig hafva rätt. Vi förestälde oss naturligtvis, att vi snart skulle få lägga kula i kanonerna.

Seglingen gick friskt nog, och en vacker natt uppdök öfver horisonten en gammal kär bekant, karlavagnens stjernbild.

En liten kuststad Payta skymtade snart fram. (Det visade sig, i parentes sagdt, vara en regel, att de större städerna i dessa länder ej byggas vid kusten, åtminstone var det så på den tiden. Åtskilliga obehagliga påhelsningar af fientliga nationers örlogsmän ha lärt folket att uppföra sina bättre etablissement en smula mera i skymundan.) Vid Payta lågo några skutor, som vi i förstone togo för Flores' eskader. Så snart misstaget upptäckts, lades roret om och Engenie stäfvade åter till sjös.

Nu gick det för alla dragande klutar på *Guayaquil*, staden som är känd för sin hetta och sina invånares kärlek till lifvet eller rättare sömnen i hängmattor. Kvinnorna i synnerhet lära endast undantagsvis lemna sin älsklingsplats. Också påstår man, att en äkta Guayaquilen aldrig blir sjösjuk, när han kommer ombord på en rullande skuta. Och det torde nog vara troligt, att några barndomsårs vistelse i hängmatta kraftigare motarbetar sjösjuka än den allra strängaste diet på stekt fläsk och saltvatten. Från Guayaquil är det icke många mil till ekvatorn och det gjorde derför riktigt godt att åtminstone få se den evigt snötäckta bergjätten Chimborazzo, om hvilken man läst i sin geografi. När man gick der på däck och icke *kunde* svettas längre för idel torrhet i kroppen, höll Chimborazzo med sin kalla topp modet uppe och tycktes tillropa oss ett lifvande: courage pojkar! än fins det litet snö och is kvar i verlden!

Vid inseglingen mot Guayaquilviken hade vi observerat en brigg med Hamburgs flagg under gaffeln, hvilken först sökte undvika oss men snart satte kurs rätt mot fregatten. Så snart stiltje inträffat, kom briggens kapten ombord. Vi igenkände mannen från något sammanträffande i Valparaiso. Han berättade, icke utan oro, att en sjöröfvare uppehöll sig i grannskapet, hvilken skulle ha tagit två fartyg. Sju stycken hvalfångare hade slagit sig tillhopa för att knipa honom. Han kunde igenkännas på att ena sidan var grönmålad med

kanonportar, medan den andra var helt svart. Kaptenen-sjöröfvaren, som var Spanjor, bar såsom säkert signalement ett stort ärr öfver venstra kindbenet. — Så lydde till sina grunddrag Hamburgermannens hastigt framlagda rapport. Vi skulle snart nog få veta mera.

Emellertid afsändes en af våra båtar armerad till briggen för att stanna hos honom öfver natten, och premierlöjtnant Sundin lemnade samtidigt fregatten med en liten styrka af barkassen och ett par låringsbåtar, alla väl bevärade. Det var ett alldeles nytt slags lif ombord. Folket tänkte på ett nappatag med sjöröfvaren och räknade redan i tankarna hela summor af prispenningar,

Natten kom med temligen frisk bris, men vi vågade ej, af fruktan att gå miste om vår fångst, göra några vidare stora manövrer utan höllo oss inom ett mycket begränsadt område. I dagningen återkallades medels signal äntringsbåtarna, ty vi hade nu upptäckt vår fiende. Det var Mariæ bebådelsedag. Stiltjen höll oss orörliga. På eftermiddagen började det åter brisa och vi närmade oss det efterlängtade föremålet. Han låg med sina segel lossade och hade en skonert förtöjd akterut, hvars besättning och kapten sades hafva blifvit mördade. Amerikanska flaggan var hissad upp och ned. Beskrifningen på sjöröfvaren slog in på det större af fartygen — grön på ena sidan och svart på den andra. Vi fruktade att natten skulle inbryta, innan fångsten gjorts, men löjtnant Sundin hann fram med sina äntringsbåtar dessförinnan och — mötte intet motstånd. De gingo akter om honom och äntrade om styrbord. En enda man, utmerglad och tydligen allt annat än stridslysten, tog emot dem och grät af glädje, då de stego upp på däck. Hur skutan än undersöktes, kunde ingen af herrskapet påträffas. Deremot mötte öfverallt, såväl på sjöröfvaren som på skonerten, en olidlig stank af blod och osnygghet. Den ensamme sändes genast ombord på fregatten och affordrades berättelse öfver

det skedda. Åtskilliga tecken tydde på att han var en filur, men, frånsedt detta, visade det sig sedermera, att karlen åtminstone *kunde* tala sanning. Han hade mycket nog att framlägga. Och hufvudsumman deraf var följande.

Fartyget var hemma i New Bedford i Nord-Amerika och hade på det omsorgsfullaste rustats för hvalfångst, särskildt spermaceti. Rederiets och fartygets namn var Georg Howland. Efter att hafva uppehållit sig någon tid i Norra Ishafvet, der det slet mycket ondt, kom det ned till ekvatorialtrakterna och gick en dag in till Charles Island, en af Galapagos-öarna, för att hemta ved och vatten. Fyra man af besättningen sändes för ändamålet i land och öfverenskommelse ingicks med en del öbor, mest deporterade Spanjorer, att de skulle mot kontant skaffa veden ned till stranden. Några af dessa anhöllo då hos kaptenen, att hans folk skulle få reparera deras båt. Kaptenen medgaf, att de fyra, som voro i land, skulle få hjelpa till vid arbetet och sände dertill sina timmermän samt berättaren, som hette Peacock och var tunnbindare, i land. Det var öfverenskommet, att då en hvit flagga hissades i land, skulle båt afgå från fartyget för att hemta veden. Detta fingo Spanjorerne snart reda på.

Följande dag gick kaptenen med några man i land. Timmermännen voro i full fart med arbetet. Som båten lade till, rusade en del banditer fram och togo samt bakbundo kaptenen och hans folk, hvilka kommit utan onda aningar. Fångarne inspärrades och timmermännen tvingades fortsätta med sitt arbete. Derpå hissades den hvita flaggan. Förste styrmannen gick då med en båt från fartyget, men måtte haft sina misstankar, ty han ville icke landa. Banditerna hemtade genast fram kaptenen; en af dem satte sin knif mot hans strupe och lofvade att skära till, derest han icke förmådde styrmannen att landa.

»Styrman!» ropade då kaptenen, »gå ombord och rädda fartyget och det folk, som fins qvar! Med mig är det ändå slut.»

Efter en föga afundsvärd strid med sig sjelf beslöt styrmannen att *icke* efterkomma sin befälhafvares tillsägelse, utan lade i stället i land med båten. De voro för få att upptaga striden. De öfvermannades genast och styrmannen blef nästan piskad till döds för det han sökt göra motstånd. Nu voro endast kocken, stewarden, två harpunerare, en pojke samt en sjuk Portugis qvar ombord. För att locka äfven dessa i fällan skrefs ett bref, hvilket tunnbindaren, rodd af två banditer, skulle öfverbringa. Emellertid hade folket ombord hållit god utkik, och när de sågo båten nalkas, gåfvo de sig i väg i en återstående af fartygets båtar, medtagande så mycket af kaptenens pengar, som kunnat öfverkommas. Banditerna satte efter dem, men kommo naturligtvis på efterkälken och vände snart om.

Senare sattes andre styrmannen med fyra man af besättningen jemte tunnbindaren (Peacock) och timmermannen ombord för att navigera fartyget, hvarpå ligan under sin anförare Breones gick till segels. Styrmannen och de fyra männen kördes strax derpå utombords för att ommåla långsidan. Härvid kastade sig en af männen i sjön. Styrman skrek genast: en man öfver bord! och hoppade med de tre återstående i den närhängande båten, hvilken de otroligt hastigt fingo nerfirad. Så togo de den simmande upp och kanaljerne ombord på fartyget hade fem fångar mindre. Allt var förut uppgjordt, när målningsarbetet började. Styrmannen förföljdes i båt, men vanan vid rodd gaf hans folk öfvertaget.

Nu gick färden till Chatam Island, en annan af Galapagos-öarna, der en hop andra förbrytare afhemtades. En gammal man, f. d. general, hvilken af politiska skäl förvisats, bodde der på ön, och i samma hus hade inlogerats fyra soldater. På qvällen, då fartyget nalkades hamnen, hade en längre inåt ön boende fiskare kommit med sin hustru samt en annan fiskare ned till stranden för att passa på seglaren

i tanke att denne var en hvalfångare, som ville köpa sköldpaddor. Det blef emellertid mörkt och ingen båt hade ännu kommit i land. Fiskarfolket fingo då tak öfver hufvudet hos generalen. På natten vaknade de vid att några bösspipor stuckos in genom fönstren och någon röst befalde dem att tända ljus. Det var ej annat att göra än lyda. Nu plundrades huset, generalens pengar togos — det lär ha varit en rätt ordentlig handkassa — och han sjelf jemte kvinnan och soldaterna fördes ombord. Dagen derpå skötos de sistnämda. Kvinnan, som blifvit våldtagen utaf flera af bofvarne, bad på sina knän om nåd för gubben, hvilken man först tänkt skona. Hennes böner hade den verkan, att han sattes med händerna bakbundna på en kanon, hvarpå några bödlar sköto mot hans bröst men utan att dödligt såra honom. Gubben bad dem hålla bättre och utmärkte med handen, var hjertat satt. En af dem drog då, för att visa *barmhertighet*, sin knif och stötte ned den gamle. (Knifven funno vi sedan och det är samma, som du ser der i mitt skåp). Kvinnan återsändes i land. En fransman medtogs att manövrera fartyget och denne, som tydligen var en hedersman, meddelade en vacker dag Peacock, att sällskapet beslutat sig för att mörda ännu en ombord varande fånge. Peacock drog sina misstankar och kilade ner i förrummet, der han gömde sig bland späcktunnorna. Banditerna trodde först, att han hoppat öfver bord, men kommo genom upptäckten af hans skor och halmhatt, hvilka han, för att ej framkalla onödigt ljud, aftagit, ånyo på hans spår. Skarpaste sökning anstäldes efter honom och ett pris af ett par hundra shillings sattes på hans hufvud, men alldenstund det befarades, att han var väl försedd med hval-lansar, ville ingen gå i vidare detaljer med efterspaningen. Då lugnade man sig med den föreställningen, att karlen borde snart nog svälta ihjäl. Emellertid lefde Peacock i aderton dagar på hvalspäck och vatten, hvilket senare han medels sin knif förskaffade sig ur en tunna. Under tiden

attackerades en skonare, som togs. Tjugutre af dennas passagerare mördades. En del af folket på densamma skulle få sin frihet och sändes derför i land, men slagtades under vägen. Då Eugenie kom inom synhåll, öfvergåfvos både sjöröfvarfartyget och skonerten, och Peacock, som legat orörlig och lyssnat, vågade sig nu upp och hissade flaggan upp och ned till tecken att det stod illa till ombord. Han var vid Sundins ankomst så utmattad, att han knapt kunde stå.

Vi fingo sedan veta, att ett mindre fartyg från Californien också fallit i deras händer, hvarvid besättningen mangrant mördats.

Jag fick order att hissa svensk flagg och vimpel på Georg Howland och gå med prisen till Guayaquil för att öfverlemna densamma till myndigheterna. Det var icke litet göra att få båda fartygen i något så när snyggt tillstånd efter alla de gräsligheter, som begåtts ombord. Det var emellertid en stolt känsla att föra eget befäl. Bland andra minnen efter sjöröfvaren voro äfven ett par tuppar af god ras. Kadetten Adlercreutz, som var med på Georg Howland och som var född i Caracas, upptäckte strax, att tupparna hade anlag för fäktning. Han tog dem om hand och anordnade till allmän förlustelse under färden till Guayaquil några föreställningar, som jag icke snart glömmer.

Som vi kommo fram till staden, fingo vi höra att sex af bofvarne och bland dem herr Breones sjelf, som var f. d. öfverste, hade blifvit gripna och skulle der på stället just då expedieras. Det var naturligtvis af intresse för oss att se de beryktade gynnarne, hvarför vi stannade. Bofvarnes hållning, när de trädde fram, klädda i hvit skjorta och med röd mössa på hufvudet, var allt annat än undergifven. Breones sjelf var ett praktexemplar af en man. Hans närmaste man, en mulatt vid namn Huncho, lemnade åt presten en del silfvermynt att sändas till hans familj! Efter fortsatt trefvande i sin ficka framtog han några småmynt samt ett par tärningar

och yttrade hånfullt: »dessa behåller jag sjelf, ty man har ingen garanti för att det icke spelas med tärning i h—e». Och så brakade skotten och uslingarne hade gått att stå till svars inför högre instans.

Nu har du fått ett stycke sjöröfvarhistoria, som har den lilla egenheten att vara sann. När man sjelf stått händelserna så nära, lefver man sig gerna åter in i dem, då de framkallas för minnet, och denna svaghet får du tillskrifva att jag kanske varit alltför omständlig med skildringen af sådana ruskigheter. Nästa gång skall du få mera lättsmält spis.»

* * *

»Att gå in till Guayaquil med prisen visade sig vara omöjligt, då kajen var planterad med kanoner, hvilka blott väntade på Flores' ankomst för att utspy eld och förderf öfver hans eskader — och hvem som helst kunde bli tagen för att tillhöra hans sak. Vakt med brinnande luntor stod vid kanonerna, butikerna voro stängda eller utrymda, all rörelse hade afstannat, många familjer hade packat kappsäckarna och flyttat inåt landet, grupper af medborgare stodo i gathörnen och kannstöpte, staden var i fullständig försvarsstämning. Stora summor sades vara lofvade vår chef, om han ville anfalla och taga Flores' eskader. Men han ville icke.

En ecuadorisk ångbåt kom upp på samma gång som jag. Han helsades med ett skarpt skott och kulan gick knapt en aln akter om Georg Howland. Som vi då icke förstodo meningen, blefvo vi mäkta förundrade, men lade emellertid om roret och pallrade oss undan ett godt stycke ofvanför staden till en ankarplats, der många fartyg lågo i lugn och ro.

Som en glanspunkt bland mina minnen från verldsomseglingen framstår vistelsen hos den tyske herr Garbe, hvilken af chefen utsetts att föra vår talan vid värderandet och öfverlemnandet till Amerikanska konsulatet af Georg Howland och den andra prisen. Herr Garbe med familj gjorde nämligen allt för att komma mig att med saknad tänka på en skilsmessa från Guayaquil. Tidigt om morgonen sutto vi till häst och gjorde utflygter i dessa underbart härliga skogar, der allt är endast färgprakt, saftig växtlighet, djurlif och fogelsång. För att vara sann vill jag dock framhålla, att apor och papegojor förde lif och väsen på ett sätt, som, innan jag ännu var van dervid, kraftigt talade till de nordiska skogarnas företräde. Jag var tyvärr icke målare. Eller kanske var detta min lycka, ty i sådant fall skulle jag väl aldrig kunnat slita mig ifrån dessa hänförande scenerier, dem naturen ensamt anordnat utan minsta biträde af menniskans konstförfarna hand. Tusende papegojor och andra fåglar, den ena brokigare än den andra, genomskuro som bländande färgstrimmor de sollysta hvalfven, skrikande och sjungande med alla tänkbara vexlingar, medan aporna drefvo uppenbart gäck med oss uppe från slingrande, gungande lianer.

'Hvad skulle ni säga om en liten jagt på alligatorer?' frågade mig en morgon vännen Garbe, just som jag kom ut på verandan för att insupa det första sköna draget luft.

Min strålande blick gaf honom svar nog, och den hedersmannen log godt i sitt skägg.

'Allt är klart, frukosten ta vi med oss — båtarna ligga och vänta. Kom genast!'

Klockan var knapt mer än fyra, då vi ropade farväl till de ännu hvilande fruntimren och gåfvo oss i väg. Vi rodde ett par engelska mil uppåt floden och gingo i land för att öppna matkorgarne. Då kommo mosquitos. I svärmar, nej i moln flögo de till anfall, kröpo in i näsa,

mun, ögon, öron, i halslinningar och skjortärmar, stucko och sögo och surrade, och för hvarje som vi mördade, kommo hundrade nya, lockade af blodlukten. Vi hade gjort upp flera eldar, emedan vi anat faran, vi hade vår frukost uppdukad, vi brassade på med våra pipor på fastande mage för att kunna turvis äta en bit. Vi kunde lika väl ha satt upp ett anslag på ett träd med förbud för bödlarna att röra oss. Enda räddningen var att rusa ned till båtarna och fly ut på vattnet, der deras vanor förbjödo dem att följa oss.

Som vi voro i vildaste flykt, kom en af våra roddare springande och rapporterade, att han i skogen sett en väldig orm — jag mins nu icke, hvarken hvad den hette eller hvilka dimensioner mannen tillade densamma. Men jag mins, att jag med studsaren i handen hoppade i väg som en indian på krigsstråten och att ormen snart låg med två kulor i hufvudet och ringlade och svängde i dödskampen. Han medtogs för doktorns räkning.

I båten smakade maten förträffligt. Vi drefvo sakta och ljudlöst utefter den ena låga, mudderbetäckta stranden och fingo snart, då ebben inträdt, sigte på några alligatorer. Flera stucko fram allt efter som vattnet föll undan, vi räknade tjogtal och kommo upp till närmare hundra. Men de voro lika skygga som kvicka, och döko ned så snart de hörde minsta ovanliga knäpp. Vi visste, att de måste träffas i hufvudet, om de skulle stanna på platsen. Allt närmare drefvo vi, hållande oss så orörliga som möjligt och med studsaren vid kinden. Oron bland djuren blef allt större — så gaf Garbe tecknet. Skotten brakade, det blef ett förfärligt plumsande der för-ut, och aporna i skogen skreko och ristade trädtopparna till argaste protest mot vår påflugenhet. Nu halades ut af alla krafter för att fånga bytet. Summa tre odjur af hela svärmen lågo med buken i vädret. (Skulle jag med detta sista påstående stöta

zoologien för hufvudet, tager jag gerna mina ord tillbaka, ty det är mycket möjligt att de dogo på magen.) Vi voro förtjusta, jag i synnerhet för doktorns skull. Och så skulle mitt namn gå till efterverlden som alligatorjägare.

Klockan tolf middagen, då solstrålarna stodo lodrätt i våra hattar och hela naturen låg och flämtade efter andan, kommo vi hem igen. På den skuggiga verandan gungade hängmattor, som snörde och framhöllo formerna af familjens kvinliga medlemmar. Du må tro, att det klang som skön musik i mina öron, då en adertonåring, viftande med sin solfjäder åt en alldeles intill henne upphängd tom matta, bad mig taga plats deri för att förtälja om jagten. Och jag var icke sen att lyda! — Skål!

Det var under den s. k. vintertiden jag låg i Guayaquil. Trettio graders värme är bra nog under vintern. Jag hade starkt längtat att få uppvakta Chimborazzo, men han höll sig i dimmor och töcken, dermed gifvande tillkänna att han ej tog emot. Föga lockande föreföll mig också det ständiga dån, som en bredvid bergsjätten belägen vulkan alltemellanåt lät höra. Jordbäfningar hörde till ordningen för året, att icke säga för månaden. — Nej, tacka vill jag ett land, der terra firma gör skäl för namnet. Och dock, när jag tänker på de stjerngnistrande kvällarna med deras milliontals eldflugor, som i bländande virrvarr genomskuro rymden eller sutto som osläckliga ädelstenar i kvinnornas yppiga kolsvarta hår, kan jag ännu emellanåt känna den unge sjömannens längtan till det underbara sagolandet der borta, som aldrig skall gå ur dens minne, hvilken en gång skådat detsamma.

Snart skulle vår blågula flagga åter blåsa på hal stång. Förvaltare Bagge skulle aldrig få återse fäderne-jorden. Af naturen mycket fetlagd iakttog han icke de dietiska försigtighetsregler, som för honom mer än för

någon annan borde vara nödvändiga. Ett slaganfall — och vår kamrat fans icke längre bland de lefvandes antal. Den enkla, men derför icke mindre gripande begrafningsakten följde snart derpå. Oceanen mottog honom i sitt mörkgröna djup, sjön slog samman öfver det hvita höljet och vi stodo der stumma, lutade mot relingen, hvar och en tyst frågande sig sjelf: hvem härnäst?

Ungefär samtidigt varskodde utkiken några fartyg, som befunnos vara Flores' eskader, bestående af en ångare, två kofferdifartyg samt en brigg. Stiltje höll oss på afstånd från hvarandra. Emellertid kom snart en båt från eskadern roende mot fregatten. En guldbeslagen herre i trekantig hatt steg, åtföljd af ett par andra uniformerade samt en civil, ombord och anhöll få tala med chefen. Hade jag icke sett Stilla Oceanen rundt omkring mig, skulle jag trott, att den främmande guldsmidde hade i sällskap två hederliga svenska länsmän, ty så lifligt påminde deras uniformer om nämde tjenstemäns. Deputationen öfverlemnade till vår chef ett bref från Flores, hvilket öfversattes och upplästes i gunrummet. Det var helt enkelt ett mästerstycke i sitt slag. Det framhöll, hurusom Flores blifvit af landets politiska partier utsedd och ombedd att återställa ordningen, men på samma gång, att han sjelf ingalunda tänkte återtaga den presidentstol, som enligt lag och rätt ännu tillhörde honom; en karakteristik i raska drag öfver usurpatorn bifogades, så ock öfver landets sorgliga tillstånd. Slutklämmen i brefvet var en anhållan, att vår chef måtte på grund af den internationella rättens bestämmelser iakttaga välvillig neutralitet och låta vederbörande gruffa efter behag. — Och naturligtvis fick general Flores sin vilja fram i detta hänseende, och vi lade om roret för att sätta annan kurs, medan eskadern stäfvade in mot kusten för att snart hjelpa till att sprida död och elände bland det olyckliga landets bebyggare.

Det gjorde mig ondt att se, huru tvedrägtens och hatets demon förstått att ingjuta sin anda i sjelfva folklynnet i detta härliga land, som borde kunna vara ett paradis. Det tycktes vara en arfsynd hos de spanska kreolerna, åtminstone bland dem, som valt den militära banan, att vilja regera. Hänsyn till rättighet togs härvidlag icke. Så snart man afsvurit sig spanska kronans öfverhöghet och hurrat för republiken, hade man också traditionel befogenhet att vid första lägliga tillfälle slå sig ned på presidentstolen. Nu gälde det blott att skaffa pålitliga trupper. En division, en enda bataljon, ja till och med i nödfall blott ett ensamt kompani krigsknektar vanns för saken, och så traskade man åstad i strumpläster eller långstöflar, allt efter råd, lägenhet och årstid, närmsta väg mot presidentpalatset, hvars innehafvare varskoddes, att man nu tänkte aftacka och hemförlofva honom. Kunde han då bita ifrån sig, hade han också utsigt att få regera och husera ännu någon tid, till dess nästa invit i samma anda gjordes honom.

Dylika allvarsammare eller lindrigare revolutioner utspelades i *fem* olika stater endast under den korta tid vi uppehöllo oss i trakterna.

Men vändom våra tankar från dessa tarfliga förhållanden till en scen, som i sitt enkla, djupa allvar ännu framstår för mitt minne lika klart, tydligt och gripande som den föreföll den trettioårige sjömannen. Det var Långfredagen den 9 april 1852. Soltält voro sträckta öfver däck lagom lågt att icke hindra blicken fara fritt omkring utefter fjerrans blånande rand. Ett altar var bygdt akter om mesanmasten, och på sina skaffningsbänkar, som för tillfället ditflyttats, satt besättningen, klädd i hvita skjortor med blå krage, hvita hattar, byxor och skor och afhörde pastor Pontén's till hjertat gäende ord. En sådan stund under sådana förhållanden kan knappast beskrifvas. Ensamt sväfvar fartyget, nu förvandladt till ett Herrans tempel, fram sin

spårlösa väg. Himlahvalfvet står blått och rent öfver detsamma; Oceanen, strålande i samma färg, breder sig utan gräns och manar tanken och aningen och en obeskriflig längtan att söka någonting att hvila vid. Hjertat vidgas; man skjuter åt sidan hvardagslifvets hvarjehanda och söker i en bön, kanske utan ord, Honom, som med sitt allmaktsspråk gör all skapelsen lydig och som äfven leder det ensamma fartygets öden från det ena hafvet till det andra.

Solbrända och här och der med djupa fåror i pannan sutto våra gastar och läto icke ett ord undfalla sig. Samtlige mottogo de sakramentet, hvilket äfven chefen anammade, och så var den enkla men oförgätbara akten afslutad. Klockan 6 samma eftermiddag passerade vi för andra gången eqvatorn.

Vi hade nu en längre tid haft god tur med väderleksförhållanden, ithy att himlen mestadels hållit sig klar och sjön gått måttligt hög. Man sätter värde på sådant, då man har sin hyttventil ett par tre fot öfver vattenytan och således vid minsta betydande sjögång riskerar att få sin sängplats spolad. Påskdagen regnade, öste, dundrade och blixtrade det hela dagen. Det bar nu i väg mot Panamabugten med sakta fart.

7.

Panama—Galapagos-öarna.

Inga bref i *Panama!* Och dock hade vi alla gladt oss deråt. Nåja, vi tröstade oss som Norrlänningen i missväxt med den satsen: strunt i hvad jag lider, blott min granne inte har det bättre.

Uslare hål än Panama har jag aldrig sett. Staden bestod hufvudsakligen af ruiner. Ett bättre förhållande väntades, när jernvägen öfver näset blifvit färdig och dermed trafiken till Kalifornien kunde dragas genom staden. Patrasket derstädes förstod i grund att taga betaldt. Ett skålpund oätbart oxkött kostade en krona och för en båt ut till fregatten — en half svensk mil — begärdes tio gånger den penningen. Jag hade nöjet att se en passagerarebåt, som kommit från Kalifornien med s. k. California-män, och ruskigare banditfysionomier har jag aldrig skådat. Det kändes rigtigt lugnt att åter sitta i fregattens båt på väg från staden. Vi lättade också så snart som möjligt, och kurs sattes på *Perlöarna*, der vatten skulle intagas.

God bris sprang snart upp, och vi voro ej sena att begagna oss deraf, sedan vattenförrådet fylts och våra båtgastar dertill hunnit förse sig med extra förplägning af

kokosnötter. Vi skulle nu åter ned under linien till *Galapagos* (Sköldpadds)-öarna. Det var en krok af ansenlig längd, men vi skulle få äta sköldpaddsoppa — och dermed tröstade vi oss.

Så kom första maj. Gamla första maj! Den har god klang i norden, den der lilla ordsammanställningen. Vårkänslorna, som kunna brusa äfven i gubbens bröst, fylla ju sinnet med onämnbart jubel. Man vill ut, i berg och backar (eller kanske blott till Hasselbacken), man vill slå sig lös från allt vintertvång, sjunga, helsa våren sitt hjertevarma välkommen och med glädjetåren i ögat lyssna till lärkans evigt nya toner. Ja, sådan *kan* första maj vara här hemma och sådan *var* den vanligtvis i min ungdom. Men första maj 1852 — hurudan tror du den var? Eugenie gick som en lindanserska fram på linien, eller rättare låg och höll balansen på samma fläck, luften rörde sig icke, dyningen rullade långsam och tung, master och rår slängde och knarrade, det var kvaft och kvalmigt och kväfvande och söfvande och retande om hvartannat, och ingen menniska önskade annat än att få åtminstone en enda il, om den rätt skulle betalas med pengar. När man har evig sommar in på sjelfva trossbottnen, är man föga sinnad att dricka vårens välkomstskål. Och det dracks icke heller en droppe annat än vatten den dagen. Otroligt bland tre hundra svenskar, men sant.

Stiltje och regn och regn och stiltje i flera dagar. Vi hade hoppats på en snabbare öfverfart till Galapagos-öarna och derför icke försett oss med färskt kött. Dieten blef salt dito, som ytterligare retade törsten. Dertill kom att maten tycktes antaga smak af den ved, hvarmed den kokades. För tillfället var det mahogny, som ur smakens synpunkt har föga tilltalande. Alla voro vid retligt lynne. Vi hade icke lust för någon sysselsättning och plågades af att ingenting göra. När det blåstes i pipan 'stufvade säckar

och kojer', flög tanken så gerna till Blå porten utanför Stockholm, der man vid denna tid plägade smörja sig med stufvad lake och aborrar.

Vi voro nu på Juan Fernandez' longitud. Du känner till ön med det namnet. Robinson Crusoe bodde der. Robinsons mästerligt skrifna historia är till minst tre fjerdedelar en fantasi. Verkliga förhållandet, kärnan i berättelsen, är, att en engelsk matros vid namn Selkirk blef af en kapten Poulding kvarlemnad på ön, der han sedan lefde i *fyra*, ej *tjuguåtta* år, hvarefter han upptogs af en kapten Rogers. I början förtviflad, satte han sig så småningom in i sitt öde och framlefde sina långa dagar lugn och tålig. Då han påträffades af Rogers, hade han i det närmaste glömt bort att tala.

På öfver två månaders tid hade vi icke behöft taga in något ref. Och under den första veckan i maj gjorde Eugenie aldrig öfver två knop, vanligen endast ett eller ett halft.

Den sjunde maj var en sorgedag för en af kamraterna i gunrummet. Han hade i Valparaiso förälskat sig i en svart- eller blåögd skönhet, och när slutligen afskedets timma slog och det sista bandet måste slitas, fick han till minne af henne en papegoja, som skulle påminna honom om gifvarinnan och förkorta saknadens ensliga stunder. Så kom sjunde maj. Och den dagen slog skrikhalsen för alltid igen sina skarpa ögon, sträckte fötterna från sig, klippte ett slag med de gröna vingarna och dog. Sorgen var stor. Vi väntade oss ett stilla grafföl, och en skald i vår krets strängade sin lyra och skref ett drapa öfver gröngölingen. Men den sörjandes minne var för mycket nedtyngdt. Grafölet torkade in.

Samma kväll kom brisen från sydost. Nu brassades hårdt bidevind, det var slut med tungsintheten, och ny lefnadslust glänste i allas ögon. Den nionde maj var en

söndag och vi hade en treflig middag i gunrummet. Chefen var vår gäst. Under middagen passerades linien för tredje gången och naturligtvis dracks en särskild skål med anledning häraf. När vi sedan kommo upp på däck, varskodde förmärskorpralen land. Det var en af Sköldpaddsöarna. Den låg hårdt i lovart, och som skymningen eller rättare mörkret bröt tvärt in, hade vi ingen utsigt att förr än följande dag komma under land. Men desto angenämare var seglingen under natten. Det är icke ovanligt i de farvattnen att närheten af land, långt innan ögat kan skönja detsamma, ger sig tillkänna genom de mest berusande strömmar af aromatisk doft, som kommer farande med vinden. Under middagens lopp hade vi fått veta, att chefen fått, jemte mycket annat, löfte om äfven en af Sköldpaddsöarna, derest han velat anfalla Flores' eskader. Desto intressantare blef oss derigenom målet för vår kryssning.

Under dagens lopp gåfvo vi hjelp åt en hvalfångare, som legat fem månader i sjön utan att ha sett *en enda* hval.

Det blef krångligt att komma till ankars, ty stiltje inträdde snart åter och hindrade oss att komma nära under land. Då väntan blef för lång för våra lärde, som särskildt intresserade sig för dessa öar, sattes en båt i sjön och vetenskapsmännen och pastor Pontén roddes åstad, rustade från hufvud till fotabjell med insektshåfvar och tänger och portörer och skrapor och bössor. Deras återkomst inträffade samtidigt med vår ankring. De medförde allehanda slags djur och odjur, pelikaner och andra foglar, sjölejon, ödlor och krabbor.

Vi skyndade, så många som kunde få permission, i land, der vi påträffade ett par tre karlar. När vi omtalat slutet på sjöröfvarhistorierna och att Breones blifvit skjuten, trodde jag, att särdeles en af männen skulle bli galen af glädje. Han skrek och hoppade och tog oss i famnen och

rullade ögonen ut och in och slog ihop näfvarna så vi hoppade till, och han hade ur sitt sätt att se saker och ting rätt stor anledning att vara glad, ty han var man till kvinnan, som bofvarna misshandlat. Sedan han rigtigt jublat ut, gnodde han i väg som en lykttändare för att hemta sin hustru. Men vi anordnade under tiden en rätt munter krabbjagt. Som vapen användes käppar. Djuren voro snabba i rörelserna och kilade ut och in under stenarna i vattenbrynet. Vi plumsade efter, slogo och skrattade och stodo på näsan eller 'satte rofvor', midt inne i bränningen, som höll på att spola bort både oss och krabbor. Efter en kvarts timma hade vi fått en ordentlig frukost ihjälslagen, och då till krabborna lades en saltad sköldpadda, tillagad efter spansk ritus, d. v. s. halstrad i små skifvor på spett och med tillsats af en utmärkt fin sköldpaddsolja, och då anrättningen sedan nedsköljdes med ett glas Porto och Madera, kan du nog inbilla dig att vi hade en treflig förmiddag der nere under ekvatorn. Siestan njöts i 35 graders värme på en skuggig fläck. Bäst vi lågo och rökte, kom sennoritan med byns hela invånareantal — summa sju för tillfället — i sällskap. Jag skall aldrig kunna glömma den kvinnan. Hennes bild har icke ens bleknat under de trettiofem år, som förrunnit sedan den så plötsligt uppdök och försvann — för alltid. Hon var kreolska och nitton år gammal. Blåsvart hår, som hängde i de tjockaste flätor jag skådat, kolsvarta ögon, som kunde blixtra — särdeles då Breones nämdes — af en obeskriflig eld, för att nästa stund återfalla i ett uttryck af mildaste och ljufvaste svärmeri, en näsa, som en romersk kejsarinna skulle afundats henne, tänder, som glittrade perlhvita och jemna och hvilkas skönhet blott framhölls skarpare derigenom att en af dem saknades — allt sedan den der stunden i bofvarnes händer, då hon brottats för sin heder — underbara företeelse! jag ser dig åter stå der framför oss, jag ser hvarje linie af din

förtjusande gestalt, så högrest, så öfverlägset befallande, att det förefaller ofattligt, att uslingen kunnat vågat ens blicka upp till dig. Jag ser hvarje skiftning i ditt minspel, då vi berättade om afrättningen, huru det flammar till i hela ditt ansigte och huru din kropp blir högre och huru din knutna hand darrar en smula under sidenärmens fina hvita spetsar och jag hör än som en fjerran klingande musik dina vänliga spanska ord, då du tackade oss för det glädjebud, vi bragt dig — — nej, min unge vän! förlåt en gammal man att han glömmer sig och fastnar vid ett minne som aldrig bort vidröras. Du skall inte få ett ord mera ur mig i kväll. — Jo, blott ett! en skål för henne der borta på Galapagos-öarna! Du är ung och har varmt blod och dricker nog skålen i botten.»

8.

Honolulu—San Francisco.

»Jag vill nu icke vidare återkomma till kanske det skönaste minnet från hela resan, den underbara sennoritan från Galapagos-öarna; jag är gammal igen och har ingen lust att åter blifva pojke, men vill blott afsluta teckningen af den idyllen med meddelandet att vi tömde ett glas ärlig mångrullad svensk punsch — kanske det första, som druckits på den fläcken af klotet — hvarpå vi rodde ombord och genast gingo till segels.

Snart skulle vi träffa på en ny Robinson Crusoe. Han bodde på *Charles' Island*, der vi funno honom vid vår landstigning, och han var den ende i land. En amerikansk hvalfångare hade landsatt honom. En säck med bröd, som blifvit genomdränkt med saltvatten, var allt hvad han fått med sig. Eld hade han ej kunnat uppgöra. Mannen var ett par och trettio år, men hade redan grånadt skägg.

I Virgilii gamla sjöroman Aeneiden står skildrad en jagt på fredlig boskap, dervid hjelten Aeneas visade prof på det gamla mannamod, som han tog med sig från Troja och som aldrig svek honom annat än i farans stund. Vi gjorde en liknande manöver på Charles' Island. Bytet blef

ej stort. Fyra kalfvar togos lefvande; alla öfriga räddade sig i skogen. Men våra båtsmän hade nu en gång fått smak på apelsiner, och det fans godt om den varan i land. Svårigheten var blott att föra de härliga frukterna ombord, då naturligtvis inga korgar medtagits. Då fann en bleking på råd. Han aftog sina permissioner, slog en segelgarnsstump om hvartdera byxbenet nedtill och stoppade derpå hela plagget fullt till linningen. Exemplet följdes och så tågade hela skaran tillbaka genom urskogen med sin fångst grensle öfver nacken. När vi derpå skulle segla, saknades tre af våra underofficerare. Alla kikare voro i gång, folk sändes i land för att söka, det sköts och ropades — allt förgäfves. Man trodde att de gått vilse, hvilket är lätt gjordt i skogssnår, der man icke kan se tio alnar framför sig. Och vår förmodan visade sig vara sann. Först vid mörkrets inbrott hade det lyckats en af våra förlorade att leta sig ut ur labyrinterna. Han var sönderrifven och sargad och utmattad och gaf ett oryggligt löfte att aldrig gå femton steg inåt en urskog. En af de öfriga två, med hvilka han haft sällskap, hade han måst lemna för att med sina sista krafter söka skaffa hjelp åt såväl honom som sig sjelf.

En ny expedition utsändes dagen derpå och det såg ut som om vi skulle nödgas lemna ön med förlust af våra två underofficerare. Sent omsider hördes ett svar inne från en cactusdunge; det upprepades, ett par matroser sprungo dit och varskodde med glad stämma, att de saknade påträffats, mödosamt skärande och slitande sig fram genom trassel af slingerväxter och löfverk, som fullständigt söndertrasat deras kläder och lemmar.

Medtagande vår Robinson samt en hundstackare, som också kvarlemnats på ön, lemnade vi platsen efter ett obeskrifligt bråk med ankaret, som kilat sig fast i korallrefven, och sträckte mot *James' Island*, ett obebodt, lavafyldt, vulkaniskt, svart, brändt infernum, der vi hade blankt ingenting

att beställa (om jag nu undantager vetenskapsmännen, hvilkas skuld det var att vi någonsin kommo dit). Vi voro midt under ekvatorn, som alltså passerades för fjerde gången under resan. Solen brände och gassade i lavan, det visste vi, men vi hade det drägligt nog ombord, ty passaden stod frisk och vi hade hört, att vi snart skulle få sträcka ut till hafs igen.

'Alle man på däck — klart att gå till segels!' — Signalen kom ändtligen och med densamma for en fläkt af ny lifsglädje genom batteriet och trossbottnen. Vi voro utledsna på de obebodda, ödsliga nejder, som försågo oss med endast egendomliga fåglar, hvilka sedan fingo ruttna ombord, så att vi hade anledning att vänta pest eller kolera när som helst, derest icke luftvexling snart anskaffades.

Knapt hade vi kommit ur sigte från Galapagos-öarna, förrän de osvikliga tecknen till hårdare väder — en massa småfoglar — visade sig. Man vet icke, hvarifrån de komma, man blott ser dem i fartygets kölvatten, gungande och plumsande, och när vädret är öfver, äro de spårlöst försvunna. Sjömän oroa dem ej gerna, ty det är en traditionell vidskepelse, att deras lif skall med lif betalas.

Sydvesten kom också med sådant 'eftertryck att vi gjorde nära fyra grader* på dygnet. Belåtenheten var stor och allmän. Det kändes så friskt att åter vara i fart öfver det obegränsade blå.

En egendomlig naturens lek hade vi då tillfälle att iakttaga. Åtskilliga tama pinguiner förekommo ombord. De voro ytterst hemmastadda och gemytliga, men, fastän foglar till börd och lefnadsvilkor, kunde de icke flyga tvärs öfver halfva däcket. Deras vingar gjorde skäl för benämningen fenor och fjädrarne liknade starkt vanligt nöthår eller bondragg. Samtidigt med dessa uppträdde emellertid i talrik

* en grad = tio svenska mil.

mängd vattnets foglar, flygfiskarna, hvilka, liksom för att snäsa pinguinerna, utan svårighet foro i väg ända till hundra alnar genom luften, dervid ofta hamnande på däck till båtsmännens särskilta förlustelse.

Stormen höll i sig några dagar. Och regnet eller kanske rättare vattenfallet gjorde honom snart sällskap. Alla luckor voro pålagda och stormportarna tillslagna, hvilket hade till följd att allt under däck föreföll gräsligt kvaft och mörkt. Det knakade och suckade i skotten vid fartygets våldsamma rullning och allt, med undantag af temperaturen, liknade Nordsjön.

Och så kom Pingst, hänryckningens dag! Vemodigt och ljuft var det att tänka på våren i den kära gamla norden, våren med dess späda grönska, ljusa kvällar, fogelsång och blomsterdoft, med hvilket allt söderns yppiga prakt med dess stjernglans och berusande vällukter aldrig skall i mitt tycke tåla någon jemförelse. — Backs-korpralerna hade till dagens firande arrangerat en kostymbal, hvilken var så munter, som endast en danstillställning på en back kan vara, och hvilken också beredde alla, från chefen till yngsta skeppsgossen, den renaste glädje.

San Francisco var allas vårt tänkta närmaste mål, men vindförhållanden jemte en allt starkare framträdande brist på proviant och vatten nödgade till ändring derhän, att Hawaiiska öarna bestämdes till mellanstation. Vi skulle alltså få göra visit hos Hans Majestät kung Kamehameha — och det var värdt att offra några dagar för det nöjet.

I ett par veckor hade vi en ordentlig 'körare', för det mesta nästan rätt akter in, med en sådan seglings både enformighet och behag. Kanonexercis hörde till ordningen för dagen; skjutning började ock förekomma på programmet. För öfrigt afbröts det enahanda lifvet ombord af endast en händelse och denna af sorglig natur. Under länsningen med tillsatta ledsegel sprang en hel del gods, bland annat ett

bovenbramskot. En karl skickades till väders för att skära i nytt skot. Allt gick bra till dess han skulle fira sig ned för bramfallet. Då sprang äfven detta och karlen gjorde den förfärliga luftfärden nedåt, men kom lyckligtvis så mycket innanför märsen, att hans kamrater kunde hejda honom i fallet. Han firades sedan ned och till allas vår glädje uttalade doktorn förhoppningar om hans återställande. Få, om ens några händelser göra ombord ett så pinsamt intryck som dessa plötsliga, tyvärr alltför vanliga fall, der oftast döden står på lur färdig att gripa sitt offer.

’Land kranbalksvis i lä!’ ljöd det från förtoppen den 21 juni kl. 2 e. m. och vi voro nu framme vid *Sandwichs-Hawaiiska öarna*. Det var Oahu, samma ö der Cook blef mördad. — Jag vill här, innan vi komma för långt in i Polynesien, passa på tillfället och bedja dig icke fästa för stort afseende vid uttalandet eller skrifvandet af namn på menniskor, öar och orter i Stilla oceanen. Benämningarna äro naturligtvis i de flesta fall infödingarnes egna och man efterhärmar dem i uttal eller skrift så godt man kan. Att härvid alla icke skola komma till samma resultat är klart. Deraf de många skiftande benämningarna på samma person eller sak.

Dagen före midsommarafton gick kroken i *Honolulus* ankarbotten. Kanaker svärmade omkring oss i båtar och skreko efter tvätt. Det var ett alldeles nytt folklif; pladder och skratt och gestikulerande och viftningar mellan öborna och vårt folk framkallade en obeskrifligt munter stämning. Lusten att komma i land var också stark hos hvarenda man ombord. Jag hade turen att omedelbart efter ankringen få gå i en båt.

Våra föreställningar om Honolulu voro utkonstruerade efter beskrifningar, som sjöfarande före oss satt ihop. Och grundligt snopna blefvo vi vid landstigningen. Inga pittoreskt kringspridda bambuhyddor med infödingar framför ingången

och papegojor på takåsen, inga kringdansande kannibaler med blodtörstiga höfdingar, som svängde stridsklubbor af fem lispunds tyngd och tio fots längd — nej, en hygglig skojarstad efter europeiskt mönster med *åtta* hotell utom alla 'utspisningslokaler' låg framför oss, och vi hade icke annat att göra än att traska framåt en dammig, ej stenlagd gata, öfverrumplade som vi voro af en rofgirig portier, i pretentioner och inställsamhet alldeles liknande våra juveler här hemma. Öfverraskningarna följde hvarandra. En polerad, brun kanakmurfvel stod bugande vid dörren och frågade på någon rotvälska, om vi önskade *is* till vattnet. Ja, der kom den brunskinande lergöken med en bricka med förfriskningar och is, verklig nordisk is, lika kall som styckena der nere i Norrström. En skeppslast hade nyss anländt. Infödingarne tyckte att isen brändes, när de kände på densamma, och kallade den eld.

Midsommarafton satt jag i sällskap med några kamrater till häst och skumpade ut åt stora landsvägen. Härligaste väder följde oss. Plötsligt stannade en af kamraterna sin Bucephalus, satte handen till örat och lyssnade. Mycket riktigt! hornmusik af bättre beskaffenhet än vi voro vanda vid ombord trängde fram ur palmskogen. I bästa möjliga lufsgalopp sträckte vi vägen framåt och kommo till en villa, i hvars närhet vi genast upptäckte ett par man af vår egen besättning, hvilka plägade följa vetenskapsmännen på dessas excursioner. Karlarne prejades genast och gåfvo det besked att Hans Kongliga höghet prinsen-tronföljaren Alexander-Rio-Rio var ute med ett lustparti.

'Men hvad har *ni* med det att skaffa?'

'Jo, herr löjtnant — magister Andersson och pastorn ä' med i sällskapet!'

'Åhå! nu ska' vi ha roligt — sträckt traf marsch!' — Några sekunders ridt förde oss fram till målet. Och det var en högst tilltalande syn, som der mötte. Kring en stor

matta, fullsatt med läckerheter af djur- och växtrikets produkter, lågo prinsen och ministrar och höfdingar och hofdamer och midt i klungan vår magister och dito pastor. Alla tycktes ha förtjusande trefligt. Der pratades på kanakska och engelska och svenska och druckos skålar och åts apelsiner och ananas och stekt kyckling — caramba! att man skulle vara ombord kl. 6! Ty vi upptäcktes naturligtvis genast och prinsen kom emot oss gentil och skinande och bjöd oss taga del i festligheten. Vi måste neka härtill, men kunde icke vägra honom några minuters besök inne i villan. Just som vi här voro i färd med att tömma ett bottenglas för Honolulus och prinsens och hela den bruna racens framtid, kom den ena damen efter den andra instruttande, nyfikna och otåliga att göra vår bekantskap. Herrarne följde i deras spår, och der skimrade af hvita tänder och ögonglober, när namnen på alla dessa ädlingar uppradades.

Ytterst hågade att fortsätta samkvämet måste vi säga farväl och rida vår kos, följda af viftningar och lyckönskningar. Utsigten under återridten var rent af hänförande. Täckaste villor, för det mesta tillhörande missionärerna, hvilka hade mycket, ja allt för mycket att säga på ön, kantade vägen. Bergen å ömse sidor tycktes glida undan ju mera vi närmade oss staden, hvilken låg i fonden som den allra täckaste dekoration — och der bortom hafvet, oceanen, ändlös, blå, evigt vaggande. Der sjönk just nu solen och öfver berg och palmer och gröna slätter stod en glödande varm ton, som nu inom helt kort stund skulle släckas af tropikernas tvärt inbrytande natt. Tydligt kunde vi skönja bränningens arbete der ute mot korallarmarna, som af naturen ordnats till den yppersta lilla hamn. En god stund sutto vi stilla till häst, tysta betraktande den underbart vackra taflan och med tankarna kanske fjerran derifrån. Ty det var Midsommarafton!

Koraller skall du påträffa i alla tropiska haf, synnerligen i Söderhafvet. När de små djuren fullbordat understa lagret af dessa egendomliga utgrenade boningar, dö de i sina celler; andra bygga ofvanpå och omkring dem och så undan för undan genom årtusendenas lopp. Slutligen komma byggnadens tinnar ända upp till vattenytan. Då dö byggmästarne, men deras verk står kvar och oceanen förmår ej vräka omkull detsamma. Sjögräs, lösryckta träd, vrakspillror, jordremsor och allt som kan tänkas drifvande omkring på ett verldshaf, afsättes till större eller mindre mängd på ön, foglar slå sig ned der, dö och ruttna, fisk kastas upp, ruttnar och ger jorden näring, och så tager växtligheten fart. Med otrolig hastighet bildas på detta sätt en ö i Söderhafvet. Så kommer menniskan och söker sig der ett hem och sin utkomst. — Somliga af öarna äro af delvis vulkaniskt ursprung, exempelvis den som nu är fråga om.

Midsommardagen hade vi besök af svartbruna guvernörer och ministrar. Damerna hade fordom för sed att komma ut till besökande fartyg — simmande. Missionärerne ha afskaffat det bruket. Emellertid kommo ett tolftal ganska hyggliga skönheter af jemförelsevis god uppfostran ut till fregatten och visade att de kunde både konversera och spela piano. Som en grundton i hela deras uppträdande iakttogo vi snart nog fruktan för missionärerna. Det var derför under deras lifliga protester som chefen lät våra musikanter blåsa upp till dans. Men knappt hade de första takterna brusat ut öfver däck, förrän damerna tycktes gripna af absolut oförmåga att stå stilla. Förargligt nog voro de flesta officerarne i land och det såg mörkt ut med kavaljerskapet, då svårigheten lika oväntadt som praktiskt löstes dermed att en af damerna sprang bort till en skeppsgosse och med de lifligaste ögon- och armrullningar lät förstå, att en vals med honom skulle väl anstå dem båda. Och 'Franse' var icke sen att följa vinken. Exemplet smittade med elektrisk

hastighet. Hela däcket var inom några ögonblick lif och lust och rörelse; alla hade roligt, chefen icke minst, der han stod med sitt glas i ögat och tog damerna i noggrant skärskådande. Hurtigt blåste musiken, himlen var solig och sjön skvalpade ackompagnement till glädjen — — så hördes ett halft undertryckt skrik eller rop, och en af damerna kröp synbart blek bakom sin kavaljer. — Vid fallrepstrappan stod, bister och straffande i uppsynen, en missionär! Han hade med sig en samling andliga skrifter på svenska att utdela bland besättningen och hade deri fint funnit en utsigt att af chefen erhålla någon present. De stackars flickorna, hvilkas visit ombord var det mest oskyldiga tilltag, kördes genast i land och blefvo sedan, naturligtvis på prestens angifvelse — ganska känbart pliktfälda.

Vi hade fått chefens order att deltaga i uppvaktningen för Hans Majestät och vi kommo så fullriggade som möjligt. Kördes först in i ett rum till venster i Kongl. officiella residenset, som liknade en vanlig villa, derpå in i ett rum på andra sidan förstugan, der Han selv stod brun och förgyld och utstyrd, omgifven af två prinsar i första ledet samt ministrar af olika skrot, skojare och hyggligt folk om hvarandra som svarta och hvita tangenter på ett piano, vidare framstående höfdingar, som sågo en smula försupna ut och hade tårna vända inåt efter den svarta etikettens lagar. Vår chef redogjorde i ett tal på engelska för anledningen till vårt besök vid konungariket samt utbad svenska nationen del i de handelsrättigheter, som komma andra stater till godo. Hvarpå Kamehameha svarade i ett på kanakska skrifvet anförande, att han satte stort värde på kung Oscar samt gerna ville göra Sverige stora tjenster. Härtill fogade han löftet om ett kontrabesök. Ett exemplar på engelska af talet lemnades chefen.

Härpå bockade vi oss, sedan de af oss som varit med vid prinsen-tronföljarens lilla gröngräsfest, särskildt tackat

honom, och vandrade åter tillbaka genom häcken af lifgardister, som utgjorde minst femtio procent af rikets krigshär.

Det finnes nog icke i något konungahus ett konstigare slägtförhållande än Kamehamehas var. Ännu i denna stund har jag svårt att begripa detsamma, ehuru jag har det upptecknadt. Du skall slippa den härfvan i dess helhet. Jag vill blott som prof på densamma meddela, att två af kungens hustrur voro högstdensammes halfsystrar samt att den tredje var en halfsyster till dessa och förut gift med hans far, gamle kungen i verlden.

För att bereda såväl oss som officerarne på den samtidigt med oss der förankrade amerikanska fregatten S:t Lawrence tillfälle att lära känna crème de la crème eller den hvita delen af öns befolkning, hade amerikanske konsuln den artigheten att bjuda oss samtlige till sig. Vi blefvo ytterst angenämt öfverraskade vid att finna en ganska stor procent vackra fruntimmer. Några infödda, döttrar till af verldshistorien alltför litet uppmärksammade höfdingar och gifta med européer, voro verkliga skönheter. Af hela samlingen damer fans endast en oförlofvad. I sanning ett förlofvadt land för bättre hälften af menniskoslägtet.

Vår musik var med, och den förtjusning öfver dess prestationer, som öborna uttalade, vittnar om, derest den nu var uppriktigt menad, att de icke voro bortskämda i den vägen. Båda prinsarne illustrerade festen. Som det var trångt och kvaft i rummen och inga soltjädrar förslogo, voro vi snart utomhus och i full promenad med stilla kurtis i en allé. Bekantskaper gjordes med för sådana förhållanden betecknande hastighet. Emellertid märktes det nogsamt, att en viss förstämning hvilade öfver sällskapet, särdeles de yngre, vackrare damerna, och alla våra energiska försök att få en munter konversation i gång hämmades tidt och ofta af någon för oss oförklarlig oro.

'Nå, men så kan vi väl få en liten dans i gång!' frågade en af mina kamrater, som började bli förtviflad öfver de allt tätare återkommande allvarsamma ögonblicken.

'Dans!' ropade en ung fru med kolsvarta ögon, 'dans! o nej — inte så länge som — som —'

'Som?'

Hon gjorde en liten rörelse på hufvudet och vred sitt svarta öga i riktning bakom sig. Jag tittade mig om. Der kom en sådan der figur, som vi förut gjort bekantskap med och som tycktes ha gjort till sin uppgift att döda all lefnadsglädje omkring sig, en missionär.

'Men,' hviskade frun, 'de pläga gå strax efter supén — och då — kanske —'

'Kanske?'

Ett klingande skratt var hennes svar, hvarpå hon lika plötsligt blef allvarsam vid tanken på att skrattet helt säkert hörts af mumien bakom henne.

Ja, sådana voro missionärerna der. De förbjödo snart sagdt allting. En flicka fick icke gå på gatan och samtala med en herre, en karl fick icke ta sig ett glas vin — allt, som icke stämde med sträng asketism, var synd. Hurudan den religiositet skulle blifva, som drogs upp under sådan vård, kan lätt tänkas.

Supén åts och — missionärerna gingo. Då sköt en glädjeblixt ur tjugo par ebenholzögon; esskornetten, som anförde musiken, gjorde tecken, tonerna strömmade genom salen och för resten genom hela Honolulu stad och in till missionärerna desslikes, och öfver det afröjda golfvet sväfvade på lätta fötter mörkhyade, hvitklädda Honolulu-fruar, förda af stadiga sjömansarmar, alla dansande med den glädje och uppsluppenhet, som tungsint moralpredikande endast förmår innestänga, lyckligtvis sällan döda.

Kl. 2 på natten gick 'allra sista hvarfvet', och så skrattade vi om än en gång och skakade hand och rådbråkade

hvarandras språk, hvarpå vi sjömän med musiken i têten marscherade ned åt hamnen efter tonerna af 'Kung Carl den unga hjelte'. Och i fönster och portar och mellan spjelorna i staket och från gluggarna af en och annan bambuhydda af gamla modellen framstucko svarta kanakhufvuden, hvilkas egare och egarinnor utan tvifvel tyckte, att vi hade tusen gånger roligare än de, som, tack vare deras välgörare, missionärerna, *måste* gå till kojs eller åtminstone hålla sig klara dertill klockan precis 9 hvarje qväll, såvida de icke föredrogo att ha med polisen att göra! — Trefligt!»

* * *

Hvar slutade vi sist? Jo! det var hemmarschen från — cke Eklunds- utan Honolulus hof.

Vi hade naturligtvis icke skilts från de sköna utan att ha uppgjort en liten utfärd för nästa dag. Stunderna voro alltför dyrbara för att slösas bort på overksamhet. Till häst och i rätt försvarligt sällskap af sjöofficerare och damer och brunpolerade, omvända hedningar startade vi för dalgången 'Pali' (kanske sjelfva ordet betyder dalgång eller klyfta), der vi skulle se på utsigten. Ett hiskligt bråddjup och ett smalt pass, lagom för en svensk oxe, var ju ganska roligt att se på, men vi hade sett sådant förut. Deremot var ställets historia i all dess enkelhet icke så vanlig. Kamehameha, som satt sig i sinnet före att stuka alla småhöfdingar och förgylla sin krona med deras glans, mötte vid dalen i fråga ett motstånd, som satte honom många myror i hufvudet. Det var en höfding, som hade den enkla uppfattningen om frihetens värde, att den icke kunde med något ersättas, om den förlorats. Och hans folk måtte haft sämma sinne, ty de slogos kring sin höfding och föllo i hopar utan att tänka på räddning genom flykt. Då höfdingen slutligen icke längre kunde

hålla öfvermakten från lifvet på sig och de sina, samlade han några utvalda omkring sig och gjorde språnget utför afgrunden hellre än att tigga om Kamehamehas nåd. Det är Pali-dalens lilla historia sådan jag hörde den på stället.

Under lifligt samspråk med våra vänner redo vi tillbaka, kommo ned på en vid slätt och trafvade i stilla begrundande framåt, då vi plötsligt varskodde ett dammoln, som från fjerran kom rullande emot oss. Det delade sig, svängde af åt sidan, blottade konturer af hästar och qvinnor med fladdrande brokiga tyg och så for det åter i väg med samma sopande fart — en hastig, egendomlig, både skrämmande och lockande drömsyn. Molnet innehöll tolf unga, smidiga kanakskor till häst. Vårt sällskap skrattade; de flesta af dem skulle när som helst varit med om en vild jagt öfver diken och cactussnår. Hästen tycktes vara en del af deras personlighet. Och skall man se en kvarlefva af äkta kanakiskt lefnadsmod, skall man ge sig ut på landsbygden en lördagskväll, ty det är frihetens kväll. Nästa dag är allt graflikt tungt och dystert; det är presternas dag.

Ja, dagarna rullade hastigt om i det gästvänliga Honolulu, der kvinnor och natur täflade om att tjusa ögat. Ännu en liten oförgätlig danstillställning ombord, dervid den snart stundande skilsmessan redan hunnit blanda en droppe gift i glädjebägaren, och så kom chefens stora officiella afskedsfrukost för Hans Majestät med hoffruntimbret och alla ministrarna. Och klockan 11 på slaget kommo de samt och synnerligen i Eugenies tolfåraslup och öfriga båtar och kartade sig ombord under salut och råmanning enligt etikettens alla bestämmelser. Hennes Majestät, som vi förr ej skådat, var en präktig tolf kvarters gumma, instoppad i ett hvitt sidenfodral, bred i ryggen och allt nedåt men värdig i hållning och later långt mera än sjelfherrskaren, som fumlade och snubblade om allting och frågade matroser och marin-

soldater och skeppsgossar, hur de mådde och om de hade några syskon.

Efter en stunds marinexercis togs batteriet med dess respektgifvande glänsande tjugufyrapundingar i skärskådande, hvarpå ett annat batteri, också vördnadsbjudande, blef föremål för allmänna intresset. Det var frukostbordet med dess vinkaraffer. Våra gäster anföllo med ärligt uppsåt och god framgång allt, som kunde hänföras till afdelningen mat, men vinerna ville de blankt inte på. Vi försökte med den ene efter den andre af både herrar och buteljer, vi märkte, huru deras ögon skeno mot drufsaften, en och annan grep efter ett glas — och satte det från sig odrucket; sjelfve prinsen-tronföljaren, som på den der lilla utfärden, der vi påträffat honom, var allt annat än goodtemplare, gick nu och endast skelade mot glasen med rödt eller skimrande brunt uti och tog, så vidt jag vet, icke mer än en enda mun portvin, hvarvid han fick en min på sig som om han sväljt en giftbägare. — Hemligheten stod borta vid en kanon akterut, svartklädd och med glasögon, som ständigt blänkte och skiftade under hufvudets oförtrutna observationsrörelser. Det var en missionär. Herrar höfdingar och ministrar och hela bundten visste alltför väl, att blott ett enda glas sherry kunde vid nästkommande högmessa förskaffa sin man en offentlig förebråelse och skrapa för gudlös dryckenskap. Sådan var den sedelag, som missionärerne så småningom arbetat in hos sin mörka fårahjord. Säkert är, att, då något obevakadt ögonblick gafs, skadan togs samvetsgrant igen.

Råmanning och salut var vår afskedshelsning till de snälla öborna, som, särdeles hvad beträffar den yngre kvinliga delen, icke utan fuktig glans i ögonen sågo årtagen fjerma dem från oss. Vi stodo i tät grupp vid fallrepet ännu när båtarne voro framme vid land, viftningarna blefvo allt häftigare, man försökte särskilja *sin* särskilta viftning från de andras, kikarne togos ej från ögat, Honolulu låg så paradisiskt

skönt och lockande framför oss, dess palmer vaggade ett vekt: dröj qvar! våra båtar kommo tillbaka med en sista helsning — en liten blomma kanske till den eller den — och sjön rullade sakta in mot stranden med vårt framhviskade: tack — —

'Alle man på däck — klart att gå till segels!' Skarp som en knif skar signalen in i redan sårade bröst. Nytt lif ombord, rastlösare, ifrigare kanske för att jaga bort 'barnsligheterna', som dock äro så ljufva; allt var klart, gångspelet gick sin jemna trall och det sista bandet med Honolulu, ankarkettingen, drogs så småningom in — och Eugenies stäf vreds alltmera ut mot det fjerran blå, bakom hvilket nya intryck, nya öden väntade oss.

Nordostpassaden stod oss rätt i näsan, så snart vi kommit ut till sjös, och för att slippa från hans inflytande sträckte vi nordvart så långt att både kavajer och klädesbyxor, som hvilat allt ifrån Magelhaens sund, åter fingo krypa fram. Det var för öfrigt med afseende å vädret ett egendomligt förhållande, som vi litet hvar lagt märke till. Strax innan vi angjorde Panama, råkade en medförd byst af Karl Johan dansa i golfvet så att småbitarna flögo omkring. Nästan från den dagen hade vi otur med vädret, som dittills varit öfvervägande gynsamt. Vi sjömän äro litet skrockfulla, vet du nog. Det var naturligtvis bysten, som hade de goda vindarna med sig, liksom dess original i verlden för det mesta följdes af lyckan.

Kanonexercis och kanonexercis! De unga äro sällan fullt nöjda med andra anordningar än sina egna. *Vi* tyckte, att det exercerades väl ifrigt med de brungjorda klumparna. Och dagarna voro sig alltjemt lika under färden mot norr. Kryssning nästan hvar tum. Vi fingo derigenom segla ungefär fyra gånger fogelvägen. Sista biten till *San Francisco* gick emellertid med elfva knops fart (nära två svenska mil i timmen). En morgon, då solen gick upp, varskoddes land

helt inpå oss. Det var Californiens klippiga kust. Skälar i massa och sjöfogel i myriader, de senare ofta jagade af de förra, svärmade omkring oss. Vi sträckte med god fart in mot den smala klipport, som leder till hamnarna utanför staden. Då kom tjocka sättande, tät så att man kunde 'tugga den', som sjömän säga. Det var stunder, då man från halfdäck icke kunde se fören af Eugenie. Roret måste läggas om och vi höllo åter till sjös för att icke fastna på något Ararat. Fram på middagen lättade dimman, och för alla dragande klutar stodo vi in rätt genom gluggen i klippraderna, glada att slippa Oceanen för någon liten tid, och ankrade i god dybotten på femton famnars djup.

Guldlandet låg framför oss, guldskinande, disigt och hemlighetsfullt. Men vi betraktade det för tillfället icke med något mammonsintresse. San Francisco var *nu* för oss endast en poststation, till hvilken våra kära hemmavarande längesedan borde ha afsändt hela luntor af bref. Båt gick också genast för att hemta post. Klockan var då fem på eftermiddagen. Först vid tiotiden på qvällen stillades vår längtan att se årbladen skymta fram bakom udden, der de försvunnit.

Allmän rusning på den som delade ut brefven. Och allmän snopenhet, ty hvartenda ett var returneradt från Valparaiso. Hur hängde det ihop, då San Francisco var uppgifven adress? På morgonen följande dag foro ett par beslutsamma kamrater i land. Bref *skulle* anskaffas, kosta hvad det ville. Och sent om aftonen hade vi dem åter med en hel packe färska, alldeles färska, d. v. s. bortåt fem, sex månader gamla tidender från snölandet. Jubel högt i däck! Man skydde hvarandra för att få vara ensam och sökte upp hvarandra för att komplettera nyheterna, somliga läste in sig i hytterna, andra försvunno på batteriet, en promenerade, fullkomligt frånvarande för allt omkring honom, på däck och

i märsen sutto ett par kadetter med ryggen mot masten och hvarken hörde eller sågo.

I Honolulu hade vi fått känna på motsatsen till röfvarpris. Efter den der lilla frukosten, som vi ungdomar hade ombord, kom en räkning från sockerbagarn på några tårtor och dylikt. De kostade *100 kronor stycket.* Vi prisade vår lycka att vi icke gjort större beställning. San Franciscoprisen voro kanske lika styfva och vi måste derför i gunrummet försaka hvarjehanda små läckerheter, som eljest pläga höra till vistelsen i hamn. En kanna mjölk kostade 5 kronor. Och vanligt bondvatten kostade tidtals, äfven när man sjelf hemtade det, 25 till 37 öre kannan. Vi fingo det betydligt billigare.

Eugenie skulle öfverhalas och förses i anseende till sin stående takling, som lidit under sista ocean-färden. Derpå togo vi lots och sträckte för frisk bris in mot den hamn, dervid sjelfva staden är belägen. Och knappt hade vi fått fast i bottnen, förrän vi ungdomar skulle i land att beskåda det nya Babylon.

Mycket hade jag hört och läst om den staden der borta vid Stilla hafvet. Men verkligheten var dock mera egendomlig. Redan de första stegen i land gifva anledning till undran, ty man går icke på land. Staden fick icke plats, emedan en sandås hade bestämt sig för det rummet. Då hittade amerikanarne på att bygga sin stad i sjön. Pålar slogos ned och gator bildades. Men det var för mycket besvär och tog för lång tid. Då bygde man husen — på fartyg. Och nu gick det som en dans att få en stad i ordning. Litet egendomligt blef det, men praktiskt måhända, åtminstone för tillfället. Bäst man går en gata framåt och tittar upp i fönstren, får man midt i qvarteret se en klumpig brigg eller ett smäckert barkskepp sticka upp sin resning med rår och stänger. Man vandrar vidare och ser samma företeelse om och om igen, midt ibland stenhus och träkåkar. Så har

man kanske något ärende in i det eller det numret. Porten ser präktig ut och man föreställer sig, att det inre skall vara i stil dermed. Men man får böja nacken en smula, om icke hatten skall stukas. Porten ledde nämligen in blott till en gammal Ostindiefarare, som nu ligger fastbommad här och tjenstgör som boningshus tills den ruttnar ner. (Jag talar om San Francisco *1852*.)

Särdeles solida äro icke boningshusen. Ett stenhus, uppfördt på grund af pålar, kanske alldeles intill öppet vatten, bör icke kunna gifva höga hyror, då dess bebyggare ej gerna kunna påräkna att bli upptagna i något lifförsäkringsbolag. Efter några månader ha kanske golf och väggar intagit hvarandras ställning. Bredvid ligger ett trähus, lika förtroendeingifvande. Väggar af ¼ *tums* bräder och golf af ½ *tums* anstå förr kanariefoglar än menniskor. Man känner sig för vid hvarje steg, ty hela arken gungar, och skulle golfvet ge sig, har man Stilla hafvets vatten väntande under. Bättre äro då i *det* hänseendet några andra hus, som ligga ett litet stycke längre bort. De äro af jern från åsen till grunden, och du kan tryggt hoppa efter behag i trapporna. Men temperaturen om sommarn är i dem vanligen samma som brukas i bakugnar och man får inte gå med lackstänger eller stearinljus i fickorna. De ha kommit öster ifrån och torde väl kunna hänföras till experimenten.

Bodar öfverallt, i synnerhet klädes- och kortvarubutiker. När en guldgräfvare kommer ner utsliten och smutsig från minorna, kastar han sin gamla menniska på närmsta sophög och köper nytt hvarje tråd. Tvätt af en skjorta kostade då mera än skjortan sjelf. Också såg man utefter hvarje gata dekorativa högar af gamla byxor, stöflar, slokiga stormhattar och leriga rockar.

Har man gått förbi fem hus utan att träffa på ett spelhus, kan man vara viss att det sjette icke sviker. Snygga nästen, må du tro. Dörrarna stå öppna, musik, skrällande

och gnällande, strömmar emot en, folk och typer af alla tänkbara nyanser, mest dock guldgräfvare, vräka mot borden, som digna och kröka ben under lasset af femti-dollarsstycken eller hela påsar af guld, som i hejdlösaste lättsinne sättas ut. 'Rouge-et-noir' och 'Biribi' och liknande eleganta spel stå på dagordningen, hvilken äfven upptager falskspel, sjelfmord och dråp.

'Hem — eller tillbaka till grufvorna!' det är guldgräfvarens lösen och i nio fall af tio blir det senare alternativet segrande, ty så snart han sticker näsan i San Francisco, får spelpassionen klorna i hans vilja och så går han till närmsta lyckans tempel (andra tempel finnas knappt) och blir genom falskspel frånslumpad åratals mödosamma arbete med hacka och spett.

San Francisco hade stått upp som fogel Phœnix ur askan. Ungefär ett år före vårt besök brann nästan hela staden ner. Men midt under sjelfva eldsvådan såg man folk sysselsatt med uppförandet af nya hus, som om ingenting ovanligt stode på. Och med obeskrifligt lättsinne handskades menniskorna med elden. Hvarenda en, som kunde hålla en cigarr, bolmade också på en dylik, eldgnistor flögo omkring bland de otaliga halmfylda eller upprifna packlårar som belamrade alla gator och gårdar.

För öfrigt var staden pittoresk nog och folklifvet så brokigt, som man gerna kunde önska. Eleganta ekipager med dito damer, amerikaner, tyskar, engelsmän och alla tänkbara nationer, kineser dock mest, lycksökare, förlista existenser, brottslingar, Bret Harte's hjeltar och hjeltinnor, oförlikneligt tacksamma för målaren och ännu mer för författaren, guldgräfvare, rika eller utfattiga, klädda i dyraste tyger eller framletade trasor, alla lefvande för stunden, de flesta utan tanke på framtiden och helst glömmande det förflutna — det var en myrstack i stort, en rastlöst arbetande organism, hvars blodomlopp ständigt pådrefs af en mängd

anländande och afgående ångare, som från verldens alla ändar tillförde lifvet ny näring. — Till Sacramento — till minorna! Det var allas enkla resplan. Hvar och en skulle skrifva en ny sida eller rad till *guldets* förfärligt vexlande historia. Om guld taltes öfverallt, om guld drömdes, för guld bortslumpades lycka, samvete och bättre känslor, för guld offrades hustru och barn och genom guldets makt framkallades arbetskraft, företagsamhet och skapades månget nytt bättre lif i bredd med namnlöst elände.

Af tjenstgöring och ekonomiska skäl hindrades jag att komma upp till minorna. Endast en af oss, magister Andersson, fick tillfälle att se lifvet på nära håll. Han påträffade bland guldgräfvarne en f. d. brukspatron Ahrenberg från Helsingland, hvilken med sin allt uppoffrande modiga maka lemnat fosterlandet för att i Sacramentodalen söka lyckan. De bodde i ett litet tält, deri hustrun var solskenet, och de hade haft god tur, arbetade ärligt och lefde på hoppet att få se gamla Sverige åter.

Guldet utöfvade naturligtvis dragningskraft äfven på fartygsbesättningarna i hamnen. Vi hade hört mycket i den vägen och varnats för att släppa folket i land på permission. Största faran låg i det vanliga amerikanska knepet att narra folk in på krogen, supa dem fulla och sedan lemna dem till s. k. shipping-masters, samvetsgranna gentlemän, som mot ett par månaders hyra i förskott lemnade stackarna till kofferdiskeppare, hvilka sedan genast lättade, nöjda att ha fått besättningslistan på så pass bekvämt sätt utfyld.

Att karlarne fingo genom arbete lemna valuta för förskottet, är naturligt. Och valutan togs vanligen ut på det sätt, att karlens bästa krafter följde med på köpet. Oberäknadt den frestelse, som låg i detta enkla sätt att få anställning, måste karlen lockas genom de efter våra och i allmänhet europeiska begrepp ofantligt höga dagspenningar, som bestodos der på platsen. En vanligt simpel tallriks-

diskare på ett hotell kunde ha tjugofem dollars i månaden, en borstpojke trettio dollars. Och i grufvorna kunde en dugtig arbetare, som hade tur med sig, i allmänhet påräkna fyra till sex dollars om dagen. De örlogsfartyg, som före oss besökt San Francisco, hade nästan utan undantag måst med skarpladdade gevär bevaka sitt folk ombord.

Emellertid hade chefen beslutit sig för att våga försöket. Efter ett kraftigt förmaningstal skickades en afdelning i land. Vid dess återkomst på aftonen saknades åtta. Tre af dessa återkommo genast, men nästa tre förorsakade oss ett oberäkneligt besvär. Polisen sattes i rörelse, alla utgående fartyg visiterades och ändtligen återfunnos de på en bark, som redan var till sjös. Karlarnes glädje öfver att få åter komma ombord på sin lugna gamla trossbotten var obeskriflig. De voro liksom de tre första hyggligt, stillsamt folk, som aldrig i sitt lif tänkt rymma. Men välvilliga medmenniskor hade tagit dem om hand, gifvit dem ett ordentligt rus, klädt om dem och sedan stält om att de kommo på barkens besättningslista. De återstående tvä, en marinsoldat samt en af musiken lemnade icke något nämnvärdt tomrum efter sig Deras anseende ombord var dertill alltför omtvistadt.

I San Francisco fans då en ovanligt svensksinnad norrman, som bjöd mig pä en utmärkt middag i sällskap med en amerikan, hvilken rest mycket i Sverige och kunde hela ramsor af vårt tungomål. Vi pratade och smuttade på äkta drufva tills klockan slog elfva på kvällkvisten.

Den 9 augusti *försökte* vi komma åstad, men tjockan hade bestämt sig för att försöket skulle misslyckas. Den 11 togs nytt tag, ehuru dimman alltjemt fortfor. Vi gjorde styf fart, dansade ut mellan och förbi klippor och voro den gången närmare slutet på vår verldsomsegling än någonsin förr eller sedan under resan. Eugenie rusade mot sitt förderf, som om hon ledsnat vid lifvet på sjön, och klyfvarbommen

nästan skrapade klippan för-ut, då dimman gungade undan för ett par sekunder och ropet: 'ror hårdt i lä!' kom så i sista ögonblicket, att det kräfdes Eugenies hela manöverförträfflighet att klarera förderfvet och komma upp i vinden. Och med samma mönstergiltiga tur undveko vi ett par ombordläggningar med kofferdimän, som hade lika svårt som vi att se från aktern till bogsprötet på egen skuta.

Tahiti! det var vår närmsta dröm. Men innan den fick blifva verklighet, måste vi först göra en liten fransysk visit i gamla Honolulu för att fylla en del förråd. Och till det stället, som vi ännu ej hunnit glömma, gick nu Eugenie med präktigt bogvatten och klädd i hvitt från toppar till däck.»

9.

Tahiti—Savage-island.

»Ett gladt farväl till San Francisco! Ingen af oss skulle särdeles sakna det stället. Skoj och bedrägeri bemängde luften. Guldtörsten hade snört ihop menniskornas hjertan och de enklaste sedliga bruk voro gamla lexor, åt hvilka man nu drog på munnen. Vi längtade efter andlig frisk luft, ja vi skulle utan undantag föredraga att komma till verkliga vildar.

Och Eugenie tycktes vara gripen af samma längtan. Hon skyndade sin väg stadigt framåt under strålande sol och nästan ständigt blå himmel. Besättningen badade och mådde godt. Temperaturen höll sig behagligt omkring tjugufyra grader högt. Vinden var en smula ombytlig i afseende å riktningen, men blåste oafbrutet fördelaktigt och man fann derför på att låta brassar och ledsegel stå samt hålla väl fullt genom kursens förändrande.

En vacker dag varskoddes land. Enligt pejlingen voro vi då på precis samma fläck som för två månader tillbaka. De som längtade hem, gjorde sura miner. Men de som trifdes bra på sjön — och de utgjorde flertalet — tyckte, att vi hunnit alldeles lagom långt under den tiden.

Honolulu angjordes åter. Och jag for genast i land för att helsa på gamla vänner. Särskildt en familj skulle ha sig ett hjertligt: tack för sist! — En underlig tystnad och liflöshet rådde på gatorna. Inga glada ansigten, inga skratt, ingen sång, intet muntert pladdrande. Någon olycka hade öfvergått samhället eller också hade det senare helt mangrant flyttat sin kos.

Jag kom fram till den välkända bambugrinden. Det var så underligt tyst der innanför. Och mina steg gåfvo ihåligt genljud, när jag trädde upp på verandan. En dörr stod på glänt och jag tittade in. Ingen menniska. Icke heller en möbel. Tomt öfverallt. Och jag smet min väg och drog sakta igen grinden efter mig. Det var som mitt förra besök skulle varit endast en dröm. Då kom en gumma från granngården emot mig och frågade, hvem jag sökte. Naturligtvis mrs — den och den. — Hon har rest för fjorton dar se'n! — Hvarthän? — Till Irland! — Tjenare!

Och jag drog vidare. Träffade slutligen en riktig menniska och fick veta, hur allt hängde ihop. Parlamentet var upplöst, det var det ena. Och så hade en feber hemsökt samhället och, om än icke så synnerligt dödande, skrufvat ned allas lynne i betänklig grad. Nytt lif i sinnena väntades en månad längre fram, då alla hvalfångarne skulle komma för att proviantera och friska upp sina besättningar. En hade redan anländt med full last och lemnat särdeles goda tidender om och från sina yrkeskamrater.

Vi kommo, sågo oss om och lättade strax åter.

'Stilla bältet', som nästan alltid påträffas nära norr om ekvatorn, var sig likt. Orörlig luft med bakugnsvärme omvexlade med hårda regnbyar, som fordrade största påpasslighet ombord. Fregatten gjorde hårda öfverhalningar, vant och barduner frestades hårdt och — pang! der sprang lovarts storbram-bardun. Vi vände och folk sysselsattes genast med iskärande af talgrep för ny barduns anbringande.

Sjögången var hård och arbetet tog tid. Plötsligt genomskars fartyget af det uppskakande ropet: 'en man öfver bord!' — 'Alle man på däck!' samt 'brassa back!' signalerades genast derpå. Folket rusade upp; några kastade sig genast i en båt och firade ned densamma i sjön. Fregatten gick öfver på andra bogen och båten arbetade tungt mot den hårda sjön. Hvar fans karlen? Man vinkade och ropade och båten kom tillbaka, då den icke kunde hålla sjön. Med yttersta svårighet gjordes tilläggningen. — *Hvem* var det, som gick öfver bord? Ingen saknades. — Nej ingen. Jo — chefens halmhatt!

Linien passerades för femte gången, men dagen var en olycksdag. Först sprang babords fockråspira, och när vi väl fått den saken hjelpt, brast undra liket på stormärsseglet; babords förmärs-skot följde snart exemplet med den verkan att märsseglet skörades. Storbramseglet afslutade dagens motgångar genom att braka sönder.

Men mot Tahiti gick nu färden lustigt och hastigt och en vacker morgon, då solen just stigit ur oceanen, aflyftes som genom ett trollslag en tät dimma ett stycke för-ut och 'Stilla hafvets drottning' eller 'Söderhafvets perla' låg strålande och lockande framför oss, väl egnad att komma oss att glömma de sista dagarnes förargelser. Tidigt på eftermiddagen gick ankaret, och Eugenie låg säker i *Papeetes* lugna, nästan cirkelrunda hamn, omsvärmad af kanske hundrade kanoter. Infödingarnes vänliga, glada ansigtsuttryck helsade oss välkomna på ett långt mera tilltalande sätt än den franske officer förmådde lägga i dagen, hvilken omedelbart efter vår ankomst skickats från guvernören att komplimentera oss.

Något mera förtjusande än Papeetes läge och utseende låter knappt tänka sig. Den lilla staden bildar nästan hela ena halfcirkeln kring hamnen. Näpnaste små hyddor af bambu sticka fram öfverallt bland palmer, acacier och

brödfruktträd. I dem bor ett vänligt, gladlynt, kanske lättsinnigt folk, som mest sjunger och leker bort sin dag. Naturen gifver dem i öfverflöd hvad de behöfva för att lefva. Infödingen föredrager också att sjungande eller gnolande slarfva bort sin dag framför att arbeta. Sång klingar öfverallt till sent om kvällen. När så natten fallit på och det är tyst i det älskliga Papeete, hör man ett majestätiskt, evigt dån eller brus, som egendomligt bryter mot dagens sprittande glädtighet. Det är oceanens aldrig hvilande arbete mot korallrefvet, som bildar andra cirkelbågen af Papeetes hamn.

Midt i hamnen ligger en täck liten ö Motuta. Der bodde fordom drottning Pomare med sin familj och hon var lycklig midt ibland sitt älskliga folk. Så kommo fransmännen och lade i civilisationens intresse vantarna på den förtjusande ön, huserade i skogar och dalar, utsådde oenighet bland folket och begagnade sig af dess medfödda lättrogenhet för tillfredsställandet af sina sämsta instinkter. Kristendomen infördes och med den kristenhetens laster. Katolska missionärer predikade väldeliga och döpte och folket omvände sig och blef skenheligt, tack vare strängheten hos dess lärare. Drottningen fick en villa sig anvisad på öns fastland och omgafs med en honnörsvakt, som gjorde det omöjligt för henne att taga ett enda steg utan polisuppsigt. Förbud utfärdades för henne att lemna sitt hem eller mottaga besök utan guvernörens medgifvande. Handel och åkerbruk. hvilka före fransmännens annektering blomstrat i ej obetydlig grad, aftynade och dogo ställvis ut. Protektoratets tryck tycktes tynga ej blott menniskorna utan äfven naturen. Men sinnena jäste, och då vi tio år efter franska flaggans första hissande på ön, besökte denna, var ännu stämningen mot de hvite välgörarne så bitter, att det tydligen saknades endast en ledande vilja för att få resningen

till stånd. Men tillämpningen af den gamla satsen 'divide et impera' var den hemlighet, hvarmed folkets kraft bröts.

Vi uppvaktade en dag drottningen. Det var pinsamt att se, på hvilket förödmjukande sätt hon bemöttes af den franska omgifningen. Hånfulla frågor, huruvida hon ämnade företaga någon liten lusttur, bestodos henne; de blixtrande och stundtals hatfullt flammande blickar hon slungade mot dem, måste gång på gång slockna ut för dess raffineradt förödmjukande leenden. Hade förhållandena varit sådana, att vi egt rättighet att slå ett slag för drottningens och hennes folks frihet, förvisso skulle ingen af oss tvekat.

Guvernören var för öfrigt en artig man, som hvarje dag hade några af fregattens officerare till middag. Jag tror dock, att de fleste af oss skulle hellre afstått från detta tillfälle att formera européernas närmare bekantskap. Deras beteende mot de stackars infödingarne var icke egnadt att framkalla våra sympatier för dem sjelfva.

Nej! långt hellre då företaga promenader och utfärder i öns öfver beskrifning härliga natur! Jag skall aldrig glömma dessa gröna, blomsterströdda, yppiga dalgångar, som i den nedgående solens belysning glänste och skimrade i en färgprakt, hvarom vi nordbor icke haft en aning. Tahitiblomman, hvars like i enkelt behag samt berusande vällukt jag aldrig förr eller sedan påträffat, helsade oss öfverallt med ett hviskadt: välkommen!, smärta, höga palmer vaggade och susade öfver stigarna och visade mot den mörkblå himlen teckningar af allra finaste bladverk, bruset från korallrefvet gjorde blott skogarnas djupa tystnad mera högtidlig, man glömde verlden omkring och greps af en underlig lust att sticka sig undan för att lefva eller dö på denna öfverjordiskt sköna ö.

Folkets passion för musik och dans förmådde chefen att låta musikkåren om aftnarna blåsa utanför drottningens bostad. Du skulle sett Tahitierna då. Hela skönheten af

deras hjertliga, lifliga skaplynne framtrollades vid de första tonerna. De läto höra sina klingande röster, de sjöngo med musiken, höllo melodi och takt med en säkerhet, som förde dem jättesteg framom vildens vanliga ståndpunkt, deras anleten strålade af förtjusning och de i allmänhet smidiga och ofta fulländadt välväxta kropparna rörde sig efter musikens rytm i egendomliga, stundom ytterst behagfulla rörelser. I sådana stunder var folket lyckligt. Och lycklig syntes då äfven deras drottning, som aldrig försummade att från sin anspråkslösa veranda betrakta dem. Men så kunde allt med ens förvandlas. Dansen stelnade plötsligt, sången tystnade och de strålande blickarna blefvo mörka och kanske hotfulla. Drottningen hade försvunnit inom sina väggar och syntes icke vidare. Det berodde allt på att några fransmän kommit promenerande för att åse folknöjet.

De fem eller sex dagar vi tillbragte på Tahiti, flögo bort, och så måste vi med djup saknad lemna våra kära öbor. Kurs sattes på ön *Eimeo*, en värdig sällskapsdam till Stillahafsdrottningen. Eimeo är genom sin skönhet en farlig rival till Tahiti. Drottning Pomare sökte der vid fransmännens ankomst sin tillflykt, medan hennes folk förde sin förtviflade kamp mot inkräktarne, som endast med mycken manspillan kunde tillkämpa sig sina olagliga rättigheter öfver folket.

Fregatten låg bi, medan chefen och naturforskarne besökte ön. Dagen byttes i natt, och Tahiti, det oförgätliga, älskliga Tahiti drogs in i töcknets slöja och försvann för våra kikare. Men snart började en glänsande strimma träda fram vid en punkt af horisonten. Strimman klarnade till starkt ljus och den fridfulla månen sväfvade praktfull långsamt upp ur oceanens bädd. Det ljusnade ända bort i fjerran, der nu en svag teckning som en ojemn skugga syntes stå öfver synranden. Det var för sista gången Tahiti,

som med passadens sus blandade sitt vemodiga gripande farväl.

Tidigt på morgonen länsade vi förbi *Raiatea*-öarna. Der regerade Pomares förra man, som på grund af äktenskapets barnlöshet i all sämja skilts från sin gemål. (Med sin andre man hade drottningen sju barn.)

Det var icke utan att en känsla af missräkning hade bemäktigat sig oss vid åsynen af så mycken civilisation i Söderhafvet. Vi hade i verldsomseglingshistorier läst så bjerta skildringar af öfolkens vildhet, att vår nyfikenhet uppskrufvats till det yttersta. Men ännu hade vi icke sett det ringaste i den vägen. Då gjorde passadens ostadighet, att icke säga oberäknelighet, att vår kurs kom att gå rakt på en ö, som på kartan hette *Inui* eller *Savage*-island. Dess utseende jäfvade icke namnets lämplighet. Vid och tät ungskog stack upp öfver hela landet, och öfver ungskogen reste sig jättelika sekelgamla förtorkade trädstammar, som på det hela tryckte en karaktär af sällsynt hemskhet och ödslighet. Stränderna stupade rätt ned i vågen och hafvet vräkte mot dem i bränningar, så våldsamma, att man långa stunder efter sjöns slag kunde se det sönderslitna skummet stå som en hvit slöja upp mot luften.

Denna ö beslöt nu chefen som hastigast besöka. Och vi gladde oss deråt. Fregatten strök ned i lä söder om ön och lade der bi. Ena låringsbåten bemannades med beväpnadt folk och gick under chefens eget befäl in mot land. Vi stodo och observerade stranden med våra kikare. Det blef snart lif. Menniskor stucko fram ur buskagen, sprungo hit och dit, gestikulerade och pekade. Flera kommo till, det svartnade alltmer och bilden af en omrörd myrstack framstälde sig osökt. Litet senare sågo vi ett par kanoter skjutas ut från land. Deras antal ökades tills en hel liten flottilj med fyra vildar i hvarje farkost af alla krafter paddlade ut mot vår båt. Vi sågo nu hur den senare vände

och derpå hvilade på årorna, tydligen rådvill huruvida den skulle låta sig upphinnas af sällskapet. Kanoternas folk förspilde emellertid icke tiden utan närmade sig under skarpaste rodd, och vi kunde snart se att spjut uppstucko ur fören på hvarje båt. För jemna tag närmade sig nu äfven vår båt med lagom hastighet att nätt och jemt kunna följas af vildarne. Dessa senares mörkröda kroppar blefvo allt tydligare och snart framträdde deras anletsdrag med det möjligast vilda uttryck, som målning och ohejdad hårväxt kunna åstadkomma. För öfrigt voro deras drag långt ifrån fula.

Kanoterna svärmade omkring fregatten utan att visa benägenhet för tilläggning. Efter många försök från vår sida vågade sig en fram under en storröst. Nyfikenheten besegrade fruktan, och en vilde kartnaglade sig upp på däck. När de andra sågo, att deras kamrat icke genast blef uppäten, kommo de närmare och följde hans exempel. Allt flera klättrade in öfver relingarna och mottogos på skämtsammaste sätt af besättningen. Byteshandeln, som tydligen utgjort motivet för deras besök, var genast i full gång. Fregattens sidor voro fullhängda med vildar, som genom portarna kommersade med vårt folk. Glasperlor, hvaraf vi i Portsmouth skaffat oss ett betydligt förråd, var för dem allt. Inom en liten stund hade lystnaden efter denna nyttiga artikel afväpnat dem alla och det plumsade och plaskade oafbrutet omkring fregatten, då vilde efter vilde med sin perlskatt dold i munnen — deras enda gömställe, då de allmänt försmådde bruket af kläder — dök ned för att simmande nå sin kanot, der skatten skulle förvaras. Afunden hade sina fingrar med här som öfverallt, der skatter samlas. Den minsta anledning satte deras vilda blod i jäsning, och en väl riktad kokosnöt eller lika ofta ett spjut hven genom luften efter någon förhatlig bättre lottad, som med en blixtsnabb rörelse af ryggen eller ett hufvudstupa hopp i sjön

undvek anfallet. — Man hade största nöjet af att sjelf lugn åse det brokiga vimlet. En matros sökte för en mörkröd broder förklara saxens användbarhet, en kadett satt på en reservrå och svängde en rakknif för att ådraga sig uppmärksamhet, några båtsmän hade anordnat en kapplöpning för-ut med liksinnade Polynesier för att bereda dem muntration, en högrest vilde rörde sig som en verldsherrskare med ett par styfva tjärbyxor dragna om halsen, en annan lika stolt hade trädt benen genom ett par skjortärmar — och mängden skrek och tjöt och tyckte lifvet ombord vara rätt angenämt.

Då stämde musiken upp en marsch. Plums! plums! Styrbord och babord plums! Svarta hufvuden stucko upp öfverallt efter dykningen och grinade mot oss. På våra vinkningar kommo de omsider tillbaka och vågade sig åter ombord. Förvisso hade de tänkt sig att musiken gaf signal till allmän storslagt. Då de sågo sitt lyckliga misstag, samlade de sig kring musikanterna, kröpo ned på huk och lyssnade. En vågade taga ett horn under en paus, förde det till örat och lyssnade uppmärksamt. Djupaste förvåning grep honom, då instrumentet icke ville ljuda af sig sjelft.

Men vi måste segla vidare, och det var blott med temligen tydliga vinkar vi förmådde rensa däcket från de uppvaktande. Envist kvarhöllo sig några ännu sedan kanoterna sackat ett långt stycke akterut. Slutligen måste äfven de med hufvudet före lemna oss. Ett språng från relingen eller röstet generade dem icke. Eugenie ökade fart och kanoterna tycktes ha blifvit orörligt förankrade på afstånd. Vi kunde se med hvilken häpnad de betraktade fregattens färd. Sista dufningen gafs dem, då liksom genom ett trollslag alla ledseglen på en gång breddes ut och fregatten lika plötsligt nästan fördubblade sin fart.

Vi fingo sedermera höra att folket på Inui eller Savage-island skall vara det vildaste i hela arkipelagen. Missionärerne ha gjort upprepade försök att omvända dem, men då dessa försök alltid haft till resultat att missionärerne stekts och uppätits, ha de slutligen ansett förhållandena icke vara lämpliga för besökens upprepande.»

10.

Stilla Oceanen—Sidney.

»Vi hade brådtom och skulle hem till Sverige igen, hur kärt det än kunde vara att komma in i umgängeskretsarna af menniskoätare; men passaden lekte med oss och dansade rundt halfva kompassen, som om den velat att vi aldrig skulle komma till Vänskapsöarna.

Och det var verkligen en gång ganska nära, att denna hans önskan, om den nu förefunnits, gått i fullbordan. Ty vår kära Eugenie rusade i de dagarna mot sitt förderf lika blindt som någon lättsinnig ungdom, och än i denna stund ser jag allt så lifslefvande för mig som om det händt i går.

Det var en härlig månskensnatt, en sådan der obeskriflig ljum sommarnatt, som kanske endast Stilla Oceanen bjuder på. Ingen molnfläck på himlen. Silfverglitter i massor öfver sjön, som rullade sin oändliga väg i tung, söfvande dyning. Jag hade 'hund' och gick i mina drömmar fram och tillbaka, njutande i fulla drag af det tjusande sceneriet öfver och omkring mig. Så kom jag händelsevis att stanna vid fallrepstrappan och tittade för-ut. Ett skarpt hvitt sken ryckte mig ur drömmerierna. Det var icke

månens reflex mot batteriet, som jag först trodde — nej — nej — — ett rop till mannen vid ratten, några befallningar till vakthafvande underofficern — — det blef lif på däck, och vår lydiga Eugenie föll så vackert af och undgick den gången de hvita bränningar, som ett kort stycke rätt för-ut fräste och ömsom syntes, ömsom försvunno. Hade vi icke kommit med den beskedliga farten af ett par knop, utan kanske gjort våra nio till tio, som icke var så ovanligt, fruktar jag, att jag icke suttit här i lugn framför brasan och berättat om detta. Utkikarne — fem stycken, utom kadetten, hvilken verkligen varskodde faran ögonblicket efter det jag märkt densamma — hade ingenting sett, förunderligt nog att konstatera. Den på fockrån, som var *skyldigast* att se, fick sin välförtjenta traktat på fastande mage. Sammalunda ock de öfriga, hvar i proportion till förseelsens vidd.

För sakta bris gled fregatten under följande dagens lopp framåt mot öarna, som tycktes vara oupphinneliga. På eftermiddagen kom en kanot och i den satt en ståtlig ung man, som på dålig engelska erbjöd sig som lots. Han var inföding och hade, då han trädde upp på däck i sin enkla, ja ytterst enkla kostym, en hållning, som skulle anstått en preussisk gardeslöjtnant. Snart var han en favorit hos officerarne, och efter en visit nere i gunrummet återkom han, iförd hvit skjorta med höga kragar, hatt, promenadfrack samt tätt åtsittande benkläder. Hans förtjusning var rörande. Men han bar sin nya kostym med en säkerhet, som om han icke hittills på äfven de finaste söndagsbjudningar bland sitt svarta umgänge måste inskränka hela sin toalett till ett enkelt stycke 'tapa'.

Med denne gentleman följde en ungdom af samma hudfärg, hvilken blifvit begåfvad med en förmåga att förvåna sig, hvartill jag åtminstone aldrig sett motstycke. Och då man så danad för första gången sätter sin fot ombord på

en örlogsman, får man för visso anledning att bruka sin gåfva. Han var snart uppklädd liksom förmannen, men hade derutöfver fått en hvit nattmössa på sitt präktiga svarta hår. För hvarje ny persedel, som påklädts honom, hade han hänryckt ropat: 'Moje!' Och 'Moje' var snart hans namn ombord.

Då hände sig, att musiken spelade upp. Med några språng var Moje inpå sextetten, dök ned på huk för att genast åter fara upp som en stålfjeder, borrade sina af förvåning nästan utträngda ögon in i särskildt basunisten, hvars instrument tydligen gjort ett outplånligt intryck på hans själ. Då basunen sköts ihop under tonens vexlingar, vågade sig Moje närmare för att ögonblicket derpå, när instrumentet åter förlängdes, taga ett vördnadens och fruktans skutt tillbaka, hvilka rörelser han troget upprepade på ett sätt så oöfverlagdt och oemotståndligt komiskt, att tårarna stodo oss i ögonen af skratt. Slutligen fick då Moje låna ett valdthorn eller en esskornett för att sjelf försöka en smula musik. Med hela styrkan af sina präktiga lungor klämde han till och flyttade derpå blixtsnabbt instrumentets mynning till sitt öra för att riktigt njuta af tonen. Missräkningens minspel vid de tillfällena låter sig ej beskrifva.

Konsuln på platsen hade varit nog omtänksam att låta uppgöra en ordentlig eld, efter hvars sken vi omsider sent på kvällen letade oss fram till god ankarplats.

Konsuln var svensk och hette Brodin. Hade förut varit snickare och var nu gift med dottern till en missionär, hvilken jemte några svenskar utgjorde öns hvita kontingent. Brodin hade i gång en press för kokosnötolja, hvilken drefs med ånga. Och förmodligen tjente han pengar derpå.

Det var nu årsdagen af vår inmönstring och afsegling. Hur hade icke tiden flugit åstad! Vi hade sett rätt mycket under det gångna året, hade hunnit ungefär halfvägs hem och de återstående nio månaderna skulle fara

som en dröm, det visste vi. Bäst att njuta lifvet på sjön, så länge man fick vara med! Derför — ett glas i botten för det flydda året, som börjat och slutat med lycka — och så ett glas till för kommande dagar och ett gladt återseende af kära gamla hembygden!

Den 1 oktober var för oss ombord en fredag. Men i land kallade man dagen lördag. Saken hängde så samman, att de, som upptäckt Tahiti och de här öarna, hade kommit *vester* ifrån, men fransmännen, som nu regera dersammastädes, kommo medsols eller ifrån *öster* och så blef deras dag den gällande. Vi måste naturligtvis snart också antaga ändringen.

Vår storstång var bräckt och stormärsrån hade ock sett sina bästa dagar, hvarför det blef fullt upp att göra med dessa pjesers utbytande mot nya — allt i hällande ösregn. Från hyfvelspån och sågande och hamrande for jag på morgonen i land i en liten kanot — vetenskapsmännen hade som vanligt lagt embargo på alla disponibla båtar — och hade den turen att få se en mängd infödingar. Genast slog mig i ögonen damernas ytterliga omsorg om sin hårklädsel. Hade de egnat blott en tiondedel af denna omsorg åt klädsel i allmänhet, skulle de utan tvifvel haft åtminstone så mycket som ett par manchetter på sig. Håret var allt för dem. De hade tofvat ihop och borstat upp och surrat och knutit och flätat sina peruker och derpå, för att blifva riktigt oemotståndliga, insmort och öfverstrukit alltsammans med kalk. Nu var dagen regnig och infödingarnes hudfärg mycket mörk. De gjorde allt för att med provisoriska små tak af palmblad bevara kalken i fast form. Men regnet piskade och smälde i de små palmtaken och tärde sig i strömmar in i hårmassorna så att der blef vått och ledsamt och kalken kom i bjerta hvita strimmor glidande ned för nakna skuldror och ryggar och randade dem så att de sågo ut som smutsiga bolstervar. Karlarne

voro ej en bit bättre än damerna i fråga om koketteri med håret. För öfrigt återfinner man denna svaghet, fastän i olika yttringar, litet hvarstädes bland Polynesiens folk. Sandwichsborna stoppa håret fullt med blommor och gräs, medan våra bekanta från Savage-island buro sina rikliga tagelmassor uppkörda till mer än halfanshöjd och hopbundna så att de bibehöllo sin karaktär af damborste.

Då regnet lättade fram emot förmiddagen, tog jag åter min kanot och paddlade åstad mot fregatten. Ett stycke från oss seglade en stor dubbelkanot om trettio eller fyrtio fots längd samma kurs. Nyfikenheten förmådde mig att söka ombordläggning, hvilket ock lyckades. Dubbelkanoten tillhörde guvernörens bror, som jemte några andra höfdingar ämnade sig till fregatten. Vi blefvo genast goda vänner och jag fick finna mig i att bryna näsa med herrskapet. Seglatsen gick friskt undan. Farkosten bestod af två olika stora kanoter, sammanlänkade med tvärstänger samt försedda med ett litet hus i villastil midt öfver mellanrummet. Kvinnor och barn förekommo ombord. Bäst vi foro åstad, drumlade sig en af ungarna i sjön för-ut mellan båda stäfvarne. Omedelbart efter ungens plums hördes ett nytt sådant ljud. En af karlarne hade ögonblickligt dykt efter och kom strax åter tillbaka med baby underifrån och akter om kanoterna, allt under det dessa voro i full fart. Hela manövern väckte icke större uppmärksamhet än om man sträckt ned armen och fiskat upp en halmhatt. Infödingarne voro tydligen amfibier.

Litet senare på dagen anlände guvernören med det kongliga husets anförvandter samt några medlemmar af krigsmakten till lands och vatten. Kungen sjelf hade att göra vid Tongatabu, der en del af hans trogna smetat sig med krigsfärg och höjt upprorsfanan. Vi hörde att han redan medhunnit några segrar samt att flera väntades.

Guvernören, som vi hade ombord, var en vacker man med utmärkt hållning samt nästan fulländadt kaukasisk ansigtsbildning. Han hade helt nyligen varit med i affär, det kunde man se af två ännu alldeles öppna blessyrer, om hvilka han för öfrigt icke tycktes taga ringaste notis. — Några unga damer, långt ifrån smaklöst klädda och mönstergilt vuxna, hade redan satt i gång en liflig byteshandel med snäckor och kammar. Af bordets läckerheter, hvarmed vi frestade dem, tycktes, egendomligt nog, brödet ega största tjusningskraften. De kunde helt enkelt aldrig få nog af den varan. Af nöjen skattade de högst att få klinka på pianot — en konstart, som för de flesta egde alla nyhetens behag.

Ett egendomligt sätt att uttrycka sorg efter kära anhöriga var det här förekommande att offra en eller två eller flera leder af lillfingret och dess närmaste granne eller grannar. Är familjen stor och man har turen eller oturen att få öfverlefva de sina, kan situationen blifva kinkig nog. Det barbariska bruket var för öfrigt vid vårt besök redan afskaffadt af missionärerne.

Fram mot aftonen läto vi våra gäster förstå, att vi sjelfva hade långt hem, hvarför det nog vore bäst att taga tiden i akt — och så pallrade de sig ned i dubbelkanoten och i de många små enkla kanoterna och viftade med palmblad och visade hvita tänder, medan våra gastar lågo på rårna för att lossa seglen. Och så farväl och ut igen mot Oceanen och nya bekantskaper!

Vi kommo snart till öfvertygelsen, att det varit behagligare att stanna kvar på vår ankarplats öfver den natten. Ty vi hade knapt hunnit väl ut bland alla de ref och farligheter, hvaraf dessa trakter vimla, förrän orkanlika byar kommo från alla streck på kompassen med en våldsamhet och oberäknelighet som gjorde fregattens läge allt annat än afundsvärdt.

Efter ovädret kom solen med stiltje och dyning. Vi lågo hela dagen med slängande och dängande segel och tyckte oss hela tiden vara alltjemt lika nära den enda punkt, som bröt horisontens enformiga linie, en ö eller klippa, som i fullkomligt regelbunden form stack upp ur hafvet, lik en afsågad sockertopp. Ännu dagen derpå hade vi samma egendomlighet i sigte, men nu kom bris, och vi snodde raskt nog förbi *Sköldpaddsöarna* för att snart åter få förarga oss öfver motvind med omvexlande stiltje, då vi alla väntat oss en frisk sydost-passad. Kursen gick på Sidney. — Nåja, vi hade på det hela taget icke haft anledning att till dato klaga öfver farten. I medeltal hade vi gjort en svensk mil i timmen, och svenska skjutsordningen påbjuder icke större hastighet.

Löjligt ömkliga scener erbjödo sig under dessa nätter. Det stormade och regnade om hvartannat, och då däcket genom dels den starka dagsvärmen dels den hårda rullningen blifvit otätt, hade såväl chefen som de flesta officerarne i gunrummet kommit i en belägenhet, som ingen båtsman afundades dem. Midt i svarta natten kunde man få se hvita skepnader springa husvilla, ropande efter en torr vrå att rädda sig undan all vätan ofvanifrån.

För öfrigt längtade vi alla hjertligt efter hamn, ty vi väntade nu post hemifrån och voro trötta på vädrets nyckfullhet.

Ändtligen! det var den tjugoförsta oktober. För alla dragande klutar gled Eugenie in genom den trånga ränna, som är porten till *Sidneys* hamn, en af de bästa hamnar i verlden, om man tager hänsyn till dess vidd, säkerhet och lätt-tillgänglighet. Så snart vi passerat fyren, framstack den ena lilla villan täckare än den andra mellan förtjusande uddar, hvilka i solnedgången helsade oss välkomna med varmt skimmer och behagliga skogsdofter. Då solen sjönk bakom kullarna, hade vårt ankare nyss tagit botten och

Eugenie svajade nu sakta ned mot stranden af 'Botaniska trädgården', en promenadplats, närmast motsvarande Stockholms Djurgård och der vi sågo en hel mängd eleganta damer och herrar, som dels till häst dels i vagn med mycken uppmärksamhet betraktade vår ankring.

Det föreföll oss, redan efter en timmes uppehåll på platsen, som om ett hemligt närmande mellan Sidney-borna och oss kommit till stånd. Det var musikens genius som svängt sin trollstaf. Vår messingssextett lät nämligen genast efter ankringen sina toner klinga ut öfver strand och fjärd. Månen gjorde allt för att åstadkomma en romantisk stämning och lyckades förträffligt. Vi kunde se, huru främlingarna der borta sakta redo eller skredo några steg för att strax åter stanna och lyssna. Och vi stodo der undrande och spörjande tryckta mot relingen och drömmande om nya undersköna ansigten med kolsvarta eller kanske engelskt djupblå ögon och små gropar i kinderna. Det var tydligt att vi redan eröfrat en ny verldsdel. Finge vi nu blott komma i land och skörda segrens frukter!

Men i stället kom prosan ombord i den sena aftontimmen. Slagtare och tidningsskojare, skräddare och leverantörer, skomakare och bagare och en otalig mängd idkare af obestämda yrken öfversvämmade snart vårt däck. Det var ett nytt slags folklif, som vi på länge icke skådat och helt olikt hvad Stilla Oceanen för öfrigt haft att bjuda på. — Och i spåren efter allt detta larm och pladder smög till oss som en fridens helsning en hel packe med bref, hvilka konsuln skickat ombord.

Så tyst det är på fregatten! Alla främlingarne ha begifvit sig af, och Eugenie tyckes slumra der hon ligger i månljuset, glänsande med sin hvita rand och vacker i alla former. Titta in litet här och der i vrårna ombord! Der slumras föga, eller hur? Men du finner i stället öfver allt vid en ljusbit eller en lanterna ensamme män eller små

grupper, som med armen öfver hvarandras nacke lutat sig tillhopa öfver ett tätt skrifvet papper, hvars innehåll en af dem med låg och känslig röst föredrager. Det är bref från hemmet. Säkra och grofva märsgastar med bruna kinder och fåror i pannan sitta som små barn och sluka med ögon och öron hvart ord från den högläsandes läppar.

Titta in ett ögonblick i gunrummet. Der stå flaskor och glas framme och några ungdomar ha tydligen gjort sig en glad afton. Nu sitta de alla med spänd uppmärksamhet liksom gastarna på batteriet lyssnande till innehållet i en kamrats bref. Hvarje liten detalj i detsamma är af högsta värde. Brefvet har tydligen legat till sig genom tid och afstånd. Och jag kan hålla hundra mot ett, att när sista raden är läst, fattar någon af åhörarne sitt glas och höjer det för kära gamla Sverige.

* *
*

Sidney — ja! att beskrifva den staden så att du får någon klar föreställning derom, har jag aldrig lofvat och tänker inte heller försöka nu. Sidney är dessutom icke värdt någon beskrifning, ty der fans intet pittoreskt, intet kulturhistoriskt eller etnografiskt tilltalande, inga gamla byggnader, som tydde på någon slags historia hos staden, inga dess mera sällsynta typer, inga svarta 'Papuas' eller urinnevånare smögo längs husraderna — allt var nytt, trettio eller fyrtio år gammalt, putsadt, engelskt, äkta engelskt med vackra komfortabla hus, banklokaler, hotell, butiker och allt sådant, som man kan få reda på i en statistik, polismän i engelsk uniform och engelsk värdighet, god ordning på gatorna, inga folkscener med brokiga färger, lifliga åtbörder och slagsmål kanske — med ett ord, det var tråkigt *utomhus* i Sidney.

Men der fans dock lif. Under allt detta ordnade, lugna, bekväma smög eller rättare brann en lidelse, som tändts till verksamhet just kort före vår ankomst. Man hade upptäckt nytt *guld!* Och i ett ögonblick hade ryktet nått alla verldens ändar. Underbara, förfärliga makt! En fattig fårvaktare sitter trött och slö och sticker planlöst med sin käpp i marken. Då glimmar det händelsevis något gult der nere i gruset. Hans liknöjda blick flammar upp och blodet gör hans brända kinder ännu mörkare. Det är *guld*, det der! Hans käpp är en trollstaf, som skall lydas af massor af menniskor från främmande länder.

Och så komma de. Och febern griper omkring sig med förfärande hastighet. Alla gamla intressen, alla känslor trängas undan, tjenstefolk rymmer från sina platser, handelsfartygen i hamnen kunna icke komma från stället, ty skepparen står ensam med en, i bästa fall två styrmän, alla bostäder öfverfyllas och lifsmedel och förnödenheter stiga oerhördt i pris, men guldet håller sig evigt uppe i värde.

Ja, vi kände igen temat från San Francisco, äfven om variationerna afveko, beroende på lokala förhållanden.

Som en älsklig motsats till allt detta behåller jag i tacksammaste hågkomst den obegränsade välvilja, som mötte oss inom familjelifvet. Med hjertligaste förtroende tog man emot oss i hemmen, vi fingo följa med på små utflygter till fots, till häst och i vagn, hvarvid unga kvinnor och en härlig vår täflade om att göra stunderna korta. (I parentes vill jag eljest anförtro dig, att Sidneys omgifningar äro långt ifrån lämpliga för en skönhetstäflan. Sandkullen är hufvudtemat. Litet löfskog här och der lifva upp intrycket. Det hela ser minst sagdt ledsamt ut, men vårsol har nu i allmänhet en förmåga att ändra om hvad som ser tungsint ut — och nu *var* det verklig vår i slutet af oktober.) Vi gästade för öfrigt det garnisonerade regementet och fingo höra *god* instrumentalmusik för första gången på ett år.

Öfverste Bloomfield hade vistats en tid i Stockholm, och att han efter den betan var förtjust i både vår hufvudstad och hela vår nation, behöfver jag icke försäkra. — 'Ah! Stockholm — ah!' — Den hedersmannen strök sitt skägg och såg lycklig ut, blott han nämde namnet.

Men sista kvällen kom. Vi voro på bal. Allt hvad Sidney hade af lyx, rikedom, skönhet och ungdom var samladt. Den berusande dansen gick rundtom i en strålande sal. Och utanför låg den härligaste park drömmande i ljum luft och blekt, svärmiskt månsken. — Der fans på balen en Irländska, en sådan der kvinna, som man möter en gång i lifvet för att sedan aldrig se något liknande och aldrig glömma henne. Kan du mera begära af lifvet än att få vandra arm i arm med en förtrollande flicka långt ner i söder fjerran från alla band, alla störande intryck, vandra sakta öfver strimmor af månljus, som letat sig ned genom prunkande grupper af blomster och saftiga bladväxter, hviskande och lyssnande i samtal, som sedan skola förefalla dig som endast en ljuf dröms villa — — — ack, jag glömmer mig! det der är ju nu trettifem år gammalt och var ju icke någon verklighet; åtminstone tycker jag så nu.

Men hvad jag mins som full verklighet, det är att *tre* timmar senare hördes: 'klart att gå till segels — alle man på däck!' — Och skepparpipan ljöd och Eugenies hvita vingar breddes ut i den gryende morgonen, och vi kommo i Oceanen och dansade i väg för en fräsande sydost, som piskade skummet i ansigtet och drömmerierna ur hjernan. Och så sjönk Sidney för att aldrig glömmas, aldrig mer återses!

Mot norden gick färden. Farväl, du farligaste, du älskligaste bland alla farliga och älskliga!»

II.

Till Kina.

»Så hade kanske under hela resan Eugenie icke dansat i väg som hon gjorde den veckan, då vi just lemnat Australien. Elfva till tolf knop eller ungefär två svenska mil i timmen är aktningsvärdt nog, då det går framåt på en okänd väg. Australiens vågiga förtoning hade länge sedan försvunnit, öar hade dykt upp ur Oceanen och sjunkit i fjerran, och så efter åtta dagars jagt hemtade vi andan för en kort stund vid de små *Stewart-öarna*, oansenliga, palmbevuxna korallklippor, som icke gerna kunde ha intresse för andra än vetenskapsmän. Två kanoter kommo ut och hakade sig fast vid långsidan. Vackert folk, bevisligen oblandadt med de fula Papuas, som dock äro närboende. En engelsk matros eller skeppare skall vara stamfader, säger traditionen från slutet af förra århundradet. De hade endast kokosnötter att fresta oss med samt fingo bröd i utbyte. Då de skulle lemna oss, kantrade den ena kanoten, medan den andra fortfarande släpade efter fregatten, som nu gjorde stark fart. Det var högst uppbyggligt att se, huru ytterligt lugnt folket i den kantrade båten fattade missödet samt plumsade i väg för att komma upp i den andra

kanoten. Härunder upphörde de icke ett ögonblick att tugga och äta på de brödkakor, hvarmed vi gladt deras hjertan och magar. Jag riktigt afundades dem deras enkla sätt att taga lifvet och dess vexlingar.

Det gick nu mot linien för sjette gången under resan. Man kunde märka det af flera tecken. Den friska brisen aflöstes af stiltje och vanlig hetta, nätterna blefvo allt mindre angenäma med sina regnbyar, som gåfvo våra segelsömmare daglig sysselsättning, allting tycktes antaga en retlig och retande karaktär, och fregatten låg der pustande och knarrande, som om hon haft svårt att andas.

Dag efter dag lika. Ingen vindfläkt. Endast tung, tung klumpig dyning. Termometern sjunker om dagen aldrig under 35^0 i skuggan, fjäderflöjlarna i topparna hänga hur som helst orörliga, folket rör sig icke mera än de måste för tjenstens skull. Någon riktigt energisk kamrat sitter med en bok intill en vidöppen batteriport för att vid fartygets rullning uppsnappa någonting som skall likna drag. Håll ögonen på honom några minuter, och så sant jag sitter här vid brasan och smuttar på min jamaica, skall boken ligga tappad på batteriet och han sjelf hänga mot kanonen, inslumrad och med svetten perlande i pannan. — Nej, en som orkar hålla sig vaken, det är matrosen Liljegren der vid fockröstet. Han stirrar med oaflåtlig uppmärksamhet ned i vattnet och rycker då och då i en smäcker lina, som han kastat ut. Om du tittar litet omkring fartyget, kan du nog utfundera hvad karlen har för sig. Små skarpa taggar sticka upp här och der, skjuta fart och stanna. Det är sjömannens mest hatade och fruktade fiender, hajarna. Inga försök sparas att komma åt odjuren. En grof jernkrok med en slarfva skämdt kött är lämpligt lockbete. — Pass på! Liljegren ger till ett rop och en kamrat springer fram. Nu hala de så vackert. Det har nappat och Oceanen har en fara mindre.

Så kryper dagen framåt. Solen går till kojs och den efterlängtade aftonen ligger öfver hafvet. Då *kan* det vara angenämt, derest man icke har byväder att vänta. De hänförande strålbrytningarna, som beledsaga solnedgången, ha slocknat, och en klar och kall måne har strött massor af silfver öfver hafvet. Djupet glänser och tyckes emellanåt fatta eld utefter stora sträckor. Det är fosforescerande ljus, som är underbart vackert.

Relingen är kantad af folk, gruppvis samspråkande eller långa stunderna igenom ensamma stirrande ned i det stilla, outgrundliga djupa. — Hvad tänker han på, den unge liflige skeppsgossen, som nu stått der snart en timme och endast blickat nedåt, nedåt mot månens och stjernornas darrande och farande bilder? Och den redan gråsprängde mannen ett stycke derifrån! Han har icke höjt sitt hufvud sedan sista slaget från klockan — och nu slog hon fem glas på kvällen. Ja, hafvet är underbart. Jag har sett det så många gånger, att de väl knappt kunna räknas, i dess ljufvaste lugn och i dess förfärligaste raseri. Och alltid var det nytt, aldrig enahanda, städse lockande, fängslande, outgrundligt. Den som en gång lärt sig verkligt älska hafvet, han kan aldrig svika sin kärlek. Hafvet eger trollmakt öfver honom.

Ett par flöjter höras från backen. Snart hjelper en klarinett till. Det är en improviserad danstillställning af några matroser, som trots värmen ega förmåga att röra sig i en engelsk 'reel'. Efter en stund tystna äfven de mest ihärdiga af de glada och nu höres intet annat än seglens taktmessiga klapp-klapp mot master och stänger under den jemna, mäktiga dyningen. Alla dessa, som likt flädermöss kommit fram mot aftonen, ha åter försvunnit i sina gömställen för att under starkaste svettbad njuta af hvila och sköna drömmar!

Och natten skrider så sakta framåt. Men på samma fläck ligger fregatten rullande och med sina segel tillsatta för att uppfånga äfven den svagaste fläkt. Och när solen strålande och majestätisk stiger upp ur Oceanen, finner hon Eugenie, der hon lemnade henne, suckande efter bris — bris, om än aldrig så litet.

Och den kom ändtligen. Först i form af små nätta 'kattassar', som vi sjömän kalla dem, flygtiga vindpustar, som endast drefvo gäck med oss och kommo sättande från ett håll för att kila igenom tacklingen och sedan lika fort försvinna i ett annat fjerran. Detta retsamma narrspel räckte en dag. Så kom stiltjen åter för den följande dagen och vi beredde oss på en ny svettkur. Men det visade sig, att kattassarna varit en vänlig helsning från Æolus, ty på nionde dagen från stiltjens början kom bris, stadig bris med frisk luft, jemförelsevis åtminstone, och nytt lif ombord.

Programmet för de närmaste dagarna omfattade påhelsning vid små öar, som alla liknade hvarandra, samt fortsatt segling mot norr. Vid *Wellingtons öar* möttes vi af ett par engelska f. d. matroser, hvilka genast upptogo anbud på en leverans af svin, getter, sköldpaddor, höns, kokosnötter m. m. Vi hade kommit på eftermiddagen och höllo med små segel utanför öarna, medan de lärde som vanligt använde alla disponibla båtar för ett besök i land. Mörkret föll på och vi väntade våra ljus ombord igen. Då fingo vi plötsligt se hela närmsta stranden vimla af facklor och bloss, som i lifligaste hastighet rörde sig fram och tillbaka och om hvarandra. Hvad var det? Ja — vi stodo der och tittade och voro dumma. Var det en fest för oss och dem som voro i land eller — hemska tanke! — kanske en kannibaldans kring våra vänners lik. Det hade händt icke så sällan, att just förrymda matroser, som lurat sig till inflytande öfver öborna i dessa trakter, lockat fartygsbesättningar eller enskilda resande i land för att sedan låta

infödingarne utföra sin del af någon gräslig missgerning. Våra båtar voro nästan alla i land, och det skulle i händelse af behof varit svårt att komma till hjelp. Stor blef derför glädjen hos mången, som gjort sig väl mörka föreställningar, att kl. 8 om afton se alla våra lärda och kamrater och manskap och höns och svin och getter och kokosnötter komma ut mot fregatten — allt i bästa skick. Vi fingo nu veta, att fackeldansen varit en storartad hönsjagt, tillstäld i helt materielt syfte och mot kontant af vår proviantförvaltare.

Kl. 9 brassades fullt och vi sade god natt åt Wellingtons öar för att tio timmar senare helsa god morgon åt *Ascension*, en liten ö, som naturligtvis skulle besökas af vetenskapsmännen. Samma angenäma program som nyss förut! Båtarna gingo i land, och vi fingo hålla med små segel utanför ön. Jag tror, att sekonden, kapten Kleman, var icke dess vidare belåten med den förmiddagen. Chefen hade gått i land, och sekonden bar ansvaret. Det var en ohygglig lovartsstrand med hård bränning och korallref, som stucko ut likt odjursarmar, snikna efter att få gripa oss. Kl. 12 började tiden sätta starkt *åt* land. Sakta men säkert dref fregatten ned och vi tyckte, att det krithvita höga stänket snart skulle droppa in ombord. Jag mins, hur jag då tänkte: hundrafaldt hellre åtta dagars stiltje under linien än en enda sådan här vakt! — Vi skulle vända. Manövern hade ett par gånger till följd af den starka dyningen misslyckats. Hade så skett äfven denna gång, när det icke fans rum att vända *undan* vinden, så — så — — Det gick alltså väl äfven den gången, och det torde vara hufvudsaken. Säkert är, att våra lärda voro under den dagen föga populära. Härtill bidrog kraftigt det obeskrifliga obehag vi hade af all stank från trossbottnen, der massor af foglar och egendomliga djur undergingo förruttnelse.

Ändtligen blef klockan 7 på aftonen. Med lättade hjertan fingo vi nu lätta i brassarna. En kinkig segling

förelåg oss, kanske den kinkigaste alltsedan passagen genom Magelhaens sund. Det gälde att lista sig fram genom *Nya Carolinernas* ögrupp, der vi visste det skulle vimla af dels alldeles okända, dels på kartan orätt utlagda ref.

Vi gjorde god fart på aftonkvisten och lade kl. 10 om rodret nordvest hän, säkra i vår tro att nu vara fullt klara för ett efterhängset ref, som mycket riktigt befans utlagdt å de nyaste franska korten. Det skulle snart visa sig, att menskliga beräkningar icke så alltid äro att lita på, medan deremot Guds kronometer aldrig går fel. Jag tog emot vakten kl. 4 om morgonen. Kamraten, som blef aflöst — förfångad, som vi uttrycka oss — gratulerade mig att nu ha rent vatten ända bort till Kina. Och så kröp han ned och anade icke, huru nära han skulle blifva att få göra kroppslig bekantskap med det rena vattnet.

Medan mörkret ännu varade, fingo vi en hård by, som tvang oss att berga ledseglen. Kanske var detta vår lycka. Ty med den förra farten skulle vi måhända kommit en kvart eller halftimme tidigare fram till en viss punkt af Oceanen, der kadetten-utkiken i den gryende dagern tyckte sig se en kanot eller stock drifvande ett stycke för-ut. Som sagdt — en liten stund tidigare, och kadetten hade antagligen ingenting sett. Stocken var blott kammen af ett *ref*, på hvilket vi med frisk fart stäfvade. Mindre bränningar i lä underrättade oss snart, i hvilket läge vi höllo på att komma. Här gälde att falla af ordentliga tag. Och det gjorde vi, så att vi alldeles platt fördevind ströko ned längs refvet, som i *två* timmar följde oss. Det var *det* refvet, som vi enligt franska sjökortet trodde oss ha klarerat aftonen förut. En af våra styrmän hade för några år tillbaka, då han for på en engelsman, lidit skeppsbrott just här; antagligen var det samma ref.

Ännu ett ref den dagen — och kanske det allra farligaste, om man tager i betraktande dess lömska läge, skulle

vi passera. I sig sjelft föga inbjudande fick det ett än mera obehagligt utseende genom belamringen af ett vrak, som likt ett jätteskelett låg der med sitt bogspröt i vädret och spantstumparna här och der synliga. En sådan syn kan nog hafva sin nytta med sig, huru motbjudande den är. Man kommer rusande sin väg fram öfver hafvet, utan tanke på annat än att komma fort. Så visar sig plötsligt och när man minst tänkt derpå ett sådant der spöke med bräckta master och blottade refben. Nu är *det* ett vrak — och för några veckor, kanske dagar tillbaka kom det dansande sin bana öfver Oceanen, lika gladt, lika förhoppningsfullt. Det är ett 'gif akt', ett ögonblicks halt af allra allvarligaste slag, och man kan i de många blickar, som från det förbipasserande fartygets reling riktas mot vraket, klart se, att det lätta sjömanssinnet skall åtminstone för en stund, kanske längre, förmå fasthålla ögonblicksbilden.

* *
*

Kommo vi så till *Guam*, en ö bland Ladronerna och den snuskigaste lilla håla man kan påträffa, *innan* man sett Kina eller Kines-kvarteren i San Francisco. Men för målaren är Guam och särskildt dess lilla stad Umata att räkna bland äkta perlor. Ty så yppig vegetation, sådana apelsin- och bananträd, sådana acacier, sådana bambukojor och slutligen sådana äkta hextyper bland kvinnorna af alla åldrar kan man påträffa endast der i den lilla fjerran och afsides undankastade spanska besittningen. Spanska, sade jag. Ja visst! Der svajade en smutsig, röd och gul duk öfver en hop sten, som ramlat tillsammans, sedan murbruket piskats bort af regn och blåst. Det var ett fästningsverk, och i ett par gluggar, som kanske rensades upp en gång i veckan, framtittade mynningarna af ett par kanoner, som tycktes en

smula förlägna öfver att ha blifvit uppgräfna bland allt bråte och stenrammel, som långt för detta lagt sig med glömska öfver dem.

En kyrka sågo vi. Öfriga byggnader voro små bambukojor, möblerade med ett krucifix samt en matta. För att komma in fick man klättra uppför en låg stege, hvarpå man kunde i nittionio fall af hundra vara viss om att träffa värdfolket hemma. Ty någon annan sysselsättning ålade sig icke dessa Spanjorer med afkomlingar än att dagen lång och äfven natten ligga på mattan, då och då plira på krucifixet samt för öfrigt suga på sin cigarett och njuta siesta. Hela lifvet var för dem blott siesta. Och det kunde vara så. Ty för lifvets uppehälle behöfde de, snart sagdt, endast utsträcka armen och gripa efter födoämnena. Frukter hängde i ymnighet öfver deras tak, hjortar och annat matnyttigt villebråd rörde sig i mängd i byns omedelbara närhet. Naturen hade slösat allt på denna förtjusande lilla fläck. Och menniskorna voro sig konsekvent lika. De gjorde ingenting. Och likväl skulle Guam genom sitt läge och sina naturliga förmåner kunnat blifva en guldgrufva för sina bebyggare.

Nära Umata fans en annan och jemförelsevis hygglig stad, Agãna, guvernörens residensstad. Betecknande för Umatabornas företagsamhet var bristen på hvarje slags väg till Agãna. Skulle man nödvändigt dit, red man — på en ko.

Vi märkte af särskildt en liten omständighet, att vi nu närmade oss Kina och kinesiska förhållanden. Folktypen, den infödda nämligen, hade redan något af Malaj uti sig — men det var icke dit jag ville komma. De tuggade *betel!* O! du hemskaste af alla modets och koketteriets onaturligheter. Med styggelse tänker jag ännu emellanåt på allt hvad jag sett i den vägen. Det är en riktig lättnad att se en arbetare eller beväring stufva en handfull snus i munnen mot att stå ansigte mot ansigte med

en beteltuggande, förvillad varelse, som med sina blodfärgade, drypande läppar och derinnanför de svarta tänderna och den igenmörknade munhålan på det sorgligaste sätt söker representera Guds beläte.

Skål! Vi lemna både Guam och dess betel och säga med detsamma farväl åt den härliga Stilla Oceanen, som nu i nära tio månader burit oss från ö till ö, alltid lika jemn i sitt lynne, alltid vacker och alltid älskad af sjömän. Vi skola nu presenteras för de snedögda gula. Du skall nog icke ångra en liten afstickare till Himmelska riket.»

12.

Canton—Manila.

Till 'solens broder' och 'månens kusin', mot det kanske egendomligaste af alla verldens riken, till ett bland de minst kända och mest misskända folk gick nu den rastlösa färden genom dag och natt. Värdet af sjökorten visade sig vid ett tillfälle särskildt tydligt, nämligen den 28 november, då vi enligt observationerna skulle stå precis midt på en temligen stor ö. Men det gjorde vi, gudskelof, inte.

Oscarsdagen drucko vi kungens skål och fästmörs och andras skål, och vi hurrade i rätt bra takt der nere under däck och mådde förträffligt vid chefens middagsbord.

Vi skulle få sakna vår Stilla Ocean. Knapt hade vi stuckit bogsprötet in i Kinesiska sjön, förrän en storm kom som en välkomsthelsning, tjutande, arg och byig, så att ett par af våra segel genast togo knäcken. Emellertid redde sig Eugenie väl, nu som alltid, och en så snabb öfverfart som vår från Sidney till Canton torde vara mindre vanlig.

Så snart vi fått kusten i sigte, sågo vi oss omsvärmade af junker eller skutor, som erbjödo sig lotsa. Vi fastnade för en af dem. Han satte ut ett baktråg, i hvilket ett par tre män knogade fram till oss. Lotsen var precis likadan

som alla andra Kineser, och du kan derför se hans porträtt på den der tobaksasken. Hos Kineser och hos Leja skall man pruta. Man köper ändå för dyrt. Han begärde femtio piastrar för att lotsa oss in till Hongkong — men såg glad ut, då vi bjödo tio. Och så började han lotsa och peka och gestikulera. Det gick knaggligt nog, men vi kommo dock i hamn fram mot middagen och post efterskickades genast, hvarpå vi åter lättade för *Whampoa*.

Jag hade förut varit på platsen och vistats der länge, kände hvarje gata, hvarje kanal och flytande hus. Men mycket var förändradt. Sjöfarten på orten hade så godt som alldeles afstannat, men en del Europeer hade inflyttat och anlagt reparationsverkstäder och dockor för fartyg. Handeln hade dragits åt andra nyöppnade hamnar närmare the- och silkesorterna.

Men uppe i *Canton* var allt sig likt. Samma lif som förr, skrik och väsen, trängsel och kommersande med alla tänkbara varor — tyger, taflor, porslin, födoämnen, kuriosa. De heliga svinen i Buddhatemplet lågo på sin gamla plats, feta och flämtande i sin fläskiga yppighet.

Whampoa är hamnstad till Canton och båda äro belägna så pass nära ekvatorn att Europeer ha svårt att under de första tjugo åren vänja sig vid klimatet. Och temligen sparsamt förekomma de också; härtill ha dock politiska skäl hufvudsakligen varit vållande. Spänningen mellan infödingarne och inkräktarne var då för tiden — och kanske äfven under Vanadis-besöket — stark nog för att göra vistandet för främlingar en smula surt. Engelsmännen ha i flera omgångar gifvit 'John Chinaman' så ordentligt stryk, att rashatet endast med nöd kan hållas overksamt genom respekten. Och då vi helsade på, hade just en sådan der afbasning egt rum. Man lät oss också förstå, att vi inte borde företaga ensamma promenader af längre utsträckning och vid åtskilliga tillfällen blefvo vi absolut motade och hindrade från att fortsätta.

Mord på främlingar voro ej ovanliga. Dertill kom att Canton, som har äran af att hysa Kinas värsta pöbel, då var och antagligen ännu är uppfyldt af röfvare, rånare och tjufvar. Summariska afrättningar företagas allt emellanåt — och under vårt besök dräptes med svärd, bokstafligt taget, sextiofyra i en afrättning — men alltjemt grasserar ofoget. För öfrigt är Kinesen af naturen en afgjordt fromsint, fredsälskande och godmodig man, som blott tänker på sin egen fördel och ytterst motvilligt ger sig i delo med medmenniskor.

En företagsam man med en smula köpmansgeni kunde då för tiden samla förmögenhet i Kina på tre till fyra år. Konjunkturerna voro så gynnande att man icke gerna kunde misslyckas. Nu går det nog långsammare.

Canton är också minuthandelns förlofvade land. Man *kan* icke komma derifrån förrän den sista piastern gått. Kinesens förmåga att utbjuda sina varor är också enstående. Man lockas in i en butik, dörren till gatan med dess pöbel stänges, och så är man ensam med blodsugaren och alla dessa förtjusande vackra, dyrbara, egendomliga artiklar, hvilka just hvar enda en tyckas enkom lämpade till presenter åt de hemmavarande. Och köpmannen pratar och ler och visar hvar saks förträfflighet och användning. Och du prutar och han ler lika vänligt och sätter ned priset femti procent och du är förtjust öfver din förmåga att handla — allt har ju blifvit så enormt billigt och du har en hel laddning af kuriosa med dig i behållning, då du lomar med tom ficka från köpmannen, som står leende och bugande och gestikulerande i dörren och skrattar i sitt inre af förtjusning öfver din flathet.

Ja, våra piastrar rullade, och som en piaster der gälde nära 4.25 i motsats till vanliga 3.42, hade vi snart omsatt långa sjömånaders hopknogade dagspenning — och lite till.

För öfrigt hade vi roligt i Canton. Kappseglingar och roddturer tillstäldes och afslutades alltid med aftonunderhållningar af bästa halt. Af fina fruntimmer, icke infödda,

funnos på platsen summa tre. Bristen afhjelptes genom rekvisition från Macao och Hongkong.

Då jag icke gifvit dig det minsta löfte om kulturhistoriskt eller etnografiskt värdefulla skildringar, anser jag mig ock ha rätt att lemna en sak, så snart jag stöter på svårigheter i detta hänseende. Min afsigt var annars att söka beskrifva Kinas underliga folk. Men då du antagligen skulle snart nog somna i frid och ha föga behållning af föreläsningen, hänvisar jag dig i stället till sjelfstudier. Det fins hela bibliotek i den vägen, hopskrifna och kanske till ej så liten del hopljugna af resenärer, som aldrig i sitt lif varit inne i sjelfva landet fem mil från kusten.

Men vill du veta hur en kinesisk 'junk' ser ut, så skall jag försöka gifva dig en föreställning. Börja med skepparn! Slapp och fånig till utseendet, förstörd af opiirökning. Bjud honom på snus, så gräfver han ned sin långa lillfingernagel i din dosa och hemtar upp en fingerborg full. — Underbefäl och matroser ha hvar sin hytt. Endast de allra tarfligaste af besättningen bo tillsammans. Och alla förstå sig på att röka opium. Skutan ser ut som en brokig, jättestor låda, lika bred från gafvel till gafvel, utstyrd med förskräckliga kanonportar och kanoner — målade, vidundersögon på bogarna eller främre hörnen för att kunna se alla faror och hitta vägen, vildaste fantastiska målningar i bakre gafveln, föreställande allt möjligt, djur och menniskor om hvartannat, intet bogspröt, men två, stundom tre master, den aktra litet på sned som allting ombord från och med skepparn, väldiga loggertsegel, som ingen förstår att manövrera och som hållas spända genom en massa spjelor eller träribbor som ett bondparaply af gammal modell. Högt upp i vädret på den uppspringande förstäfven ser man två träankaren af jättedimensioner och på motsvarande öfre våning akterut stå ett par tre man knogande med roret, som icke hänger på hakar, utan är tjudradt med tåg, hvarmed det slites och ryckes hit och dit, som om det vore

utsatt för en bestraffning. När så hela denna apparat kommer drifvande en afton utför floden och folket ombord håller väsen med klockor och gong-gonger och egna strupar för att fira 'chin-chindross' eller gudstjenst (till flodgudens ära) och det glimmar och blänker af brinnande guldpapper, som massvis kastas i det mörka vattnet — ja, då vet man inte, om man skall bli rädd eller skratta åt spektaklet. Något mera galet i fråga om sjömanskap låter knapt tänka sig. Men man behöfver blott komma ett litet stycke ut i Kinesiska sjön för att finna fartyg och manövrering af helt annat och högre värde.

* * *

Så kom julafton — för andra gången under resan. Vi voro då på väg till *Hongkong*. Högtiden firades på vanligt sätt med mycket ljus, stjernan, små improviserade granar, julgröt och gladaste lynne bland befäl och manskap.

Uppehållet i Hongkong var föga anmärkningsvärdt, åtminstone för oss, som ej hade tid att göra annat än fransyska visiter i land. Jag vill dock minnas, att vi dansade der en kväll eller två, och att det då gick mycket hett till.

Men så skulle vi till *Manila* — och maken till segling hade vi icke haft på åtskilliga månader. Nordost-mussonen körde på, så att vi snart nog hade ett helt märssegel samt en dito rå mindre. Och så härtill otäta nåt. Aldrig hade vi hunnit fatta några sympatier för Kineser, men icke kunde dessa medmenniskor ana, huru pass bedömda de blefvo under natten i fråga. Nationen i dess helhet fick uppbära hvad några skeppstimmermän i Canton brutit. Saken var den, att vi hade låtit drifva och måla fregatten både utom- och inombords. Detta arbete var utfördt så att vi aldrig skulle kunna glömma dess mästare. Ty så snart vi fått riktig

slagsida, blefvo en del hytter i lä obeboeliga. Jag tittade på natten in till en kamrat, som genom åtskilliga yttranden låtit förstå, att icke allt stod rätt till. Han satt der med stirrande ögon hopkrupen i ett hörn och pekade mot åtskilliga punkter i väggen. Det vackraste lilla vattenfall stod rätt in på skeppssidan, till- och aftagande allteftersom fartyget satte ned i sjöarna. Midt emot bodde en annan olycklig. Här kom vattnet från lovart, då sjöarna klappade mot bordläggningen. Han hade dragit en regnrock på sig och sökte en smula skydd under ett uppspändt paraply. Jag hörde tydligt, att hans tankegång rörde sig kring Kineser i allmänhet och Cantons skeppstimmermän särskildt.

Manila sigtades snart, men det tog nära två dagar att kryssa upp för den oändligt långa bugten till hamnen. Amerikanske jätteångaren Susquehanna samt en korvett hade före oss hittat vägen hit.

Så snart man kommit inom den fasta ringmur, som omgifver den lilla staden, känner man en flägt af äkta spansk anda. Tonen öfver det hela kan tyckas dyster och tung. Många kyrkor, många kloster, munkar och nunnor i procession eller ensamma, vandrande långsamt framåt de tysta gatorna, fattiga, torftigt men väl klädda Spanjorer med hållning som tornérriddare, alltid med cigaretten i mun, stolta, uppblåsta kanske, men präktiga att se på. Inga utlänningar fingo bo inom staden — och troligen är det ännu så. Vindbryggor ledde åt olika håll utåt omgifningarna med förstaden *Binondo* — och klockan 11 om aftonen voro de uppdragna och Manilaborna snällt hemma. Den allvarliga katolska stämning, som genomträngde allt, kunde förefalla mången tryckande och ängslande. Mig tycktes den fridfull och välgörande för sinnet.

Ville man åter komma ut i verlden — nå! ingenting enklare. Öfver närmsta vindbrygga ut till Binondo! Der var det lif. Européer och Amerikaner, Tagaler, Malajer och

de vidriga Kineserne, hvilka sistnämda slagit under sig all detaljhandel. Här pratas och köpslås på de mest skilda och förvrängda språk, det är rörelse af alla slag på gatorna; dock inga oordningar.

Önskade man få ett intryck af fina verldens utseende och sätt att skicka sig, gick man till en hyrkusk och skaffade sig mot en piaster en bekväm vagn med två små lifliga starka hästar och så for man ut på Allamedan, som utanför gamla stadens vallar sträcker sig längs med hafsstranden. Härligare promenadplats fins icke. Åtminstone tyckte vi så då för tillfället. Kanske berodde detta i någon mån derpå att vi efter dagens odrägliga hetta med dess många svettbad voro särskildt stämda för att värdera den svalka, som en frisk bris på öppna hafvet för med sig. Men äfven andra förhållanden bidrogo. Ganska god regementsmusik — der lågo några tusen man på ön — var ett dagligt extra nöje, och så fick man se en verklig profkarta på det täcka könet från många af verldens ändar. Typerna voro utpreglade och vida olika hvarandra. Vi foro i långsam takt i en oändlig fil och hade bästa tillfälle att ömsom beundra ömsom rysa. Men! samla alla verldens kvinnor till skönhetstäflan eller res jorden rundt och betrakta kvinnan i de fina gemaken eller i fattigdomens kyffen — tro mig, Spanjorskan tar priset. Och hon gjorde det också här på Allamedan vid Manila. Det är kanske icke hennes drags skönhet, kanske icke heller alltid fullkomligheten i hennes växt, ty hon kan vara långt från hedersrummet i båda dessa hänseenden, men hon skall dock, om du för öfrigt har sinne för slikt, göra på dig ett djupt och ofta outplånligt intryck. Kanske ligger hemligheten i hennes oefterhärmliga sätt att föra sig, detta äkta kvinliga och på samma gång så okufligt stolta, som är betecknande för Spanjorskan af oblandad ras. Tänk dig blott en enda liten stund en afton vid ett gallerfönster helt nära Manilas Allameda. Klockorna ringde till 'Angelos' och enligt ortens

vackra sedvänja hade alla promenerande och åkande stannat och männen blottat hufvudet. Der satt vid det öppna fönstret en ljusklädd kvinna med mörkt, mörkt hår, hvari en bjert röd blomma var instucken. — Åh! sagan är så enkel och så vanlig, men dock så obeskrifligt ljuf och bitter att minnas. Der stod en ung man nedanför fönstret och lyssnade, om någon hviskning skulle smyga sig fram bland klockornas ljud.

Dagen hade sjunkit och Tropikernas korta skymning bytts i natt. Men en praktfullt lysande måne hade redan stigit upp öfver viken och med sitt underliga svärmiska ljus gjort hela natursceneriet förtrolladt. Allamedans nyss så rörliga och brokiga lif hade alldeles afstannat. Alla hade dragit sig hemåt med solens försvinnande. Blott en ung man i svensk sjöofficersuniform dröjde ännu kvar. Så kom då hviskningen:

'Och ni *kan* inte få dröja längre — *kan* inte?'

'Omöjligt! Segla i mo'rn!'

'Och ni kommer aldrig mer till Manila — *aldrig* mer?'

Tystnad en stund. De voro icke förlofvade — nej bevars! Det hade icke kommit till någon förklaring efter svensk modell — skulle kanske heller aldrig gjort det, ty förklaringen öfver att han stod der, låg i allting, om man så ville, i hans skaplynne, i hennes mörka blod, i hennes ögon, hennes tal, naturen omkring dem, månskenet, den underbart doftande luften. De hade träffats ett par gånger under dessa dagar och derunder hunnit glömma, att Manila och Sverige ligga ett stycke från hvarandra och att det fins en hel del verklighet, som man inte kan komma ifrån. Inga löften om kärlek och trohet hade vexlats, ty de hade icke varit fullt vakna förr än just nu, då han skulle ned till sista båten.

Hon gjorde en häftig rörelse som om hon skulle gripa efter något, och med detsamma föll en mörkröd ros ned vid hans fötter. Hade det icke varit månsken, skulle han kanske sett att hennes ansigte i hast blef lika mörkt. Han skulle

svara på hennes sista fråga eller tacka för blomman eller fråga om den afsigtligt tappats, då hon häftigt vinkade med handen liksom till tecken för honom att aflägsna sig och han tyckte sig höra: 'Rodrigo eller Armido (eller någon annan) kommer! — farväl!' — och så var fönstret tomt och klockan var i det allra närmaste half tio.

Han såg henne aldrig mer. Men rosen kan du se i en ram på skrifbordet hos en af mina vänner.

* *
*

Det är lika sällsynt att påträffa en Tagal utan tupp på armen som ett svenskt smörgåsbord utan bränvin. Tuppen är hans älsklingsdjur, ja hans i dubbel mening dyrbaraste sällskap, för hvilket han offrar pengar, familjlycka, ömhet för hustru och barn. Men också få tupparna i den landsändan veta att de lefva — och rätt ofta, att de måste dö. Ty i lusten till tuppfäktningars arrangerande och åskådande samlar sig Tagalens hela själslif. Staten har klokt begagnat tillfället och slagit under sig nöjet som ett monopol d. v. s. Tagalerna få mot en synnerligt hög penning arrendera någon af de få fäktningsarenor, som staten tillhandahåller. Så betalades t. ex. för en sådan plats 20,000 piastrar! Och der fäktades, i synnerhet om söndagarna, från morgon till afton. Präktiga djur med gäll stämma och ett förfärligt skarpt litet knifsblad eller sporre vid högra foten hoppade der mot hvarandra i tvekamp, som alltid blef ytterligt blodig och nästan alltid slutade med ettderas eller bådas död. Och der sutto deras egare och alla dessa åskådare, som hållit vad på de stackars kämparne, och deras brinnande ögon talade alltför tydligt om huru förtärande den passion måste vara, som för tillfället beherskade dem. Och utanför sutto hela samlingar af Tagaler, med tupparna förstås, väntande på att i tur och ordning bli

insläppta. — Smaken är så olika. Mig föreföll nöjet förfärligt rått.

Nej! roligare då att vara på supé hos en Kines! Det var nämligen plägsed på stället att förmögna och framstående köpmän hade allmänna mottagningar ett par gånger i månaden. Då var hela fina verlden sjelfskrifven; och vi kommo med en gång. Värden var en fet, lunsig kines, flottig i synen och försedd med *två* bussar af betel, stora som en ordinär valnöt, hvilka han valkade och flyttade i sin rymliga underläpp på ett sätt, som beredde oss riktiga högtidsstunder af munterhet. Att han icke begrep, att våra ohejdbara skrattsalfvor gälde honom i allmänhet och särskildt hans i all verlden enstående läpp med dess jätteförråd af njutningsmedel, är mig ännu en gåta. Kanske var det tur för oss.

En mängd nationaliteter förekommo — Tagaler, Malajer, Kineser, Spanjorer, Engelsmän, Svenskar, Tyskar o. s. v. Champagne och öl flödade. Och gästerna drucko tappert. Dansen började. Vidriga Kinesiskor, som koketterade i drägter af europeiskt snitt, lunsade i väg med sina förfärliga kavaljerer-landsmän, som redan började blifva osäkra. Och värden gick i de stekheta rummen och svettades och kände sig lycklig af sin betel. — Supén kom. Den var dukad i flera rum och så mycket som möjligt efter olika nationaliteters vanor. Det gick hett till med både mat och dryck. Af nyfikenhet tittade jag in i Kinesernas rum för att se på deras sätt att äta samt rätternas beskaffenhet. Med sina 'tjop sticks' voro de i verksamhet som om de ätit på beting. Och så fick jag se bordet. O fasa! O oerhörda, obeskrifliga fasa! Hör blott ett par moment af deras matsedel:

Stufvade hajfenor med gråsugg-sås!

Frikassé på daggmaskar!

Sniglar med — ricinolja!

Nej, skål min hedersbror! Minnet blir mig för lifligt. Och jag mins, hur jag rusade ut som från ett pestsmittadt rum. — Det led mot slutet af supén. Gästerna hade blifvit en smula högljudda allteftersom champagnen gått åt. Värdens uttryck var outgrundligt. Han stod alldeles midt emot mig, försökte ställa in sina ögon på mina, men misslyckades, sade någonting på tjing-tjing eller dylikt och tog varsamt på sin underläpp. Nu uppklarnade för en kort sekund hans blick. Så ock mitt förstånd. Han ville i öfvermåttet af sin godhet och sällhet proponera en — betelbuss! Gräsliga odjur! Jag skrek farväl åt honom och en hel del god svenska till på köpet och rusade ut i friska luften och flydde, utan att se mig om, ned till båten.»

13.

Singapoor—Batavia.

Det gick friskt undan från Manila och det fans intet att emot förhållandena anmärka, förrän vi temligen oväntadt vid niotiden om aftonen funno oss stå alldeles stilla. Vi hade helt varsamt kört fast i en lerbank mellan den lilla ön Corregidor och fastlandet. Eugenie valde sin hviloplats utmärkt. Ett litet stycke derifrån hade vi ref och stenbråte. Hade fregatten föredragit den punkten, skulle hon troligen icke nu legat i lugn och ro vid Skeppsholmen. Som om hon varit rädd att väcka dem som möjligen redan gått till kojs, jemkade fregatten sig upp i leran så tyst och omärkligt, att det var först genom det snart början de lifvet ombord som man kom till kunskap om sin belägenhet. Har du någon gång satt på med en segelbåt och kanhända varit ensam om nöjet? Det dröjer nog inte många minuter förrän du i skjortärmarna och med en åra eller båtshake i händerna arbetar och svettas och tar bättre tag. Tänk dig ett sådant arbete, mångfaldigadt och stegradt i den proportion som en fregatt har till ditt lilla öskar — och du får någon föreställning om hur det går till att sitta på grund med en örlogsman i Kinesiska sjön. Förgäfves

knogade vi. På morgonen kom en spansk officer med två kanonbåtar ut från ön för att hjelpa oss. Han meddelade oss i förtroende, att vi icke voro de första som sutto i den leran. Och vi tackade honom för notisen och lofvade att draga nytta af densamma. Hvarpå vi öfvergingo till en annan del af ämnet och frågade, om han möjligen skulle kunna låna oss en ångbåt. Caramba! det hade han glömt att tänka på.

Vi lossade kanoner och kulor i massa, störtade vattenförrådet och försökte med att samla ihop hela besättningen åt olika punkter af däck. Men Eugenie hvilade mjukt och envist i sin bädd. Och så gick natten och äfven dagen. På aftonen kom en ångbåt skramlande och dånande och pustande. Det var icke någon modern bergningsångare, men han högg rätt bra tag och vispade på med hjulen så godt han förmådde. Och våra båtsmän gingo rundt spelet och styfvade kablarna och kettingarna till varpankarena. Det var verkligen spännande! Den kraft, som en mängd svenska båtsmän under förenade ansträngningar representera, är oerhörd. Den liknar närmast lokomotivets. Eugenie tycktes vakna, drog en suck — och började röra på sig. Hurra! Båtsmän och jungmän och matroser släppte inte taget. Sakta men säkert gled vår kära koloss med aktern före, ångbåten gick och gick ursinnigt och hittills på stället, men nu började den också komma ur fläck med fregatten väl tjudrad. Åh, hvad det kändes skönt att åter vara flott! Men nu återstod ett andra arbete, som också tog tålamodet i anspråk, nämligen uppfiskandet af våra två ankaren. Äfven det gick dock till sist, och nu ändtligen, sedan vi åter fylt vattenförrådet, fingo vi segla vår väg med förlust af fyra dagar samt tillsättande af en orimlig mängd lefvande kraft.

Någon skulle bära skulden för motgången. Ombord fans ingen *fullt* lämplig att skylla på. Icke heller kunde

vi anklaga någon Kines (hur kärt detta än varit), då ingen gul man fans i närheten. Man hittade då på att beskylla *månen* för att ha lyst för skarpt, så att ett berg kom på ett förvillande afstånd. Med denna vändning af saken voro alla till freds — och månen sjelf tog det förmodligen kallt, full som han var vid tillfället.

I *Singapoor* hade vi åtta dagars ösregn. Roligare kunde vi haft. Utfärderna blefvo få och korta. Omgifningarna voro undersköna. En dag togo en kamrat och jag en heltäckare och åkte på måfå utåt landet. Kommo till ett mäkta vackert hus och frågade vår ciceron, hvem som bodde der. Sultan sjelf! — Der skulle vi hålla! Vi *skulle* se sultanen, det hjelpte inga föreställningar.

In genom porten, en slant till portvakten och så fram på borggården, som liknade en mindre kägelbana, försedd med mattor på sidorna att fälla ned och hissa allt efter som man ville ha drag bidevind eller tvärs för. Som vi gingo der och tittade, fingo vi se en jätte eller en köttmassa eller något stort obestämbart luta sig fram ur ett fönster för att se på oss. *Det* var Hans majestät! Han kunde nu icke undgå att bedja oss stiga in. Och det gjorde vi; fingo stolar och pipor och sutto rätt godt. Majestätet, tjugufyra år gammalt samt efter lefvande vigt ovärderligt, kom inflåsande i tofflor och röd turkisk mössa samt en tunn nattröja, frågande genom tolk, hur vi mådde. Konversationen blef icke så särdeles liflig, då en fumlig tolk skulle öfverflytta hvad vi hade på hjertat. Vår förfrågan, om vi skulle kunna i nåder få se det inuti palatset belägna harem, der vi visste att herskaren hade femtio fruar, besvarades med leenden och en bestämd skakning på hufvudet, hvarpå vi åkte, bedjande om vår vördnad för familjen. — Han hade af Engelsmännen 300 rupís i månaden samt fri vedbrand under den varma årstiden.

Vid vår ankomst ombord hade chefen just fått en temligen sen visit — klockan var nära nio på aftonen — af en siamesisk minister i full ornat med biskopsmössa, guldbroderad kostym, betel i munnen samt barfotad. Han var goodtemplare. Att få honom att dricka ett glas mångrullad svensk punsch nere i gunrummet var omöjligt. Och derför fick den tjurskallen fara, torr som han kom.

Beklagligtvis fingo vi icke kvarstanna nog länge att hörsamma en på grannt utsirade kort framstäld inbjudning till sultanen af Lingin — icke den der välfödde utan en annan ett stycke söderut. Det skulle bli kostymbal, dervid man nog fått se en brokigare menniskokarta än kanske någonsin eljest i lifvet.

På eftermiddagen den 30 januari rensade vi däck och batteri från alla krämare, schackrare, Hinduer, Kineser, Malajer, trollkarlar, akrobater, verkliga skojare af alla slag — och så lättades och sträcktes utåt mot Rhio-sundet. Sundet är icke ofarligt, men lotsen krånglade sig dock fram i skumrasket. Och vid midnatt skuro vi linien för sjunde gången under resan.

Vår goda tur hjelpte oss denna gång utan bottenskrapningar fram till *Batavia*, på hvars redd vi hakade oss fast den 3 februari. Hade der nöjet få skaka hand med en gammal bekant, kapten Lagerkloo, då förande svenska skeppet Oscar. Eget med sjömän — vänner och bekanta öfverallt. En dag bryner man näsa med söderhafsfamiljer, en annan dag gör man stora chin-chin för Kineser och blir snart af någon Malaj bjuden på förföriska betelbussar. Litet emellanåt svärmar man för Sydamerikas förtrollande Spanjorskor eller små nätta Engelskor i Sidney.

Regn, regn, regn nästan hela tiden i Batavia. Men detta hindrade icke att vi en jemförelsevis vacker dag inbjödos till guvernörens sommar- eller rättare regnperiodspalats, 'Sorgenfri', sex svenska mil från Batavia.

Kl. 6 f. m. körde ekipagen fram — sex hästar för hvarje. Vi åkte fyra och fyra tillsammans. Knapt hade vi hunnit meddela kusken, att allt var klart ombord, förrän — klatsch! i karrier från första ögonblicket. På hvarje vagn stodo tre man, hvilkas åliggande var att vid minsta afmattning i farten springa fram och gifva förhästarna hvar sitt nyp. Kusken, en groflemmad Malaj, hade en piska, hvars make jag nog aldrig skall få se, och denna gick styrbord och babord nästan utan uppehåll. Jag *räknade* till tjugu snärtar, som han under resan bytte om.

Efter ungefär en svensk mils färd under dessa gynsamma förebud till ett lyckligt slut kommo vi till ett stenskjul vid vägen. I ett ögonblick afstängdes ångan och man bromsade. De rykande hästarna ombyttes med förunderlig hastighet mot nya, som stodo påselade, färdiga att flyga vidare. Nya klatschare aflöste de förra, men kusken satt kvar och så — klatsch — klatsch — klatsch! Konversationen, som under det korta uppehållet på försök börjats, blef omedelbart dödad af detta öronprängande smällande, som väckte de omgifvande bergens ekon.

Nu steg solen upp öfver den obeskrifligt sköna nejden. På hvarje blad, hvarje grässtrå och i hvarje remna glittrade friska daggdroppar; foglarna jublade, träden började gunga för morgonbrisen, och en mängd landtbor kommo med sina produkter på väg till staden. Utanför de många vackra villorna, som passerades, lekte redan små hvita barnungar med sina kolsvarta sköterskor och skreko och nickade god morgon, när vi rusade förbi som galningar. Dagen hade kommit med nytt, friskt lif och, för ombytes skull, solsken.

Med tolf knops fart hade vi åkt, när vi kommo fram. Fem gånger hade vi ömsat dragare. — Palatset var vackert, men för tillfället litet kantstött af en jordbäfning och derför vanprydt med reparationsställningar. Vi fingo rum på ett hotell, der allt var väl ordnadt. En god frukost stärkte

oss till en ny utfärd i mindre vagnar med endast fyra hästar för, hvarvid traktens anslående utsigter togos i beundrande. Derefter dusch, omklädsel och stor frukost, hvilket allt smakade utmärkt. Men *nu* kom regnet på äkta tropiskt sätt. Och der sutto vi nu och kurade i fönstren och rökte starka cigarrer och smälte maten. Dagen gick och klockan blef åtta om kvällen. Då slogos dörrarna åter upp, och en middag af bästa halt retade åter vår aptit. Siestan var ovärderlig, när kvällens svalka ersatt det hittills rådande kvalmet. På morgon promenad till fots — till allmän belåtenhet — för att bese palatset i dess helhet, parken, botaniska trädgården och djurgården, der Asiens och Australiens olika arter voro särdeles talrikt representerade. Ännu en frukost och så åstad igen från den gästfrie värden — med samma fart och samma glädje för kuskarna.

Kapten Lagerkloo hade beredt oss ett extra nöje genom öfverlemnandet af en mängd svenska tidningar, som räckte ända till jul. I dem fingo vi bland annat läsa äfven strödda skildringar från Eugenies verldsomsegling.

En holländsk ångare — ön Java är holländsk besittning — var nog artig att bogsera oss ut från Batavia emot den stick i stäf blåsande nordvest-mussonen. Och sedan ångaren kastat loss, fingo vi ligga der och stampa och hugga i krabb sjö och utan förmåga att göra någon nämnvärd fart.

Nu hade vetenskapsmännen vädrat upp, att några naturhistoriskt märkvärdiga korallöar skulle finnas i närheten och derför så — ner med roret och kurs på dem!

Den lilla *Kokos-ögruppen*, knappt ett par svenska mil lång, ligger ett godt stycke till hafs i Indiska Oceanen, afskild från all verlden, utsatt för orkaner och äfven jordbäfningar, så oansenlig som ett litet korallref, hvilket så småningom stuckit upp öfver vattnet, kan vara. Men här

bodde en driftig, mycket arbetsam man, en engelsk sjökapten Ross med familj samt tre till fyra hundra Malajer och andra individer, hvilka arbetade i hans tjenst med att pressa oljan ur den rikedom på kokosnötter, som är utmärkande för ön. En egendomlig och beundransvärd företagsamhet måste en sådan affär rättvist kunna benämnas. Ross hade bott der i tjugufem år.

Denne Ross hade en son, Mulatt (hans mamma var svart), som på sitt sätt väckte lika stor förvåning och beundran som fadern. När jag utan alla särskilda jemförelser tänker på, huru jag på skolbänken satt och hackade ihop svar för att krångla mig fram genom svåra passager i svenska historien, och huru jag sedan dess endast *glömt*, icke ökat mitt forna lilla vetande, då blyges jag; men när jag så ytterligare framställer till min förödmjukelse bilden och minnet af den unge mr Ross, då vill jag sjunka genom golfvet och våningarna inunder af idel neslig skam. Ty der nere i Indiska Oceanen på en liten ö, som icke en på millionen känner till namnet, der blef jag *stukad* i svenska historien — ja, titta du! — *stukad* af unge herr Ross, och det i fråga om både årtal, namn och händelser. Gustaf den andre Adolf, Kristina, Karl den tolfte, Gustaf den fjerde, Adlercreutz, Adlersparre, Anjalaförbundet, Geijer, Napoleon och Bernadotte (och deras hemliga samtal rörande svenska kronan), Fersenska mordet, vidare skrifter af kung Oscar den förste angående skandinaviska halföns höjning — allt kände han *grundligt* utan att någonsin ha gått i skola eller vistats bland bildade menniskor, och han slog oss Svenskar rätt bra på fingrarna. Ja! sådan kan bildningen vara nere i Indiska Oceanen.

När vi varpade oss in i den lagun, som de små öarna omsluta, hade vi oturen att skrubba både lösköl och roder, men turen att ha vattnet under oss i stigande, så att vi snart åter voro fullt flytande.

Sedan vi proppat fregatten full med kokosnötter samt fyllt eller åtminstone upphjelpt vattenförrådet och äfven fått några små grisar ombord, och vetenskapsmännen som vanligt fått belamra trossbottnen med stinkande rariteter från haf och land, pallrade vi oss så vackert åstad och aktade den gången både lösköl och roder.

Vackra distanser följde nu de närmaste dagarna och vi började redan göra upp beräkningar öfver vårt inträffande i Kap — ja till och med i Karlskrona, om jag skall vara fullt uppriktig.

Ett litet besök som hastigast på *Isle-de-France*. Vi hade just väntat orkan och tagit ned bramrår och bramstänger och försäkrat båtarna på däck, men orkanen kom icke. I Isle-de-France's hamn blefvo vi af myndigheterna ålagda att tjudra fregatten med fyra kettingar, och ändå ansågos vi icke tillbörligt fastbundna. Fruktan för orkaner och de olyckor, som kunna förorsakas af ett fartygs drifvande, har gjort hamnstyrelsen försigtig.

Höga rykande skorstenar öfverallt vittnade om Engelsmännens företagsamhet på industriens och spekulationens område. Sockerplantager, byar med kyrkor, höga berg beteckna i allmänhet första intrycket af ön, som är förtjusande täck. Men bäst af allt är Kreolskorna, genom hvilka ön är beryktad. Vi hade dagligen flera besök af sådana skapelsens fullkomligheter, som på en liten stund kunde krångla bort äfven det lugnaste hjerta.

Pauls och Virginie's grafvar besöktes naturligtvis och tullades på bladen till den enda blomma, der fans.

Öborna spådde oss orkan, när vi lättade, och vi höllo deras spådom för mycket sannolik. Men orkanen kom icke, utan i stället en frisk körare från sydost, som snart tog oss ur orkanernas område och väckte förhoppningar om en snabb öfverresa till Kap.

'Auktion på galanterivaror' stod det en vacker dag att läsa på en annonstafla på batteriet. Annonsen väckte stora sympatier bland manskapet. Alla halsband, armband, ringar, knifvar, perlor, brokiga tygstycken och dylikt, som medtagits för byteshandeln med Söderhafvets vildar, skulle nu bortauktioneras, såsom alldeles öfverflödiga för egarne, då verkliga vildar påträffats endast på Savage-island. — Auktionen gick under stormande munterhet och med glänsande resultat.

Batteriet var nu för öfrigt så belamradt med lårar och lådor för vetenskapligt och enskildt ändamål, att vi med yttersta svårighet kunde öfva någon kanonexercis och vid 'klart skepp' knapt kunde påräkna att ha nio kanoner i stridbart skick.»

14.

Kap—Hemresan.

Hvem har någonsin nalkats Kap utan att få storm? Äfven vi fingo vår beskärda del. Den kom på kvällen. Och i ett ögonblick var sjön färdig att lyda vinden. Vi skulle just lägga oss, då en ordentlig brottsjö smälde till Eugenie på babords låring, fylde galleriet på den sidan, der chefen hade sin sängkammare, spolade temligen rent i kajutan, slog upp kajutdörrarna och störtade med ursinnig häftighet ut på batteriet, spolande, sköljande, blötande allt. Nu blef det lif en trappa ned — i gunrum, kojer och på trossbotten — der alla visste hvad de hade att vänta från ett otätt hoptorkadt däck öfver hufvudet. Der östes och samlades vatten med pytsar och handfat, kläder vredos och kuriosa torkades så godt man kunde — allt under monologer och dialoger, som du egentligen icke kan ha något nöje af.

Resan blef sedan både långsam och besvärlig med ström emot — för ovanlighetens skull under liknande förhållanden — men ändtligen den 7 april fingo vi *Goda Hoppets udde* i sigte och kurs sattes på Table Bay. Vinden krånglade och var byig, hvarjemte strömsättningen

gjorde allt sitt till för att försvåra vårt närmande. Först den 9 på morgonen lågo vi lugnt förankrade alldeles in under *Kapstaden*, sedan vi under natten haft förmånen undgå en hopsegling med en skuta, som i mörkret tycktes ligga till ankars, men i sjelfva verket höll på att lätta och falla rundt.

Kap känner du så väl till och dessutom erbjuder hålan så litet af intresse, att jag tager mig friheten med tystnad förbigå densamma. För öfrigt rök der och ryker antagligen än i dag så mycket fin pulveriserad, obeskrifligt retsam torr sand, att knapt någon ordentlig öfverblick öfver staden kunde tagas. Under ideligt nysande och med slutna ögon fick man trefva sig fram.

Konsul Letterstedts Manedal var ett ställe, hvilket, likasom dess värd och värdinna, aldrig skall gå ur mitt tacksamma minne. Och häri skall hvarenda af de ännu lefvande skeppskamraterna instämma. Ty der undfägnades vi, från chefen till yngste skeppsgossen, på äkta nordiskt gästfritt manér, fingo höra svenska talas af allt huset, de svarta tjenarne och tjenarinnorna inberäknade — o, hvad det klang godt! — fingo se svenska hederliga möbler, iakttogo svenska vanor i allt. Oförgätliga dag!

Natten kom, och vi lågo i ro i våra kojer. Då hörde vakthafvande officern från fjerran ett doft bom! och så ett till och ännu ett par. Som det inte väckte något lif i hamnen, föranledde det icke heller å vår sida några extra åtgärder, utan vi afvaktade under en viss oro morgondagen. Fingo då veta, att ett fartyg med passagerare och gods från Sidney under natten förlist nära fyren. Ovissa äro menskliga beräkningar. Och särskildt hårdt måtte det kännas att göra skeppsbrott så nära en trygg hamn som man gerna kan vara.

Främsta rummet bland alla festligheter på platsen intog konsul Letterstedts bal med anledning af underrättelsen att

Sverige-Norge fått en ny arffurste. Allt hvad förnämt, rikt, skönt, diamantblixtrande fans i Kap, var inbjudet. Balen varade allt intill morgongryningen. Ett fyrverkeri med bland annat den nyföddes namnchiffer afbrändes, prisades och skall för dem, som sågo detsamma, stå som ett glänsande minne, förknippadt med namnet på tillverkaren, vår lille flaggkonstapel Lagerman.

Eugenie svarade med en déjeuner dansant — ett par dagar senare. Så fin som hon var den dagen hade vi aldrig sett vår fregatt. Halfdäck var medelst tält, flaggor, vapen, divaner, löf, blommor och allt hvad sjömän kunna påhitta, förvandladt till en danssalong, lika ovanlig som anslående. Serveringsrum styrbord hän på batteriet. Dansen började och det gick friskt undan. Men snart märkte vi, att de dansande damernas antal minskades. De sutto helst stilla, voro litet bleka om kinderna och kände sig bevisligen icke till freds. Saken var den, att det gick litet sjö, som satte in och förorsakade en svag rullning. Ett 'spring', som utfördes, hjelpte snart missförhållandet — och nu togs skadan igen! Först sent på aftonen slutade vår frukost.

'Min son på galejan' säger om Kapstadens damer: 'de äro täcka, dock inga gudinnor'. — Han har rätt.

Ett hjertslitande farväl från vår präktige konsul, det är sista minnet från Kap. Och så till segels och hemåt, nästan direkt hemåt mot norden.

Ett litet uppehåll gjordes på det vanliga rastället för ostindiefarare, *S:t Helena*. — Vi, som kunde få permission, skyndade i land och upp på hästryggen och i sträckt traf med inblandad galopp hän till Napoleons graf. Du skall slippa någon beskrifning derpå. Säger blott, att fridfullare, 'stämningsfullare' (som det heter nu) plats finnes icke på jorden. Han hade sjelf valt det stället; det var hans älsklingstillhåll.

Föga rekommenderande för Engelsmännen voro de anordningar, som beståtts för kejsarens trefnad, äfvensom de åtgärder, som vidtagits för att bevara hans minne. Ett ruckel — jag kan icke säga bättre — var hans bostad. Vi beságo det. I Napoleons sängkammare stodo nu två hästar; rummet var inredt till stall. I hans salong förekom en sädestorkmaskin; i öfriga få rummen hade inrymts en mängd trädgårdsskräp och hvarjehanda bråte. Så aktas de yttre minnena af en af verldens — man må för öfrigt döma honom hur som helst — obestridligt störste män.

Litet regn och stiltje som vanligt under linien, som nu skars för åttonde och sista gången. För min egen del var det tjugonde gången jag gjorde den passagen. Efter regnet kom den friska nordost-passaden med löfte om snabb resa öfver Atlanten. Och löftet hölls. Södra korsets praktfulla stjernbild aftog allt mer och mer i glans, sjönk allt djupare ner i horisontens dimmor akterut. Men med klarare fast blekare ljus framträdde åter den nordiska himmelns härliga drabanter, Karlavagnen och Polstjernan, som med hjertlig glädje helsades åter välkomna inom vår synkrets.

Ett egendomligt fenomen visade sig under dessa nätter. Vattnet var uppfyldt af milliontals fosforescerande blötdjur, hvilka i synnerhet i vårt kölvatten kastade ett så starkt ljus, att hela fartyget akterut tycktes upplyst af brännare eller starka lanternor. Djuren voro af ett fingers storlek, och manskapet roade sig med att uppfånga dem i pytsar och sedan försöka läsa vid det sken, de äfven i så trång fångenskap kastade från sig.

Tio knops hårdt bibevind — det är fart nog, eller hur? Med den farten höllo vi på ett godt stycke förbi Kap Verdsöarna. Stänket stod långt upp på fockmasten, och nere i bogen var det som vispadt skum. Om du ändå tycker, att vi inte gjorde någon så särdeles god fart, absolut taget, vill jag gifva dig en jemförelse att svälja. En vacker

morgon kl. sex ungefär hade vi långt för-ut en seglare liggande samma kurs som vi. När vi gingo om honom fram på förmiddagen, sågo vi, att det var ett ståtligt engelskt skepp — icke någon 'dödseglare' — och om aftonen, då solen sjönk, kunde vi med möda upptäcka honom akterut. Ja!

Men pressade gjorde vi. Och stormärsrån sprang. Och förbramrån sprang. Och klyverts-lejdarn klang som en harpsträng, då den också sprang.

Nu voro vi inom norra vändkretsen, hade solen i söder vid middagen och fingo begreppen 'medsols' och 'motsols' åter rättvända.

Ett tu tre voro vi åter i stiltje. Passaden var slut. Det blef lugnt som i en filbunke. Vestlig vind — vestlig vind! det var morgon- och aftonbön. Och den kom. Nya tio knop, eller kanske elfva. Det gick i ett fräsande förbi *Azorerna*. Apelsinerna vinkade oss och det planerades verkligen för afsändandet af en båt i och för frukthemtning, men medan det planerades, dansade Eugenie förbi och det blef lemnadt åt nästa expedition att samla gula frukter.

Nästa dag syntes åter endast himmel och haf. Eugenie tycktes öka farten. Thermometern sjönk så småningom; klädesbyxor och kavajer framletades åter, men dagarna tilltogo och öfvergingo på nordiskt sätt i ljusa härliga sommarnätter.

Vi hade väntat oss en smula svensk sommar efter gammal modell i juni. Men fingo i stället sådan som brukas nu för tiden — tio, elfva graders värme midt på dagen. Folket, som var bortskämdt af värmen vid ekvatorn, började frysa, och doktorn fick för mycket att göra. Gamla botemedel, som icke läkaren utan manskapet sjelfva ordinerade, anlitades nu. Man tog sig för att 'spänna kyrka' och 'tämja stutar' och 'stjäla fläsk' dagen i ända. I synnerhet den första leken medför välsignelsen af en centralt anbragt värmekälla. Och munterheten från backen spred sig välgörande öfver både däck, batteri och trossbotten.

Lizards fyrar voro sista skymten af Europa på bortresan. Och det var första punkten, vi återfunno af den verldsdelen. Nu började hemlängtan riktigt taga ut sin rätt. I *Plymouth* var det landtbruksmöte. Nöt af alla slag, åldrar och storlekar paraderade. Allt gick i en oerhördt stor skala. Hvad sägs om att t. ex. tre höns — naturligtvis af jordens yppersta — betalades med *ett tusen pund sterling* (aderton tusen kronor)! Regn i fyra dagar i Plymouth. Kalas och uppvaktningar. Afresa den 12 på eftermiddagen. Frukost dagen derpå i *Cherbourg*, en stad, som i likhet med Karlskrona lefver på flottan och utmärker sig för obetydlig handel och sjöfart.

I Kanalen mötte vi en svensk brigg, Superior, fullproppad med lycksökare, som skulle till Kalifornien, stackars landsmän.

Just när vi som bäst väntade att få se de kala Bohusklipporna sticka upp i horisonten, kastade vinden om på ostlig och så dog han, lemnande oss i tolf timmars stiltje. Bruleaun, som tillagats för den efterlängtade stunden, fick stå der tills vidare. Midsommaraftonen kom och gick utan festligheter. Ingen hade ro att tänka på sådant. Det kom vestlig bris på aftonen. Ledsegeln tillsattes genast. Det var en sällsam oro ombord. Ingen ville lägga sig. Den ljusa sommarnatten gick. Så började det lysa litet starkare genom dimmorna i öster. Solen höll tydligen på att arbeta sig upp öfver hafvet. Dimmorna stodo kvar som en låg bank. Midsommardagens sol förmådde ej genombryta dem. Men plötsligt glänste hennes röda skifva fram bländande och skarp *öfver* bankens kontur! Det *var* icke någon bank, det var — —

Hurra! Lefve kära gamla Sverige!

I botten dracks den skålen klockan half fyra på morgonen.

* *
*

På några dagar när hade vi varit ett år och nio månader borta. I Göteborg gjordes allt för att festligt mottaga oss. Så ock i Stockholm, dit vi, efter att hafva tangerat det kolerasmittade Köpenhamn, anlände den 4 juli just precis lagom för att med salut bringa H. Maj:t konungen vår hyllning på hans födelsedag. Och så sträckte vi på fyra dagar ned till Karlskrona, hade uppvisning för befälhafvande amiralen, bal ombord och många tusen besökande om dagen, tror jag. Och derpå bogserades vi förbi Getskär och 'vaktkuttern' in på varfvet och blefvo lättade ett par tum, när alla lårar och allt skräp knogats i land.

Det är egendomligt nog att nu ha suttit här vid skymningsbrasan och genomgått hela denna långtur om igen. Kommer du i tillfälle dertill, så försumma icke att resa samma väg. Du ångrar det icke, i synnerhet om du har förmånen att få trampa ett sådant däck som Eugenies. Men tur skall man ha på resan. Och för god tur och god seglats — din väg må bära hvart som helst under ärlig flagg — dricker jag nu din skål! — Hva' *glor* du efter, Hannibal!»

Med gapande mun och stora ögon stod Hannibal vid dörren och betraktade den gamle berättaren. Intet eller föga hade han förstått af alltsammans, men aningar sade honom kanske, att hans husbonde nu slutbehandlade ett ämne, som var honom kärare än något annat.

* * *

»Men vänta!» tog min värd plötsligt åter till orda och såg på mig med skälmaktig blick, »jag tror mig knappast ha nämt, huruvida Eugenie sjelf någonsin blef riktigt firad. Det blef hon. Och en god sak kommer aldrig för sent. Tjugufem år efter expeditionens slut på fregattens namnsdag passade vi på. Händelsen gjorde, att en tio

stycken af gunrumsledamöterna samtidigt befunno sig i Stockholm. Och en af dem — gör detsamma hvem — grep tillfället i flygten, lät budkaflen gå och stälde till en middag i sitt hem. Med alla icke-verldsomseglare blefvo vi en fyrti personer. Flaggor från alla verldens landsändar prydde väggarna; så ock sköldar med namn på besökta hamnar samt porträtt af kung Oscar, B. von Platen, vår chef och Eugenie sjelf.

Jag behöfver icke bjuda till att skildra stämningen vid ett sådant tillfälle, som aldrig kan återkomma i lifvet. Men det var ganska många malörtsdroppar insmugna i vår bägare. Mången god kamrat eller förman — och främst af senare kategorien vår oförgätlige, käcke chef — hade gjort den färd, derifrån ingen återvänder.

Johan Jolin hade strängat sin lyra till både dödas och kvarlefvandes ära — och det var god klang i hans sång. Tal höllos i mängd. De flesta starka vinerna hade rullat i Eugenies rum. Kaffet på middagen hade ock sin tjugufemåriga historia; jag var sjelf med om att köpa det på Sandwichsöarna.

Det var en minnenas högtidsfest. Och lefver jag ännu i tjugufem år från den dagen räknadt, skall jag nog försöka få upp min högra arm så högt, att jag kan tömma ännu en hederskål för Eugenie och vår blågula!

Dixi.»

BRITISH MUSEUM 4 MR 90

Pris 2: 25.